

**Kraka Advisory-analyse
for Danske Bank:**

Den finansielle sektors
betydning for samfundet
– en samfundspartner?

Juni 2021

Indholdsfortegnelse

1. Sammenfatning	5
1.1 De centrale analytiske resultater	6
2. Den finansielle sektors tilstand med finanskrisen på afstand	11
2.1 Den finansielle sektor i nøgletal	12
2.2 Den finansielle sektors udvikling i et internationalt perspektiv	13
2.3 Konkurrenceforholdene i banksektoren - udviklingen efter finanskrisen	18
3. Sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk vækst	25
3.1 Oversigt over den eksisterende forskningslitteratur	25
3.2 Udviklingen i den finansielle sektor i Danmark	28
3.3 Finansiell udvikling og økonomisk aktivitet i danske kommuner	31
4. Status for den finansielle sektor efter finanskrisen	37
4.1 Strammere regulering siden finanskrisen	38
4.2 Udviklingen i bankernes kapital- og likviditetsforhold	41
4.3 Bankerne under coronakrisen	44
5. Medarbejdere og lønninger i den finansielle sektor	47
5.1 Medarbejderne i den finansielle sektor	47
5.2 Lønninger i den finansielle sektor	52
6. Danskernes holdninger til den finansielle sektor	60
6.1 Tilliden til den finansielle sektor	61
6.2 Hvorfor skifter danskerne bank?	64
6.3 Danskernes finansielle forståelse	67
6.4 Holdninger til skabelsen af penge	69
7. Litteraturliste	71

Forord

Danskerne flytter hver dag milliarder af kroner rundt, uden at vi egentlig skænker det ret mange tanker. Vi betaler for vores daglige fornødenheder med betalingskort eller kontanter, og har nogen lagt ud for os, overfører vi penge til dem via MobilePay. Lønnen går ind i slutningen af måneden og er tilgængelig med det samme, og vi betaler vores regninger via netbanken, når det da ikke gennemføres automatisk via betalingservice.

Mange af de lidt større beslutninger er kun mulige, fordi vi kan låne til de store investeringer. For privatpersoner gælder det fx køb af bil og bolig, sidstnævnte bl.a. via et velfungerende realkreditmarked. Og for virksomheder gælder det investeringer i bygninger, maskiner og grej, så der kan blive produceret noget og skabt arbejdspladser. Samtidig sparer vi op som aldrig før, særligt til pension.

Alle disse funktioner og mange andre udføres af den finansielle sektor, og funktionerne er helt centrale i et velfungerende, moderne samfund. Tilliden til sektoren er dog alvorligt udfordret, hvilket undersøgelsen i denne rapport bekræfter. Her spiller eftervirkningerne fra finanskrisen i slutningen af 00'erne ind, ligesom der har været stort mediemæssigt fokus på en række uheldige sager, hvor sektoren ikke har efterlevet hverken lovgivningen eller en berettiget forventning om at opføre sig ordentligt.

Men debatten mangler ofte vigtige nuancer. Fx er sektorens rammevilkår ændret betydeligt efter finanskrisen. Dermed er risikoen for, at en ny krise reelt tvinger staten til at stille sikkerhed og midler til rådighed for virksomheder i sektoren, formindsket markant. Samtidig er det vigtigt med en bredere forståelse af de samfundsmæssige funktioner, sektoren udfører. Funktioner, der skaber værdi ikke kun for de få, men for den brede befolkning.

Denne rapport fra Kraka Advisory om den finansielle sektor bidrager netop med nogle disse nuancer. Rapporten er udarbejdet for Danske Bank og er den første i et længevarende samarbejde, som har til formål at formidle fakta om den finansielle sektor, dens udvikling og samfundsmæssige betydning. Et velfungerende velfærdssamfund kræver en velfungerende finansiell sektor. Og diskussion af og beslutninger om sektoren foregår bedst med fakta.

Over de kommende år vil vi gå i dybden med en lang række af de temaer, som er centrale for sammenspillet mellem den finansielle sektor og resten af samfundet. I denne rapport præsenterer vi et indledende overblik over sektoren, dens roller og samfundsmæssige betydning.

Stor tak til sekretariatets medarbejdere: Mikael Bjørk Andersen, Lars Lønstrup, Andreas Gotfredsen, Signe Rix Andersen, Mathias Sunesen, Amalie Tokkesdal, Jonas Loft Skals og Mie Ibsen. En særlig tak til Krakas Senior Fellows, David Lando og Hugo Frey Jensen, for deres mange gode faglige input og store arbejde med at kvalitetssikre rapporten.

God læselyst.

Peter Mogensen, CEO i Kraka Advisory

Analyse for Danske Bank

1. Sammenfatning

Formål med rapporten

Denne rapport har to formål: Dels at give et overblik over den finansielle sektor i Danmark og dens mange funktioner samt vise hovedtræk i sektorens udvikling siden finanskrisen i slutningen af 00'erne. Dels bidrager vi med egne datadrevne undersøgelser af fx lønpræmierne i sektoren, betydningen af kvaliteten i kreditgivning for vækst i små- og mellemstore virksomheder og en kortlægning af, hvad der er de vigtigste dagsordener ift. offentlighedens syn på og tillid til sektoren.

Godt udgangspunkt på mange områder ...

Danmark har som udgangspunkt en velfungerende finansiell sektor, og det er en vigtig forudsætning for et moderne samfund med en velfungerende markedsøkonomi. Betalingssystemerne er moderne, driftssikre og kendetegnet ved høj sikkerhed, og i international sammenligning har vi en sektor med lave driftsomkostninger.

... men der er ridser i lakken

Men finanskrisen i slutningen af 00'erne gav sektoren alvorlige ridser i lakken. Samtidig har sektoren de senere år haft en række uheldige sager, som har medført et stort negativt mediefokus. Derfor møder man i den offentlige debat ofte drastiske forslag til ændringer af sektoren, dens indretning og regulering.

Kreditvurdering er en vigtig kernefunktion

Det er dog svært at forestille sig, hvordan en række af sektorens kernefunktioner skulle udføres i et alternativt system. En af disse kernefunktioner er at foretage kreditvurdering: Er en virksomhed eller privatperson, der ønsker at låne penge, faktisk forventeligt i stand til at betale lånet tilbage? Den type vurderinger kræver kendskab til kunderne og foretages bedst med "hånden på kogepladen", altså i en situation hvor en korrekt vurdering har direkte indflydelse på bundlinjen. Dermed er en vigtig del af denne funktion også at sige nej til investeringsprojekter, som ikke fremstår rentable, og til privatpersoner, som ikke realistisk kan afdrage på lånene. Kvaliteten af dette arbejde har stor samfundsøkonomisk betydning.

Bedre kriseberejdskab end i 00'erne

En ofte overset pointe er, at sektoren faktisk har undergået store forandringer siden slutningen af 00'erne. En central udvikling er på reguleringssiden, hvor der er strammet betydeligt op. Det betyder, at risikoen for at løbe ind i en ny finansiell krise er kraftigt formindsket. Den ændrede regulering betyder også, at der nu eksisterer mekanismer til at håndtere afvikling eller rekapitalisering af nødlidende banker, hvis det skulle blive nødvendigt under en ny krise. Dermed vil det ikke være nødvendigt med statslige tilskud og garantier for at redde bankerne, som det var tilfældet under finanskrisen.

Konsolidering i sektoren fortsætter

En anden markant udvikling er den konsolidering i sektoren, der accelererede i årene efter krisen, hvor mange institutter enten lukkede eller fusionerede. Danmark har stadig et højt antal banker ift. økonomiens størrelse sammenlignet med andre EU-lande, men der er sket en halvering over 15 år, og vi ligger nu væsentligt tættere på EU-gennemsnittet end tidligere.

1.1 De centrale analytiske resultater

Den finansielle sektors tilstand med krisen på afstand

Rapportens Kapitel 2 giver en kort introduktion til sektoren i nøgletal og dernæst et overblik over udviklingen i den finansielle sektor i Danmark siden finanskrisen set i et internationalt perspektiv. Krisen havde ikke kun stor betydning for samfundsøkonomien, men igangsatte eller forstærkede allerede eksisterende tendenser i sektoren, herunder udviklingen hen imod færre selvstændige banker.

De centrale resultater er:

- Andelen af alle beskæftigede, som er ansat i den finansielle sektor, har ligget stabilt siden krisen i slutningen af 00'erne. Dermed er den langvarige tendens til, at sektoren voksende, blevet brudt.
- Medarbejderne i sektoren har et højere gennemsnitligt uddannelsesniveau i dag end før krisen. Uddannelsesniveaet i den danske sektor er dog stadig lavere end EU-15-gennemsnittet.
- I 2017 udgjorde den gennemsnitlige timeløn i den finansielle sektor ca. 155 pct. af den gennemsnitlige timeløn i hele dansk økonomi. Dette niveau er lidt lavere end EU-15-gennemsnittet.
- Andelen af materiel og immateriel IT-kapital af sektorens samlede kapitalapparat er faldet over de seneste ti år. Og den finansielle sektor i Danmark er ikke specielt IT-intensiv i en international sammenligning.
- Antallet af banker i Danmark er omtrent halveret over en periode på 15 år. Antallet af banker i Danmark målt ift. økonomiens størrelse ligger fortsat over EU-15-gennemsnittet.
- Danmark har en effektivt drevet banksektor. Den danske banksektor har således de laveste driftsudgifter ift. de samlede aktiver blandt EU-15-landene. Driftsomkostningerne i Danmark har været faldende de seneste 15 år.
- Udviklingen i en række indikatorer tyder på, at der er sket en reel forbedring i konkurrenceintensiteten i den danske banksektor ift. banksektorerne i de øvrige EU-15-lande.

Finansiell udvikling og økonomisk vækst

I rapportens Kapitel 3 belyser vi sektorens betydning for økonomisk vækst i Danmark og sammenhængen med en af sektorens kerneopgaver, nemlig kreditvurdering. Den finansielle sektor skaber værdi for samfundet ved at kanalisere kapital de rigtige steder hen og dermed mindske de problemer, der kan opstå i et marked, hvor det kan være svært at udpege de investeringsprojekter, der senere viser sig at være de mest rentable. Dernæst analyserer vi udviklingen i den finansielle sektor på kommunalt niveau. Resultaterne af analysen er konsistente med den eksisterende forskning, som viser, at bedre kvalitet i kreditgivning på lokalt niveau har positive effekter på beskæftigelsen i små og mellemstore virksomheder (SMV'er).

De centrale resultater er:

- Banker spiller en central rolle i udvælgelsen af projekter, der skal finansieres. Denne rolle har stor samfundsmæssig værdi. Værdiskabelsen bygger dels på, at bankerne opbygger specialiseret viden om vurdering af projekter, dels på historisk eller lokalt kendskab til potentielle låntagere. Samtidig gør bankerne det muligt at samle opsparing fra mange små kilder sammen til investeringer i store projekter.

- Der er stor forskel både på antallet af bankansatte på tværs af de danske kommuner og på ændringen i antallet i den tiårige periode fra 2008 til 2018. Det kan særligt have betydning for små og mellemstore virksomheder, der er afhængige af adgang til kapital fra banker i lokalområdet.
- I en ny analyse finder vi positive effekter på beskæftigelsen i små og mellemstore virksomheder i danske kommuner som følge af en specifik udvikling i banksektoren efter finanskrisen.
- Vi undersøger betydningen af, at de banker, der pga. interne forhold kom dårligst igennem krisen, mistede markedsandele til de banker, der kom bedst igennem krisen. Vi finder tegn på, at denne udvikling i banksektoren har haft en positiv effekt på beskæftigelsen i SMV'er, og at dette skyldes en forbedret kvalitet i kreditgivning.
- Vores estimer af effektens størrelse betyder, at beskæftigelsen i SMV'er steg ca. 4 pct. mere mellem 2008 og 2018 for gruppen af kommuner, der blev påvirket mest gunstigt af denne udvikling i banksektoren ift. gruppen af kommuner, der blev mindst gunstigt påvirket.

Status for den finansielle sektor efter finanskrisen

Rapportens Kapitel 4 gennemgår de massive regulatoriske ændringer, der blev gennemført efter finanskrisen. Ændringerne havde til formål at mindske risikoen for, at en ny finansiel krise kan opstå, samt at indføre et sæt nye spilleregler, hvis en ny krise alligevel skulle opstå. De nye spilleregler gør det muligt at håndtere nødlidende banker, uden at staten reelt er tvunget til at stille garantier eller foretage indskud. Kapitlet viser, at reguleringen har virket efter hensigten, og at sektoren er meget bedre polstret til at modstå en ny krise. Det viser sig blandt andet ved, at bankerne har været i stand til at stille massive lånegarantier til virksomheder, der er økonomisk ramt af coronakrisen.

De centrale resultater er:

- De fire nye kapitalbuffer indført med Basel III giver bremselængde til, at institutter, der er på vej mod en sårbar situation, har tid til at rette op. Kapitalkravene til institutterne er mærkbart skærpet som følge af bufferne, særligt for de systemisk vigtige institutter (SIFlerne). Bufferne er suppleret af et såkaldt gearingskrav, der er en slags forsikring mod, at bufferne ikke virker efter hensigten, hvis risikovurderingerne af aktiverne har været for lave.
- Institutterne skal udstede en stor mængde såkaldt nedskrivningseggede passiver (NEP). Det betyder, at en større del af passiverne nemmere kan nedskrives under en krise, hvilket forstærker institutternes robusthed. Samtidig er der indført en mekanisme, så nødlidende institutter kan rekapitaliseres, uden at staten skal stille store garantier eller indskud til rådighed. Dette gøres gennem Finansiell Stabilitet ved, at nedskrivningseggede passiver kan konverteres til egenkapital.
- Øgede likviditetskrav gør det enkelte institut og dermed hele sektoren mere modstandsdygtig over for uro på markedet for kortfristede lån, hvilket var en alvorlig udfordring under finanskrisen.
- Den øgede regulering har medvirket til at polstre sektoren og gjort den markant mere modstandsdygtig over for nye kriser. Fx er den egentlige kernekapitalprocent i danske banker mere end fordoblet fra et niveau på ca. 9 pct. før finanskrisen til ca. 22 pct. i 2019. Gearingen er i samme periode næsten halveret, og likviditetsoverdækningen er mere end fordoblet ift. lavpunktet i 2008.
- Bankerne var godt rustet inden coronakrisen brød ud, og derfor har bankerne også været i stand til at give store lånetilsagn til både erhvervs kunder og privatpersoner. Samtidig viser stresstest fra Nationalbanken, at de fleste pengeinstitutter er godt rustet, hvis der skulle opstå en ny krise i 2021.

Medarbejdere og lønninger i den finansielle sektor

Rapportens Kapitel 5 omhandler medarbejderne i sektoren og deres lønninger. Kapitlet kortlægger medarbejdernes uddannelser, i hvilket omfang sektoren rekrutterer kvinder, udviklingen i ansatte med tekniske eller IT-kompetencer mv. Herefter dokumenterer vi, at lønniveauet i sektoren er højt ift. det gennemsnitlige lønniveau i Danmark. Dette er dog i vid udstrækning udtryk for, at sektoren rekrutterer dygtige medarbejdere, der også ville have fået tilsvarende høje lønninger i andre brancher.

De centrale resultater er:

- Sektoren beskæftiger over 50.000 lønmodtagere og har et højere uddannelsesniveau end den resterende del af den private sektor. Den er dog ikke domineret af personer med lang videregående uddannelse, som udgør 25 pct. af alle ansatte.
- I 2018 var det fortsat sådan, at den mest almindelige uddannelsesbaggrund for ansatte i sektoren var en finansuddannelse, dvs. personer som har stået i lære fx i en bank. Men billedet er ved at ændre sig. Blandt de unge i sektoren er den traditionelle finansuddannelse på vej ud, mens finansøkonom er den mest almindelige uddannelsesbaggrund.
- Den finansielle sektor rekrutterer kvinder nogenlunde som forventet ud fra den uddannelsessammensætning, sektoren har. Kvinder udgør 45 pct. af alle ansatte i sektoren, hvilket er mere end i sektorer som fx privat forskning og udvikling eller rådgivningsbranchen, men mindre end i medicinalindustrien.
- Andelen af kvinder i den øverste ledelse af den finansielle sektor har været stigende de seneste år.¹ Andelen er knap 20 pct. i 2018, mens den i 2010 var lige over 13 pct. Der er dermed et stykke vej til, at den øverste ledelse afspejler kønsfordelingen i sektoren.
- Sektoren har siden årtusindeskiftet i stigende grad ansat folk med kompetencer inden for STEM² og IT. Dette formodes at hænge sammen med det øgede fokus på IT-systemer og compliance.
- Lønningerne i den finansielle sektor ligger 43 pct. over det gennemsnitlige lønniveau på det danske private arbejdsmarked, men hovedparten af denne lønforskel skyldes medarbejdersammensætningen. I en ny registerbaseret undersøgelse udregner vi såkaldte lønpræmier, bl.a. i den finansielle sektor. Lønpræmier er et udtryk for lønforskelle, når man sammenligner ansatte, der ligner hinanden ift. uddannelse, alder, jobfunktion mv. på tværs af brancher.
- På baggrund af vores analyse og den øvrige litteratur på området vurderer vi, at lønpræmien i sektoren er omkring 3-9 pct., hvor de 9 pct. formentlig er et overkantsskøn. Dermed er det mindst 80 pct. af den umiddelbare lønforskel, som skyldes medarbejdernes karakteristika, og de ansatte ville dermed også få en høj løn i andre brancher.
- Lønpræmien i den finansielle sektor er lidt mindre end fx medicinalindustrien og har været stort set uændret siden finanskrisen i slutningen af 00'erne. At lønpræmien er konstant i en periode med voldsom konsolidering i sektoren er tankevækkende og tyder på, at reduktionen af banker i Danmark ikke har givet udslag i en forværret konkurrencesituation.

¹ Betegnelsen *øverste ledelse* følger i analysen definitionen fra Danmarks Statistik og udgøres af øverste administrerende virksomhedsledelse og virksomhedsledelse af tværgående funktioner. I 2018 var der ud fra denne definition i alt 1.347 lønmodtagere i den finansielle sektor i øverste ledelse, dvs. 2,5 pct. af alle ansatte. Medlemmer af bestyrelsen indgår ikke i denne opgørelse.

² STEM er en forkortelse for "Science, Technology, Engineering and Mathematics", dvs. naturvidenskabelige og tekniske uddannelser.

**Danskernes
holdninger til den
finansielle sektor**

I rapportens afsluttende Kapitel 6 præsenterer vi resultaterne fra en ny spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion for Kraka Advisory. Samfundsdebatten kan give indtryk af en of-fentlighed, der har mistet enhver tillid til den finansielle sektor og ønsker grundlæggende forandringer af den måde, sektoren fungerer på. Det viser sig dog, at billedet er væsentligt mere nuanceret.

De centrale resultater er:

- 86 pct. af danskerne er enige i, at en velfungerende finansiel sektor udgør en vigtig del af et velfungerende samfund, mens blot 3 pct. er uenige. Blandt danskerne er der således bred forståelse for sektorens betydning.
- Til gengæld mener et betydeligt mindretal på ca. en tredjedel af alle danskere, at sektoren, som den fungerer i dag, udgør et problem for samfundet. Sektoren har altså et tillidsproblem.
- Tilliden til sektoren er nogenlunde på niveau med tilliden til fx folketingspolitikere og embedsmænd i staten, men lavere end tilliden til større danske virksomheder, lokalpolitikere og det lokale erhvervsliv. Til gengæld er der en meget høj tillid til egne bankrådgivere.
- Danskerne mener i overvejende grad, at sektoren tænker for meget på egne interesser og dermed for lidt på kundernes. Det er dog også tilfældet for andre samfundsgrupper med stor betydning, fx folketingspolitikere og andre større virksomheder.
- Hvidvasksager rangerer højest på listen over grunde til lav tillid til sektoren, men også behandlingen af svage kunder, forløbet omkring finanskrisen samt de negative renter spiller en rolle.
- Bankskift forekommer forholdsvis sjældent, og kun en tredjedel af de adspurgte i undersøgelsen har skiftet bank inden for de seneste 15 år. Samtidig angives kundernes vilkår, dvs. kvaliteten af rådgivning, renter og gebyrniveau samt lånevilkår, som de primære årsager til, at danskerne skifter bank. Dermed fylder de dårlige sager meget lidt for realiserede bankskift.
- Også ved overvejelser om bankskift fylder kundevilkårene meget, mens særligt kunderne i Danske Bank angiver dårlige sager som den primære årsag til overvejslen om at skifte. Andelen af danskere, der overvejer at skifte bank, er høj, særligt for Danske Bank, hvor over en tredjedel af kunderne angiver, at de overvejer at skifte.
- Danskernes finansielle forståelse, fx basal rentesregning og fordelene ved at diversificere investeringer, er høj i international sammenligning, og den finansielle forståelse ser ud til at være steget ift. tidligere undersøgelser.
- Et betydeligt mindretal er skeptiske over for den nuværende indretning af det monetære system, men emnet er kompliceret, så en meget stor andel af de adspurgte har derfor heller ikke nogen holdning til emnet.

Analyse for Danske Bank

2. Den finansielle sektors tilstand med finanskrisen på afstand

Finanssektoren har ændret sig på flere områder

Der er gået over et årti siden finanskrisen i 2008 forårsagede en massiv samfundsøkonomisk nedtur. På grund af følgevirkningerne af finanskrisen, bød tiden efter krisen på store omvæltninger i markedsvilkårene for den finansielle sektor i Danmark. Som en følge af en tilpasningsproces til disse nye vilkår, er det således forventeligt, at den finansielle sektor ser anderledes ud i dag, end den gjorde før 2008. I dette kapitel belyser vi, hvor meget og hvordan den finansielle sektor har ændret sig.

Internationalt perspektiv giver ny værdifuld viden

I første del af kapitlet analyserer vi centrale karakteristika for den finansielle sektor og beskriver på den baggrund sektorens udviklingen siden finanskrisen. Disse karakteristika omfatter udviklingen i den finansielle sektors størrelse, hvilke typer af arbejdskraft og kapital, der anvendes, samt aflønningen af disse produktionsfaktorer. Sidst i kapitlet fokuserer vi på bankerne og analyserer udviklingen i konkurrenceintensiteten i den danske banksektor. Fælles for analyserne i kapitlet er, at vi sammenligner den danske sektor med sektorerne i EU-15-landene. Sammenligningen giver os et internationalt perspektiv, der bidrager med værdifuld viden til at vurdere, hvordan den finansielle sektor i Danmark er kommet igennem perioden efter finanskrisen. Samtidig sammenligner vi de seneste tal for den danske sektor med sektorerne i de øvrige EU-15-lande, hvilket giver et sammenligningsgrundlag, der er brugbart som vidensgrundlag i en vurdering af den nuværende tilstand for den finansielle sektor i Danmark.

Betydningsfulde forandringer siden 2008

Overordnet viser vores analyser, at den finansielle sektor i Danmark har fulgt den generelle udvikling blandt EU-15-landene. Der ses dermed forandringer i EU-15-landene, der har flere betydningsfulde fællestræk.

- Den langvarige tendens til, at den finansielle sektor konstant voksede sig større, er blevet brudt.
- Medarbejderne i den finansielle sektor har i dag et højere uddannelsesniveau end før finanskrisen.
- Omfanget af investeringer i IT-kapital er faldet ift. den langvarige tendens før krisen.

Stor stigning i uddannelsesniveau – dog fra lavt niveau

Selvom udviklingen i den finansielle sektor i Danmark har fulgt den generelle udvikling blandt EU-15-landene, har ændringerne på nogle punkter været mere udtalte i Danmark. Det gør sig særligt gældende for udviklingen i uddannelsesniveaet, hvor den danske sektor har haft en stor stigning i antal ansatte med videregående uddannelser. Denne stigning kommer dog fra et lavt niveau og de tilgængelige data indikerer, at den danske finansielle sektor stadig har noget at indhente ift. det gennemsnitlige uddannelsesmæssige niveau blandt EU-15-landene.

Tegn på mærkbart øget konkurrence i banksektoren

Endelig analyserer vi udviklingen i konkurrenceforholdene i den danske banksektor siden 2008. Analysen peger på en reel stigning i konkurrenceintensiteten i den danske banksektor i perioden efter finanskrisen set ift. udviklingen i de øvrige EU-15-lande. Den danske banksektor er således gået fra at befinde sig i et meget lidt konkurrencepræget marked før finanskrisen til at befinde sig på et mere gennemsnitligt niveau i EU-15 efter finanskrisen.

2.1 Den finansielle sektor i nøgletal

Kort beskrivelse af sektoren i nøgletal

Den finansielle sektor inddeles oftest i banker, realkreditinstitutter og forsikringselskaber.³ I denne rapport koncentrerer vi os udelukkende om banker og realkreditinstitutter. Inden vi sammenligner den danske sektor med andre EU-15-lande, giver vi her en kort beskrivelse af sammensætningen af den danske finansielle sektor, og hvilke aktiviteter, der udføres i sektoren.⁴

Sektoren behandler mange transaktioner

Den finansielle sektor spiller en vigtig rolle i at organisere alle de transaktioner, som danske husholdninger og virksomheder udfører. Dette er en helt afgørende funktion for samfundsøkonomien. I løbet af 2019 foretog vi i Danmark ca. 1,35 mia. transaktioner med betalingskort til en samlet værdi af ca. 382 mia. kroner. Hvis vi ser på alle detailbetalinger, der udover betalingskort tæller bankoverførsler, behandlede sektoren transaktioner for en værdi af ca. 9.400 mia. kroner i 2019.⁵ De samlede årlige betalinger, der udover detailbetalinger tæller værdipapir og valutahandler samt interbank-betalinger, var på ca. 135.000 mia. kroner i løbet af 2019, hvilket er 618 mia. kroner pr. bankdag. Hver bankdag sendes der således betalinger igennem den danske betalingsinfrastruktur, der har en værdi, der svarer til en fjerdedel af Danmarks årlige bruttonationalprodukt. Det er den finansielle sektors ansvar at sørge for, at betalingssystemet ikke kan misbruges og konstant at nedbringe den risiko, der er i forbindelse med betalingssystemer. I 2020 var der ca. 40.000 sager om misbrug af betalingskort, hvilket er ca. 40 pct. lavere end antallet af sager i 2016.

Sektoren formidler mange indlån og udlån

Den finansielle sektor er med til at sikre, at husholdninger og virksomheder sikkert kan opbevare deres midler og sektoren sikrer samtidig, at husholdninger og virksomheder har mulighed for at låne penge. De samlede udlån til danske husholdninger og ikke-finansielle virksomheder udgjorde i slutningen af 2019 ca. 3.605 mia. kroner (2019-priser).⁶

Realkreditinstitutter fylder mere i sektoren nu

I Figur 2.1 ses udviklingen i to nøgletal for den finansielle sektor. Årets resultat er overskuddet efter skat, som sektoren har genereret i løbet af et år, mens de samlede aktiver er værdien af fysiske og immaterielle aktiver, som sektoren ejer målt i slutningen af et år. Begge nøgletal er i 2019 tilbage på omtrent samme niveau som før finanskrisen i 2005. Dog er forholdet i sektoren forandret, så bankerne fylder mindre, og realkreditinstitutterne fylder mere.

³ For et lette den sproglige fremstilling, benytter vi i denne rapport ordet banker til at betegne kommercielle banker, sparekasser, andelskasser mv. Denne gruppe af institutter betegnes oftest pengeinstitutter.

⁴ Medmindre andet er angivet, er Statistikbanken.dk kilden til alle de tal, der nævnes i dette afsnit, og beløb er angivet i 2019-priser.

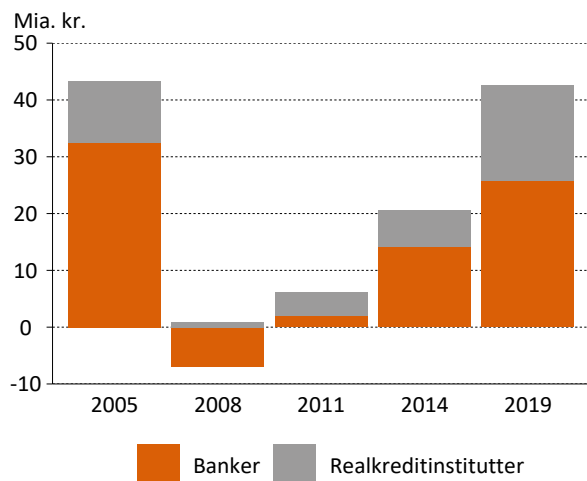
⁵ Danmarks Nationalbank (2020a). Detailbetalinger udgøres af alle betalinger mellem borgere, virksomheder og offentlige myndigheder, som fx udføres ved brug af Dankort og konto til konto-overførsler.

⁶ Dette tal indeholder både bankernes og realkreditinstitutternes udlån.

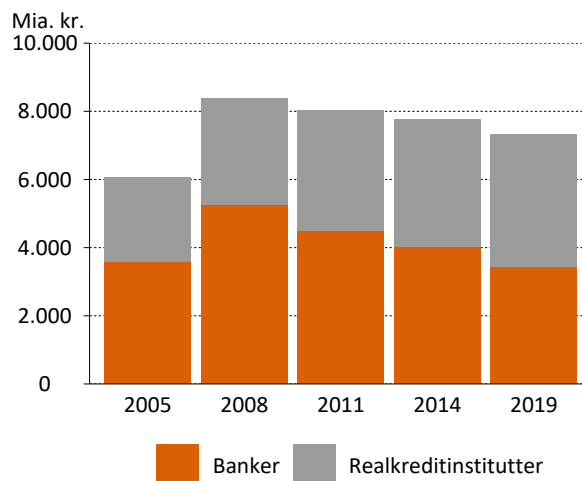

Figur 2.1 Den finansielle sektors nøgletal fordelt på brancher, 2005-2019

Figur 2.1.a Årets resultat

Figur 2.1.b Samlede aktiver

Anm.: Beløbene er målt i faste 2015-priser. Vi har deflateret beløbene med forbrugerprisindekset fra Danmarks statistik.
Kilde: Finans Danmark, Danmarks statistik og egne beregninger.

2.2 Den finansielle sektors udvikling i et internationalt perspektiv

Voksende finansiell sektor har været en langvarig trend ...

Historisk set har der været en klar tendens til, at den finansielle sektor kommer til at udgøre en større del af samfundsøkonomien i takt med, at et land bliver rigere.⁷ Det kan til dels forklares med, at et lands økonomiske vækstproces involverer en forflytning af den økonomiske aktivitet fra industrierhverv til serviceerhverv. Forskning dokumenterer dog, at dette ikke er hele forklaringen.⁸ Der opstår generelt et øget behov for finansiell udvikling når et samfund bliver rigere. En af de mulige årsager til dette er, at en udbygning af det finansielle system—der har til formål at udvælge rentable investeringsprojekter—er nødvendigt for at opnå økonomisk fremgang i lande, der allerede er rige og dermed har investeret i de mest oplagte projekter.⁹

... men sektorens størrelse har været konstant krisen

Udviklingen i den finansielle sektors størrelse siden finanskrisen afviger fra det historiske mønster. Som det er illustreret i Figur 2.2.a, har den finansielle sektor udgjort en konstant andel af den samlede økonomi mellem 2008 og 2017, hvor EU-15-landenes økonomier tilsammen voksede ca. 7 pct. Det gælder også i Danmark, hvor den finansielle sektor skaber ca. 6 pct. af den samlede indkomst i hele perioden, hvilket er meget tæt på gennemsnittet blandt EU-15-landene. I Figur 2.2.b måles størrelsen af den finansielle sektor som den andel af arbejdsstyrken, der er ansat i sektoren. Også her ser vi, at den finansielle sektor har haft en nogenlunde konstant størrelse efter finanskrisen i både Danmark og gennemsnitligt i EU-15. I 2017 udgjorde arbejdsstyrken i den finansielle sektor fx ca. 3 pct. af den samlede arbejdsstyrke i Danmark, svarende til gennemsnittet i EU-15-landene. Med udgangspunkt i sektorerne i EU-15-landene, er størrelsen på sektoren i Danmark altså som forventet.

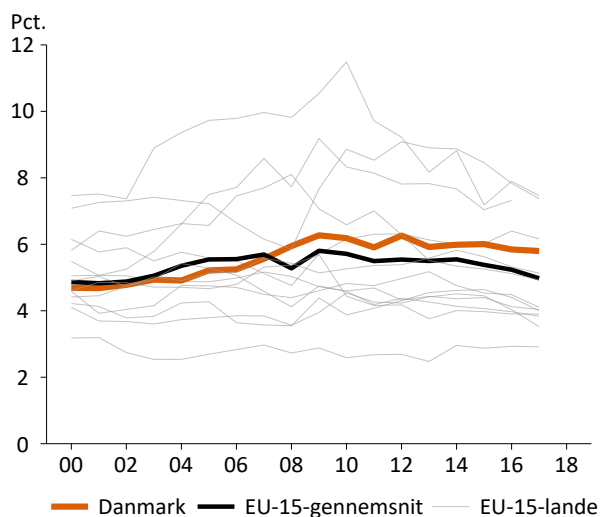
⁷ Se fx Philippon og Reshef (2013).

⁸ Se Philippon og Reshef (2013) og referencer deri.

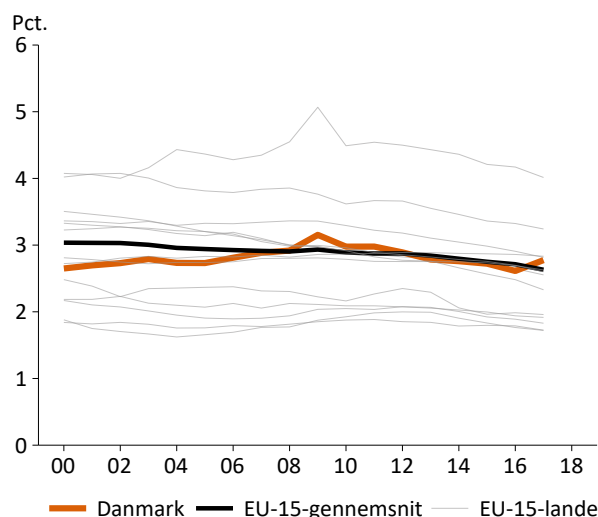
⁹ Se fx. Laeven m.fl. (2015).

Figur 2.2 Størrelsen af den finansielle sektor, 2000-2017

Figur 2.2.a Værditilvækst i den finansielle sektor som andel af værditilvækst i alle brancher

Figur 2.2.b Ansatte i den finansielle sektor som andel af ansatte i alle brancher

Anm.: Luxembourg afviger markant fra de andre EU-15-lande ift. den finansielle sektors størrelse (her ses en værditilvækst-andel på ca. 25 pct og arbejdsstyrkeandel på ca. 11 pct over perioden) og er derfor taget ud af figuren. Den årlige værditilvækst måler den samlede værdi af de varer og tjenesteydelser som en given enhed (fx virksomhed, branche eller land) skaber i løbet af et år. Værditilvæksten i et land måler derfor næsten det samme som det mere kendte mål, BNP. Forskellen mellem disse to mål er, at værditilvæksten fratrukker nettoskatter (skat fratrukket subsidier), samt at værditilvæksten indeholder indirekte finansielle ydelser (FISIM), som er værdi skabt af finansielle institutioner, der ikke betales direkte for (fx rentemarginalen).

Kilde: EU KLEMS databasen og egne beregninger.

Uddannelsesniveaut i den finansielle sektor

Udviklingen i uddannelsesniveaut følger resten af EU

Der er stigende efterspørgsel efter højtuddannet arbejdskraft i højindkomstlande, hvilket primært er blevet forklaret med den teknologiske udvikling.¹⁰ Denne langstrakte tendens mod højere uddannelseskraav på arbejdsmarkedet har også fundet sted i den finansielle sektor. Som det ses i Figur 2.3, er tendensen videreført efter finanskrisen i Danmark, hvor vi har haft en stigning i uddannelsesniveaut, der svarer til den gennemsnitlige stigning i EU-15-landene.

Uddannelsesniveaut i den lave ende blandt EU-15-landene

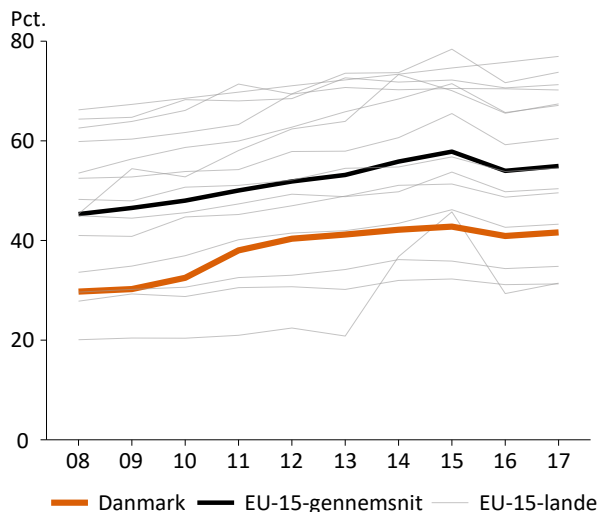
Mere overraskende er det, at andelen af ansatte med en videregående uddannelse i den finansielle sektor i Danmark ser relativt lav ud ift. andre EU-15-landene. Vi tolker dog størrelsen på denne forskel varsomt, da uddannelsessystemernes forskelle på tværs af landene gør det vanskeligt at tolke på de målte forskelle i uddannelsesniveaut mellem lande.¹¹ I Figur 2.3.b har vi derfor vist andelen af ansatte i den finansielle sektor med mere end en gymnasial uddannelse, hvor sammenligneligheden på tværs af lande er mere sikker. Figur 2.3.b cementerer, at uddannelsesniveaut i den danske finansielle sektor er i den lave ende blandt EU-15-landene.

¹⁰ Se fx Goldin og Katz (2009).

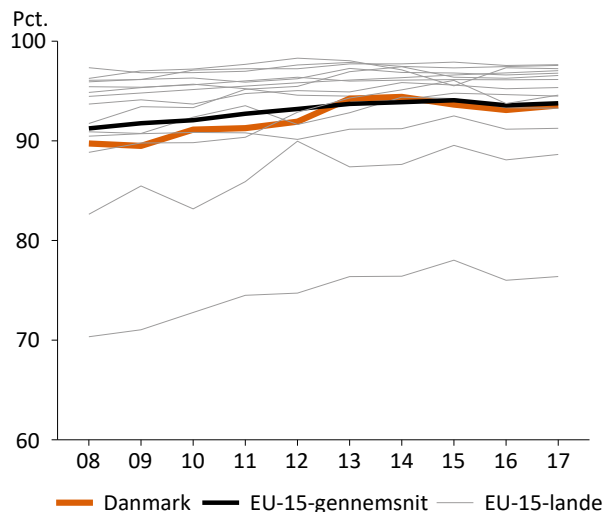
¹¹ I konstruktionen af EU KLEMS databasen er uddannelsesniveaut inddelt i tre kategorier: "high", "medium" og "low". Denne grove inddeling kan have forskellig betydning i forskellige lande. Se mere i anmærkningerne til Figur 2.3.

Figur 2.3 Uddannelsesniveaet i den finansielle sektor, 2008-2017

Figur 2.3.a Andelen af ansatte i den finansielle sektor med en videregående uddannelse

Figur 2.3.b Andelen af ansatte i den finansielle sektor med gymnasial uddannelse eller højere

Anm.: Figur 2.3.a: Videregående uddannelse består af niveau 5+6 i ISCED-klassifikationen for uddannelsesniveau. For Danmark indeholder niveau 5 og 6 korte, mellemlange og lange videregående uddannelser. Figur 2.3.b: Gymnasial uddannelse eller højere består af niveau 3+4+5+6 i ISCED-klassifikationen, og udelukker i Danmark dermed kun dem, som højst har gennemført grundskolens 10. klasse.

Kilde: EU KLEMS databasen og egne beregninger.

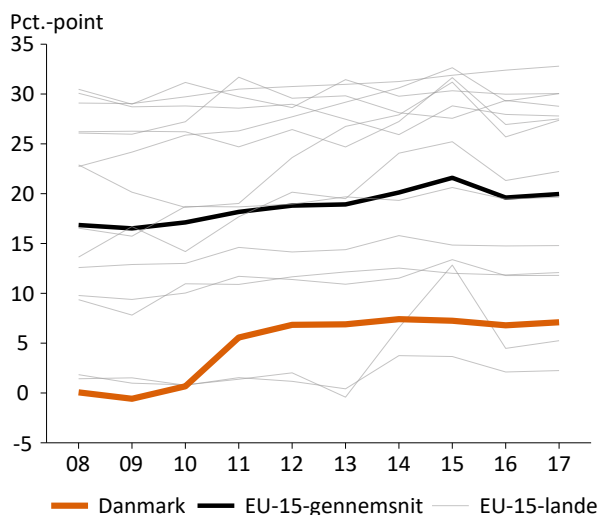
Stor relativ stigning i uddannelsesniveau siden krisen

Siden begyndelsen af 1980'erne, har der i de fleste europæiske lande og USA været en tendens til, at uddannelsesniveaet steg mere i den finansielle sektor end i resten af økonomien.¹² Før finanskrisen i 2008 var Danmark dog en undtagelse fra denne generelle internationale tendens. I 1980 var andelen med videregående uddannelse i den finansielle sektor den samme som resten af dansk økonomi, og som det kan ses i Figur 2.4.a gjaldt det også i 2008. Fra 2008 og frem til 2012 steg andelen af højtuddannede dog mere i den finansielle sektor i Danmark end i resten af den danske økonomi. Denne udvikling har betydet, at andelen af højtuddannede i den finansielle sektor i Danmark nu er ca. 8 pct.-point højere end i resten af den danske økonomi.

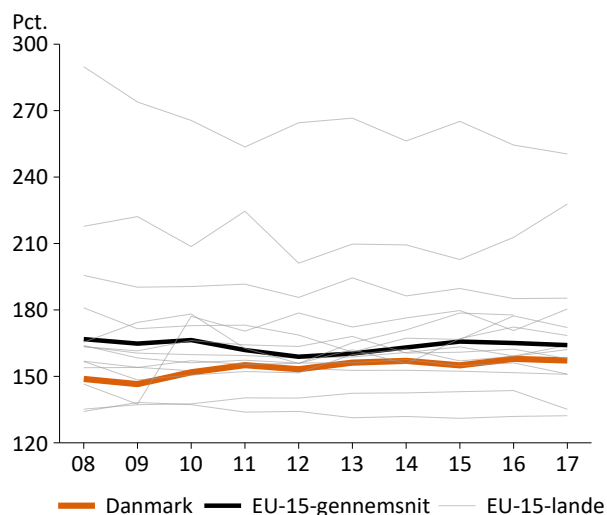
¹² Se Philippon og Reshef (2013).

Figur 2.4 Intensiteten af højtuddannede og lønnen i den finansielle sektor ift. resten af landets økonomi, 2008-2017

Figur 2.4.a Forskellen mellem andelen af ansatte med en videregående uddannelse i den finansielle sektor og i hele landets økonomi

Figur 2.4.b Gennemsnitlig timeløn i den finansielle sektor ift. timeløn i hele landets økonomi

Anm.: I Figur 2.4.a angiver et positivt tal, at andelen af ansatte med videregående uddannelse i den finansielle sektorer højere end andelen af ansatte med videregående uddannelse i hele økonomien. Videregående uddannelse er defineret som ISCED-niveau 5 og 6.
Kilde: EU KLEMS databasen og egne beregninger.

Sektorens lønudvikling følger tendensen i EU-15

Figur 2.4.b viser en moderat stigning i den finansielle sektors relative lønninger i Danmark efter 2008. De relative lønninger i de finansielle sektorer i EU-15-landene har samlet set været nogenlunde konstante i denne periode. Da det relative uddannelsesniveau for den finansielle sektor er steget mere i Danmark end generelt i EU-15-landene, er det forventeligt, at der er en større stigning i sektorens relative lønniveau i Danmark. Det tyder altså på, at den danske sektor har fulgt den generelle underliggende tendens i EU-15-landene: Lønningerne i den finansielle sektor har fulgt udviklingen i det generelle lønniveau i økonomien efter finanskrisen.

Lave lønninger i den danske sektor ift. EU-15-lande

Det er bemærkelsesværdigt, at lønningerne i den danske finansielle sektor er lave sammenlignet med sektorerne i resten af EU-15-landene. Dette er illustreret i Figur 2.4.b. I 2017 udgjorde gennemsnitslønnen pr. time i den danske finansielle sektor ca. 155 pct. af gennemsnitslønnen pr. time i Danmark, hvilket er det 5. laveste lønniveau blandt EU-15-landene.¹³ En mulig årsag til denne sammenhæng er, at det relative uddannelsesniveau i den danske sektor også er lavt sammenlignet med de øvrige EU-15-lande.¹⁴

¹³ I Kapitel 5 beregner vi pba. registerdata, at den gennemsnitlige månedsløn i den finansielle sektor i Danmark i 2018 var 46 pct. højere end gennemsnitslønnen i Danmark, hvilket er lavere end de 55 pct. vi har beregnet pba. EU KLEMS databasen. Forskellen mellem de to tal skyldes forskelle i de bagvedliggende datakilder. Fx bruger EU KLEMS databasen svar fra spørgeskemaundersøgelser (EU Labour Force Survey) til at beregne arbejdstimer, som bruges til at beregnes lønnen per time. Metoderne i EU KLEMS er bl.a. valgt med det formål at øge sammenligneligheden på tværs af lande.

¹⁴ En mulig årsag af potentielt mange årsager er, at der i Danmark er færre lavtlønsjob i økonomien generelt ift. andre lande. I Kapitel 5 belyser vi hvilke faktorer, der er medvirkende årsager til, at gennemsnitlønninger i finanssektoren i Danmark er højere end gennemsnitlønninger i hele den danske økonomi.

IT i den finansielle sektor

Den finansielle sektor har stort udbytte af IT

Den finansielle sektors funktion er i høj grad forbundet med at behandle, lagre og analysere information. Det var derfor naturligt, at den finansielle sektor i højtudviklede lande var blandt de første sektorer til at investere i IT. Dette betød, at anvendelsen af IT i den finansielle sektor siden starten af 90'erne steg mere end i andre sektorer i Danmark og mere end i andre højindkomstlande.¹⁵

IT-kapital udgør lav andel af kapitalapparatet i Danmark

Figur 2.5 viser de materielle og immaterielle kapitaltyper, der involverer IT, som andele af den finansielle sektors samlede kapitalapparat. Begrebet kapitalapparat dækker både materielle kapitaltyper (fx computere), som medarbejderne bruger i produktionen og immaterielle kapitaltyper (fx software). Siden 2011 har andelen af det materielle IT-kapital været under EU-15-gennemsnittet, mens andelen af det immaterielle IT-kapital har været en del over EU-15-gennemsnittet.

Lavt niveau af IT-kapital kan skyldes omkostningseffektivitet

Niveauforskelle på tværs af lande kan dog forskydes af landespecifikke faktorer, der kan sløre de faktiske forskelle i anvendelsen af IT-kapital mellem lande. Et eksempel på dette er de datacentraler, som danske banker driver i fællesskab. Ved at drive datacentraler i fællesskab mindskes det nødvendige investeringsomfang i IT-kapital i den finansielle sektor. Det er uklart, hvor meget sådanne landespecifikke faktorer betyder for forskellen i IT-kapital i forskellige lande. Det kan derfor ikke udelukkes, at det lave niveau af IT-kapital i den danske sektor er et positivt tegn på omkostningseffektivitet.

Lavt investeringsomfang i IT-kapital efter finanskrisen

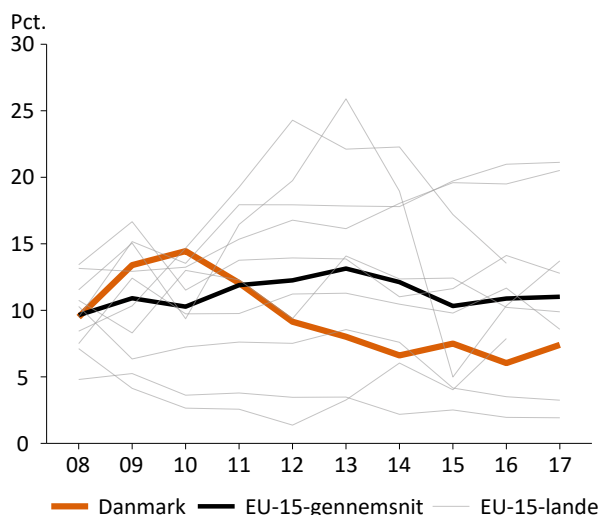
Hvis effekten af de landespecifikke faktorer er relativt konstant over tid, kan Figur 2.5 dog stadig bruges til at give et billede af ændringerne i anvendelsen af IT-kapital. Figuren illustrerer, at investeringsomfanget i IT-kapital har været lavere i den danske sektor ift. EU-15-gennemsnittet efter finanskrisen. Faldet i andelen af IT-relateret kapital i den danske sektor kan dog ikke alene forklares med et højere investeringsomfang i andre typer af kapital ift. andre EU-15-lande, hvilket ville få IT-relateret kapital til at fylde en relativt mindre andel af det samlede kapitalapparat i den danske finansielle sektor.¹⁶ Det er en mulighed, at de nye markedsvilkår for den finansielle sektor efter krisen, fx ny regulering og øget konkurrence, har sat en bremse i selskabernes evne og lyst til at investere i IT-kapital.

¹⁵ Se Philippon og Reshef (2013).

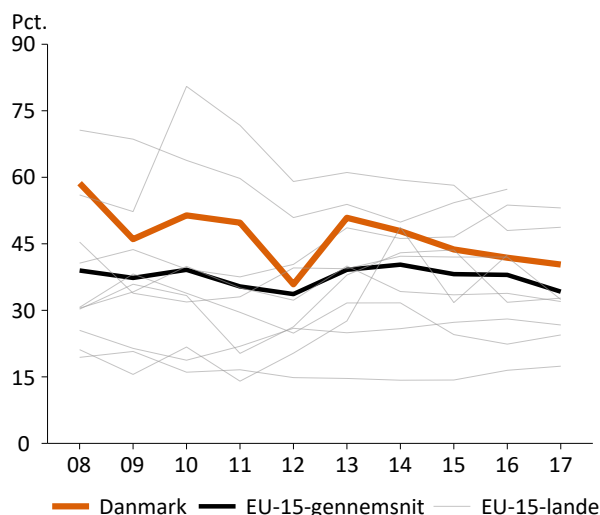
¹⁶ Beregninger (ikke rapporteret) pba. data fra EU KLEMS databasen viser, at vækstraten i IT-kapital (målt i absolutte tal og ikke som andel af samlet kapital) har været lav i den danske sektor ift. andre lande i den belyste periode. Dog kan faldet i IT-kapital som andel af samlet kapital til dels forklares ved, at den finansielle sektor i Danmark har investeret mere i forskning og udvikling, hvor den danske sektor ligger på et højt niveau blandt EU-15-lande.

Figur 2.5 IT-kapital i den finansielle sektor, 2008-2017

Figur 2.5.a Materiel IT-kapital: IT og kommunikationsudstyr i den finansielle sektor, som andel af sektorens samlede kapitalapparat

Figur 2.5.b Immateriel IT-kapital: Computer software og databaser i den finansielle sektor, som andel af sektorens samlede kapitalapparat

Anm.: Kapitaltypernes værdi er målt i faste priser (2010).
Kilde: EU KLEMS databasen og egne beregninger.

2.3 Konkurrenceforholdene i banksektoren - udviklingen efter finanskrisen

Konkurrencen i banksektoren er vigtig

I resten af kapitlet vil vi fokusere på den del af den finansielle sektor, der udgøres af banksektoren.¹⁷ Vi analyserer udviklingen i konkurrencesituationen i den danske banksektor og sætter den ind i et internationalt perspektiv. Der er to primære bevæggrunde for at belyse udviklingen i konkurrenceforholdene i banksektoren. Først og fremmest er det vigtigt for de danske forbrugere og virksomheder, at de har adgang til ydelser hos banker, der er konkurrencedygtige på de parametre, der er vigtige for forbrugerne. Derudover er det vigtigt for den danske sektor at være konkurrencedygtig over for potentielle nye udenlandske spillere på det danske bankmarked.

Det er svært at måle konkurrenceintensiteten

Vi belyser udviklingen i konkurrenceforholdene i banksektoren ved at analysere ændringerne i en række indikatorer for konkurrenceintensitet. Der er flere årsager til denne tilgang. For det første kan de målte niveauforskelle mellem lande i banksektorens konkurrenceintensitet skyldes forskelle mellem lande i fx bogføringsmetoder og dataindsamlingsmetoder. Formålet med at fokusere på ændringer over tid er at rense ud for betydningen af sådanne landespecifikke faktorer, der slører de reelle niveauforskelle mellem lande. Derudover viser den videnskabelige litteratur på området, at det er svært at måle konkurrenceintensiteten. Dette kommer fx til udtryk ved, at de mest anvendte indikatorer kan give anledning til modstridende konklusioner om forskellen i konkurrenceintensiteten mellem lande.¹⁸ Dette kan

¹⁷ I Danmark bruges betegnelsen kreditinstitutter ofte. Dette skyldes, at den danske sektor er speciel på den måde, at lån med sikkerhed i fast ejendom varetages af et separat marked for realkredit i Danmark, mens disse ydelser oftest er en integreret del af banksektoren i andre lande.

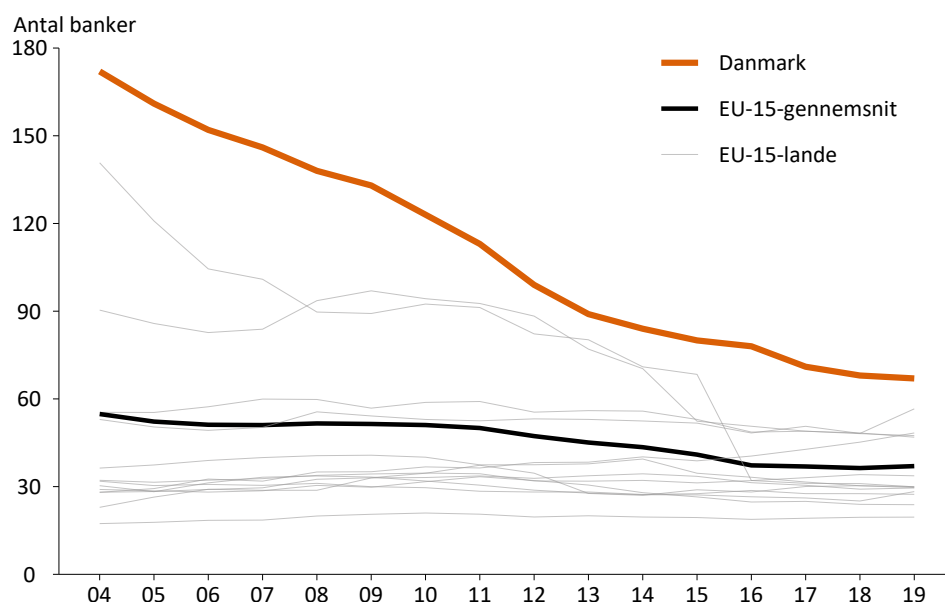
¹⁸ Se fx Claessens (2009). Desuden viser de data, vi har anvendt i denne analyse, at der er en meget svag sammenhæng på tværs af EU-15-lande mellem de fire mest anvendte mål for konkurrenceintensiteten (som foruden H-statistikken og koncentration indbefatter Boone-indikatoren og Lerner-indekset).

bl.a. skyldes flere iboende konceptuelle problemer med konstruktionen af disse mål.¹⁹ Derfor belyser vi udviklingen i en række af indikatorer for konkurrenceintensitet for sikre, at de viser samme retning i udviklingen i konkurrenceforholdene.²⁰

Stort fald i antallet af banker i Danmark

Et særligt kendetegn ved banksektoren i Danmark har været det høje antal af banker, illustreret i Figur 2.6.²¹ Med 172 kommercielle banker havde Danmark langt de fleste banker ift. økonomiens størrelse i 2004. Der er dog sket en stærk konsolidering af den danske banksektor siden 2004, som har medvirket til, at antallet af kommercielle banker var faldet til 67 i 2019.²² Selvom Danmark stadig er det land i EU-15 med flest banker målt ift. økonomiens størrelse, tyder tendensen på, at antallet af banker i Danmark vil ramme et niveau i fremtiden, der er gennemsnitligt i EU-15. Denne udvikling er et indirekte tegn på, at konkurrencemekanismen har virket effektivt i den danske banksektor siden 2004, hvor de bedst drevne banker har overtaget markedsandele fra de dårligst drevne banker, som nu er lukkede.

Figur 2.6 Antallet af banker, justeret ift. størrelsen af dansk økonomi (BNP), 2004-2019

Anm.: Antallet af banker i et givet land og år er målt som antal banker delt med forholdet af landets BNP til Danmarks BNP. Kurven for Danmark angiver derfor de faktiske antal banker i Danmark, mens kurverne for de øvrige lande er op eller nedjusteret, så antallet af banker svarer til hvor mange banker, der hypotetisk ville være i landet i et givet år, hvis landets BNP var på niveau med det danske. Da Luxembourg er meget speciel ift. antallet af banker, indgår Luxembourg ikke i figuren, og landets antal banker indgår ikke i et det beregnede EU-15-landegennemsnit.

Kilde: Financial Access Survey, IMF og egne beregninger.

¹⁹ Fx er et oplagt problem med H-statistikken, at dette mål kun belyser priskonkurrence. Dermed opfanger H-statistikken ikke om bankerne konkurrerer på andre parametre end prisen, fx justeringer i kvaliteten og bredden i det sortiment af ydelser der udbydes, når omkostningerne ændres. Desuden er der flere metodiske problemer med at måle inputpriser og outputpriser på en sammenlignelig måde over tid og på tværs af banker.

²⁰ Desuden viser de data, vi har anvendt i denne analyse, at der er en meget svag sammenhæng på tværs af EU-15-lande mellem de fire mest anvendte mål for konkurrenceintensiteten (som foruden H-statistikken og koncentration indbefatter Boone-indikatoren og Lerner-indekset). Fx har den danske banksektor den 4. højeste konkurrenceintensitet målt ved Boone-indikatoren.

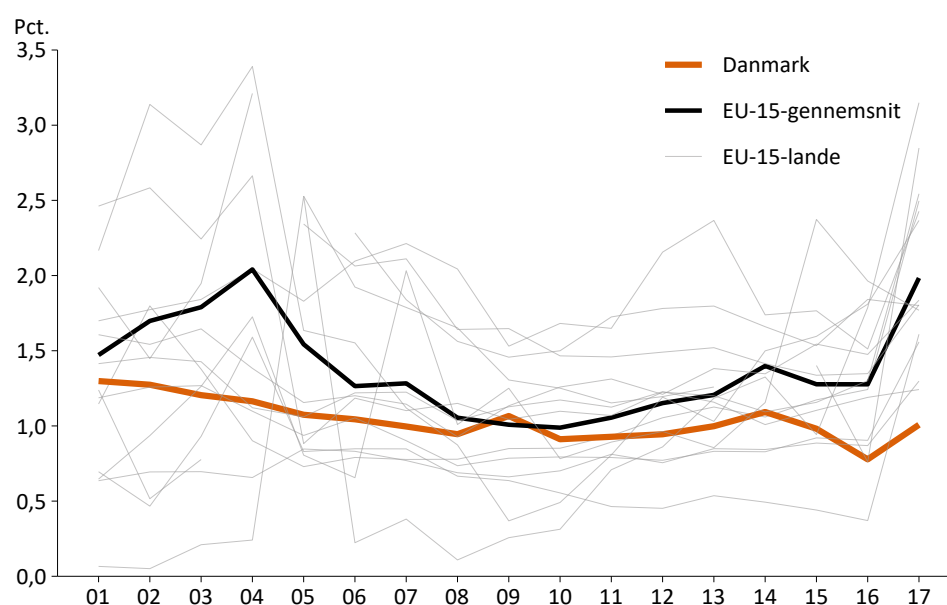
²¹ For at kunne sammenligne antal banker i Danmark med antallet i andre lande, har vi justeret landenes antal banker til et hypotetisk antal banker, hvis deres økonomier (målt ved BNP) var lige så store som Danmarks.

²² Banksektoren i Holland havde det næsthøjeste antal banker relativt til landets BNP i 2004 og har gennemgået en konsolidering af sektoren, der minder om den danske.

Efficiensen i den danske banksektor ligger helt i top

Konkurrenceintensiteten i bankbranchen kan belyses ved at måle på de gavnlige effekter, som høj konkurrence bør resultere i. En central effekt af høj konkurrenceintensitet er, at markedsaktørerne finder måder at nedbringe omkostningerne, så selskaberne bliver drevet mere efficient. I Figur 2.7 er efficiensen i EU-15-landenes banksektorer målt ved driftsudgifter. Figuren viser, at den danske sektor er gået fra at have et gennemsnitligt niveau omkring finanskrisen til nu at have de laveste driftsudgifter inden for EU-15-landene. De anvendte data indikerer således, at danske banker er meget efficient drevet, set i et internationalt perspektiv. Derudover peger udviklingen i bankernes efficiens efter finanskrisen på en forøget konkurrenceintensitet i den danske banksektor set ift. banksektorerne i øvrige EU-15-lande.

Figur 2.7 Efficiens i banksektoren målt ved bankers driftsudgifter ift. aktiver, 2001-2017

Anm.: Driftsudgifter og aktiverne er begge summeret på tværs af banker før andelen i landet er beregnet. Dette betyder, at gennemsnittet i landet på tværs af banker vil være mest påvirket af de største banker i landet.

Kilde: World Bank Global Financial Development Database og egne beregninger.

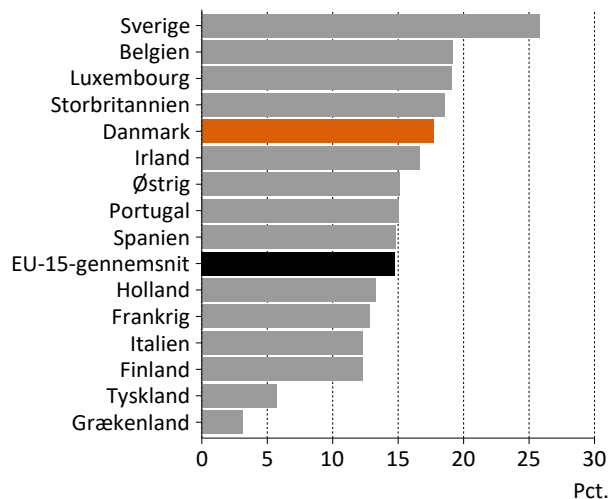
Bankernes afkastgrad udvikler sig som i EU-15-landene

Foruden lave driftsudgifter kan konkurrenceintensiteten i en branche også være relateret til indtjeningen til selskabernes ejere. Dette gælder i de tilfælde, hvor der er unormal høj indtjening i en branche ift. andre lignende brancher, som er en indikation på lav konkurrence. I Figur 2.8 ses det gennemsnitlige procentvise afkast til bankernes ejere før og efter finanskrisen i EU-15-landene. Her ses det, at det gennemsnitlige årlige afkast i den danske banksektor har været lavere efter finanskrisen, end det var i perioden op til krisen, hvilket afspejler den generelle tendens i EU-15-landene. Derudover ses det, at indtjeningen i de danske banker ca. er det samme som medianværdien blandt EU-15-lande både før og efter finanskrisen. Udviklingen i indtjeningen i danske banker i perioden efter finanskrisen viser derfor ikke tegn på forværret konkurrenceintensitet.

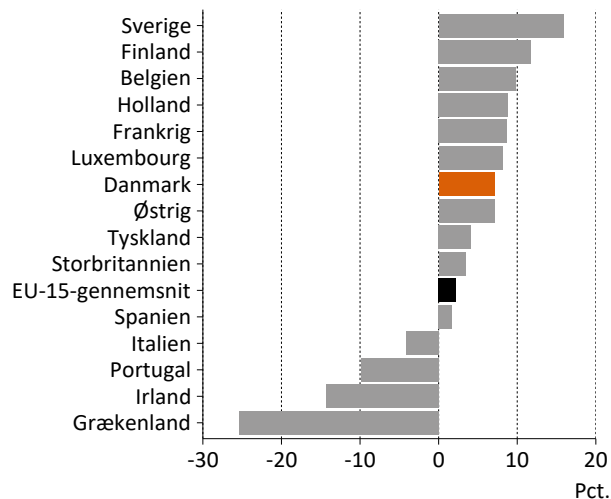

Figur 2.8 Afkast før skat til kapitalejere af banker før og efter finanskrisen

Figur 2.8.a Egenkapitalforrentning (ROE), gennemsnit 2001-2007

Figur 2.8.b Egenkapitalforrentning (ROE), gennemsnit 2010-2017

Anm.: Afkastgraden er målt som bankernes efter-skat indtjening som andel af den bogførte værdi af egenkapitalen. Både efter-skat indtjening og egenkapital er summeret på tværs banker i landet, før de to tal er divideret med hinanden. Dette betyder, at de største banker i landet vil have størst indflydelse på landets gennemsnitsværdi.

Kilde: World Bank Global Financial Development Database og egne beregninger.

Konventionelle mål tyder på moderat konkurrenceintensitet

Tidligere studier har konkluderet, at konkurrenceintensiteten i den danske banksektor er lav.²³ Denne konklusion er baseret på to indikatorer for konkurrenceintensitet, som ofte er blevet anvendt i tidligere studier af konkurrenceintensitet: H-statistikken og markedskoncentration. I Figur 2.9 vises værdien af disse to for banksektorerne i EU-15-landene i 2014.²⁴ Målt med disse indikatorer ligger konkurrenceintensiteten i den danske banksektor i den lave ende af midterfeltet, dog uden af være usædvanligt lav ift. andre EU-15-lande.

Flere tegn på øget konkurrence i sektoren ift. EU-15

I et videnskabeligt studie af Schaeck og Cihák (2014), der beregner indikatorer for konkurrenceintensiteten på tværs af lande, havde den danske banksektor i perioden 1995-2005 i gennemsnit en H-statistik på 0,32. Dette var den laveste blandt de ti lande, der indgik i analysen. Disse ti lande, som alle er EU-15-lande, havde i gennemsnit en H-statistik på 0,57 i samme periode.²⁵ Tallene i Figur 2.9 viser, at H-statistikken i den danske banksektor var på 0,55 i 2014, mens EU-15-gennemsnittet var 0,62. Disse tal indikerer, at der er sket en betydningsfuld forbedring af konkurrenceforholdene i den danske banksektor set ift. banksektorerne i de øvrige EU-15-lande. Når dette ses i sammenhæng med de øvrige analyser i dette afsnit, er der således en række observationer, der tilsammen udgør et solidt fundament for at konkludere, at der er sket en reel forbedring i konkurrenceintensiteten i den danske banksektor ift. banksektorerne i de øvrige EU-15-lande.

²³ Se en oversigt af videnskabelige studier i Kaarsen (2014).

²⁴ I den datakilde, vi benytter, observeres H-statistikken kun i perioden 2010-2014. Vi har derfor rapporteret værdien for det seneste år, vi har observeret.

²⁵ Se tabel 2 i Schaeck og Cihák (2014).

Boks 2.1 Definitioner af H-statistikken og markedskoncentration

H-statikken bygger på den præmis, at højere konkurrence i et marked er forbundet med lavere profit og dermed, at selskaberne bliver nødt til at hæve deres priser mere, hvis selskabernes inputpriser stiger.

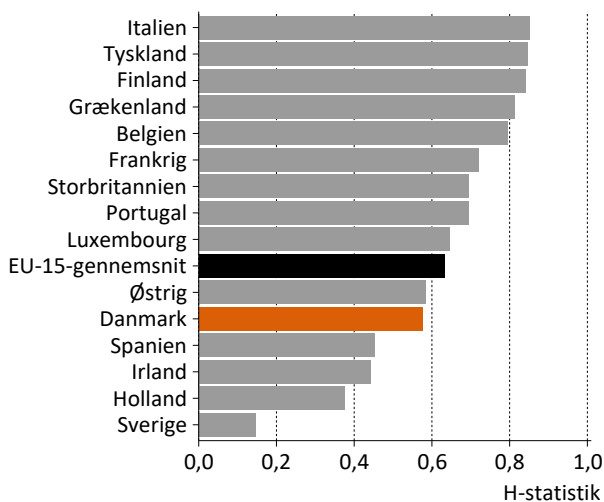
H-statistikken måler derfor konkurrence ved at se på hvor meget en stigning i inputpriser smitter af på outputpriser. Helt konkret estimeres det, hvor mange procent bankernes omsætning stiger som følge af en stigning i bankernes omkostning på 1 procent.

Markedskoncentrationen bruges til at måle konkurrence ud fra den præmis, at flere udbydere med samme markedsandel i et marked giver større konkurrence blandt udbyderne. Hvis der er få udbydere, der har en stor markedsandel, kan det resultere i, at udbyderne får såkaldte markedskræfter, hvilket betyder at de er i stand til at påvirke markedsprisen.

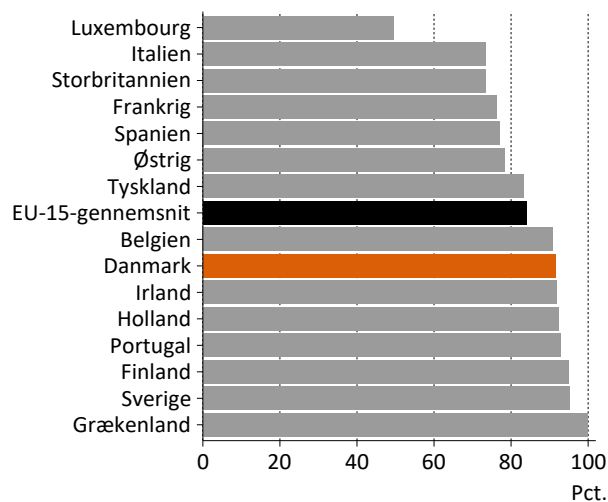
Markedskoncentrationen er her målt ved den andel af de samlede aktiver i banksektoren, som er ejet af de 5 banker med flest aktiver.

Figur 2.9 Indikatorer for konkurrenceintensiteten i banksektoren, EU-15 lande, 2014

Figur 2.9.a Følsomheden af bankernes omsætning overfor ændringer i bankernes input-priser målt ved H-statistik i 2014

Figur 2.9.b Markedskoncentration målt ved aktiv-andel for de fem største banker i 2014

Anm.: Data er for kommercielle banker. Tallene er fra 2014, da det er det seneste år med observationer i den anvendte datakilde. H-statistikken angiver den procentvise stigning i omsætningen som følge af en stigning i inputpriserne på 1 pct., gennemsnitligt på tværs af bankerne i de enkelte lande. Under perfekt konkurrence vil der ikke være profit i markedet, hvilket betyder at en stigning i inputpriser overføres fuldt ud til priserne. Således vil H-statistikken under perfekt konkurrence være lig med 1 (den maksimale værdi for H-statistikken). En høj værdi af H-statistikken er derfor et udtryk for høj konkurrenceintensitet i markedet. Aktiv-andelen for de fem største banker måler summen af aktiverne for de 5 banker i landet med størst aktivbeholdning, som andel af de totale aktiver i kommercielle banker i landet.

Kilde: World Bank Global Financial Development Database og egne beregninger.

**Høj markeds-
koncentration er
normalt i små lande**

Bortset fra Luxembourg og Grækenland viser Figur 2.9.b, at markedsconcentrationen er højest i små lande. De nordiske lande og andre mindre EU-lande ligger alle over EU-15-gennemsnittet, mens de store lande har en lavere markedsconcentration end gennemsnittet. Der kan være mange årsager til denne sammenhæng. En mulighed er en simpel mekanisk effekt af økonomiens størrelse. Hvis det kræver en vis størrelse at være en bank, der er konkurrencedygtig på en bred vifte af serviceydelser, er det naturligt at bankerne af denne størrelse vil udgøre en større andel af det samlede bankmarked i små lande med mindre økonomier og dermed mindre markedsstørrelser.²⁶ Set i det lys, er den relative høje markedsconcentrationen i den danske banksektor forventelig.

**Høj konkurrence-
intensitet kan give
høj markeds-
koncentration**

Ligesom med H-statistikken er der flere konceptuelle problematikker ved at bruge markedsconcentrationen som et mål for konkurrenceintensitet. Fx kan en høj markedsconcentration være et resultat af en historisk proces i et marked med høj konkurrenceintensitet, der har gjort det muligt for de bedste banker at vinde markedsandele fra de øvrige banker.²⁷ Dette betyder, at et øjebliksbillede af markedsconcentrationen kan danne et meget misvisende billede af konkurrenceintensiteten i et marked.

---

²⁶ De små banker kan gøre sig konkurrencedygtige ved at specialisere sig i en niche af produkter, være lokalt forankret og derigennem have kendskab til lokalområdets økonomi, eller en kombination af begge dele.

²⁷ Se fx Berger m.fl. (2004).

Analyse for Danske Bank

3. Sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk vækst

Banker skaber information, der gavner samfundet

De fleste danskere bruger banken til at opbevare likvide midler, udføre betalinger og optage lån. Den finansielle sektor har dog også en funktion i vores samfund, som er langt mindre synlig i hverdagen. Alligevel har denne funktion en helt central betydning for samfundets udvikling over længere sigt. Denne funktion er at finde og formidle information om investeringsprojekter. Den information er meget værdifuld for at kunne investere samfundets opsparede ressourcer i netop de projekter, der skaber mest værdi i samfundet. Bankerne udgør derfor en del af fundamentet for, at vi i Danmark finansierer de investeringer, der kan gøre de bedste ideer til ny reel innovation.

Kapitlet belyser sektorens effekt på økonomisk vækst

Dette kapitel giver et kendskab til de vigtigste mekanismer, hvorigennem finansiell udvikling kan påvirke innovation og dermed den økonomiske vækst i et samfund. Først med et overblik over den eksisterende internationale forskningslitteratur og dernæst med resultaterne af vores egen analyse, der bidrager med ny viden om sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk vækst i Danmark.

Nye studier finder effekter af finansiell udvikling på vækst

Den eksisterende forskning viser, at indbyggere i lande med en højtudviklet finansiell sektor i gennemsnit har højere velstandsniveauer. Sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk vækst kan dog have flere årsager. Nyere forskning har dokumenteret, at sammenhængen til dels skyldes, at finansiell udvikling, fx i form af øget kvalitet i kreditgivning, fremmer økonomisk vækst.

Lokal udvikling i banksektoren har fremmet vækst hos SMV'er

Vores analyse indikerer, at højere kvalitet i kreditgivning øger vækstmulighederne for små og mellemstore virksomheder. Konkret viser analysen, at udviklingen af banksektoren i årene umiddelbart efter finanskrisen har forøget beskæftigelsen i små og mellemstore virksomheder fra 2008 og frem til i dag. Disse effekter er konsistente med, hvad international forskning på området viser.

Kapitlets indhold

Afsnit 3.1 giver en oversigt over den eksisterende forskningslitteratur på området. Afsnit 3.2 giver et overblik af bankernes udvikling på kommunalt niveau. Endelig præsenterer vi i Afsnit 3.3 resultaterne af vores analyse om sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk aktivitet i danske kommuner.

3.1 Oversigt over den eksisterende forskningslitteratur

Ny teknologi er kilde til vækst

I den økonomiske forskning er der konsensus om, at innovation og teknologisk udvikling er den vigtigste kilde til at skabe velstandsfremgang. Hvis vi ønsker at sikre en forsat fremgang i levestandarden, kræver det derfor, at vi forstår de mekanismer, der kan fremme innovation og teknologisk udvikling.

Banker fremmer teknologisk udvikling ...

Flere teorier forklarer, hvordan finansiell udvikling kan påvirke den teknologiske udvikling i et samfund. Teoriene angiver, hvordan banker kan mindske betydningen af såkaldte markedsfraktioner, som forhindrer en fri interaktion mellem købere og sælgere i et marked.

Både hos privatpersoner og i virksomheder opstår der ofte idéer til nye typer af produkter eller produktionsteknologier. Som bekendt er ikke alle idéer lige gode. I den forbindelse er det bankernes rolle at mindske de negative konsekvenser af, at individuelle investorer mangler information om kvaliteten af de idéer, der ligger bag forskellige investeringsprojekter. Derudover kan en bank skabe værdi ved løbende at følge de virksomheder, der har fået finansieret deres projekter, hvilket er befordrende for, at virksomhederne yder den bedst mulige indsats, som øger sandsynligheden for, at de kan tilbagebetale deres lån.²⁸

... og skaber værdi via specialisering...

Samlet set fremmer bankerne den økonomiske vækst i et samfund ved at specialisere sig i at skabe information om investeringsprojekter. Dette betyder også, at bankerne skal afvise de dårligste investeringsprojekter. At fravælge dårlige investeringsprojekter er med til at sikre, at samfundets opsparing bliver investeret i de projekter, der skaber mest innovation og teknologisk udvikling. Derudover kan der høstes samfundsøkonomiske gevinster gennem skalaafkast, når information samles i bankerne i stedet for, at alle husholdninger, hver især, skal holde sig opdateret på den samme information.²⁹

... og ved at finansiere store projekter med højt afkast

En anden teoriretning fokuserer på, hvordan banksektoren kan fremme finansiering af store investeringsprojekter. Udgangspunktet er, at store investeringsprojekter typisk indebærer både høje forventede afkast og høj risiko. Da private investorer typisk gerne vil undgå risiko, vil de være tilbøjelige til at afholde sig fra at investere i et stort projekt, selv hvis de har tilstrækkeligt med opsparing til at finansiere det. Banksektoren kan afhjælpe dette problem ved at samle opsparing fra flere private investorer, som samlet kan finansiere flere store projekter.³⁰ Dermed bliver de private investorers risiko ved investeringer samlet set mindre, da tab på enkelte projekter opvejes af gevinster på øvrige projekter.³¹

Teorierne er testet i empiriske studier

I forskningslitteraturen findes der to fremtrædende hypoteser om sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk velstand. Hypotesen i den ene lejr er, at finansiell udvikling skaber økonomisk vækst. Hypotesen i den anden lejr er, at økonomisk vækst øger efterspørgslen efter finansielle ydelser, og at det derfor er den økonomiske vækst, der skaber finansiell udvikling.³² Nyere empirisk forskning har forsøgt at teste disse to hypoteser om sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk vækst.

Finansiell udvikling er vigtig for økonomisk vækst

Den empiriske forskning på dette felt tog for alvor fat i 90'erne takket være blandt andet udviklingen af nye metoder samt mere og bedre data. Tilsammen blev det muligt at teste de etablerede teorier om sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk vækst. Langt størstedelen af disse studier har fremvist empirisk evidens, der støtter hypotesen om, at finansiell udvikling øger den økonomiske vækst. Der er derfor forskningsmæssigt belæg for, at udviklingen af den finansielle sektor i Danmark spiller en betydningsfuld rolle for de fremtidige muligheder for vækst og velstand i Danmark.

²⁸ Se blandt andre Boyd and Prescott (1986), Greenwood and Jovanovic (1990), King and Levine (1993a), Bencivenga and Smith (1993) og De La Fuente and Marin (1996).

²⁹ Et aktiemarked er en anden finansiell udvikling som kan fremme den informationsskabelse gennem andre private markedsaktører end banker. Der er empirisk og teoretisk belæg for, at banker og aktiemarkedet komplementerer hinanden i udviklingen af den finansielle sektor. Se fx Levine og Zervos (1998).

³⁰ Denne logik betyder, at en stor statssejret bank også ville kunne mindske betydningen af risiko for individuelle investorer. Dog viser studiet i La Porta m.fl. (2002), at lande med statssejede banker i de efterfølgende år har i) lavere finansiell udvikling, ii) lavere teknologisk fremskridt og iii) lavere økonomisk vækst.

³¹ Se Acemoglu and Zilibotti (1997) og referencer deri.

³² Den indflydelsesrige økonom Joseph Schumpeter fremhæves ofte som fortaler for det førstnævnte synspunkt, mens den også anerkendte økonom Joan Robinson tilskrives det sidstnævnte synspunkt. Greenwood and Jovanovic (1990) har forenet og formaliseret de to hypoteser i en teoretisk model. Modellen viser, at der kan opstå en dynamisk interaktion mellem finansiell udvikling, der skaber økonomisk vækst, hvilket igen fører til yderligere udvikling osv. En tredje mulig forklaring på sammenhængen mellem finansiell udvikling og økonomisk vækst er, at disse to faktorer ikke påvirker hinanden, men begge er påvirket af en tredje faktor.

Kritik af de første studier ledte til nye og bedre metoder

De første empiriske studier på tværs af lande viser, at lande med en mere udviklet finansiel sektor i gennemsnit har højere økonomiske vækstrater i de efterfølgende år.³³ Studierne blev efterfølgende kritiseret for, at de anvendte analysemetoder ikke kan udelukke, at andre uobserverbare faktorer både fremmer finansiel udvikling og økonomisk vækst i et land. Hvis dette er tilfældet, kan der opstå en statistisk sammenhæng mellem niveauet af finansiel udvikling og efterfølgende økonomisk vækst uden, at finansiel udvikling har en effekt på økonomisk vækst.

Nyere studier viser væksteffekt af kvalitet i kreditgivning...

For at imødegå kritikken af de første analyser fokuserede en række opfølgende studier på væksten i de brancher, som er mest afhængige af en veludviklet finansiel sektor. Grundet branchespecifikke faktorer er virksomheder i nogle brancher mere afhængige af ekstern finansiering end virksomheder i andre brancher. Disse opfølgende studier gjorde det muligt at kontrollere for effekten af de førnævnte uobserverbare faktorer i landene, da disse vil påvirke alle brancher nogenlunde ens, mens finansiel udvikling primært påvirker specifikke brancher. Studierne påviste, at lande med en mere udviklet finansiel sektor kun har højere efterfølgende vækstrater i de brancher, der har størst behov for ekstern finansiering.

... hvilket fremmer vækstmulighederne i SMV'er

Virksomhedens størrelse har i særlig grad betydning for behovet af ekstern finansiering. Små og mellemstore virksomheder (SMV'er) har færre muligheder for at finansiere investeringer internt, fx med egen opsparing, end store virksomheder. SMV'er er derfor relativt mere afhængige af ekstern finansiering fra bankerne. Flere studier har brugt denne variation i virksomheders behov for ekstern finansiering til at belyse bankernes effekt på vækst. Studierne viser, at SMV'er opnår mere vækst i lande, der initialt har en mere veludviklet finansiel sektor. Samlet set dokumenterer studierne, at finansiel udvikling har en effekt på økonomisk vækst gennem øget kvantitet og kvalitet af kreditgivning.³⁴

Den finansielle sektor kan også blive for stor

I de nævnte studier er finansiel udvikling primært målt ved sektorens størrelse i økonomien, baseret på en idé om, at jo bedre den finansielle sektor er, jo større vil den være. Dette gør sig nødvendigvis ikke gældende blandt de rigeste lande i dag. Nyere studier har vist, at den finansielle sektor kan blive for stor og hæmme den økonomiske vækst. Dette kan fx ske ved, at sektoren lægger beslag på arbejdskraft, som ville være bedre anvendt i andre sektorer.³⁵ En anden række studier viser, at en større finansielle sektor kan skabe højere økonomisk vækst, men også mere økonomisk ustabilitet.³⁶ Det betyder i en dansk kontekst, at øget kvalitet i den finansielle sektor vil skabe samfundsøkonomisk værdi i fremtiden, mens effekten af en større sektor er langt mere usikker.

Kvalitet i kreditgivning skaber regional vækst

Mens sektorens størrelse tidligere blev brugt som indikator for kvalitet, er der i dag mere fokus på at måle finansiel udvikling mere direkte. Dette lader sig bedst gøre ved at sammenligne kvaliteten af kreditgivningen inden for et land. Disse studier har derfor undersøgt sammenhængen mellem regional finansiel udvikling og regional økonomisk vækst inden for et land. En række af disse studier har vist, at kvaliteten i kreditgivningen i de lokale bankfilialer øger den økonomiske vækst i lokalområdet.³⁷ Dette skyldes primært, at bankerne i lokalområdet særligt udgør en vigtig finansieringskilde for SMV'er.³⁸

Kvalitet i kreditgivning fremmes af lokal tilstedeværelse

SMV'er låner oftere i nærområdet end større virksomheder gør.³⁹ Det kan bl.a. skyldes, at SMV'er er sværere at overvåge end større virksomheder. Her kan banker og filialer placeret nær SMV'en drage fordel af et større kendskab til både selve virksomheden og

³³ Se bl.a. analyserne i King og Levine (1993a) og King og Levine (1993b)

³⁴ Se fx. Rajan og Zingales (1998) og Beck, Demirgüç-Kunt og Maksimovic (2004) og Fisman og Love (2007).

³⁵ Se fx Philippon and Reshef (2013) og Arcand Berkes og Panizza (2015).

³⁶ Se fx. Ranciére, Tornell og Westermann (2008) og Schularick og Taylor (2012).

³⁷ Se fx. Guiso, Sapienza og Zingales (2004) og Hakenes, Hasan, Molyneux og Xie (2015).

³⁸ Se fx Arcuri and Levratto (2020) og referencer deri.

³⁹ Se fx Petersen and Rajan (2002).

virksomhedens primære marked.⁴⁰ Disse resultater er konsistente med tal fra Danmark, der dokumenterer, at banker, sparekasser og realkreditinstitutioner er de mest benyttede kilder til lånefinansiering blandt de danske SMV'er.⁴¹

Bankers regionale udvikling har samfundsøkonomisk betydning

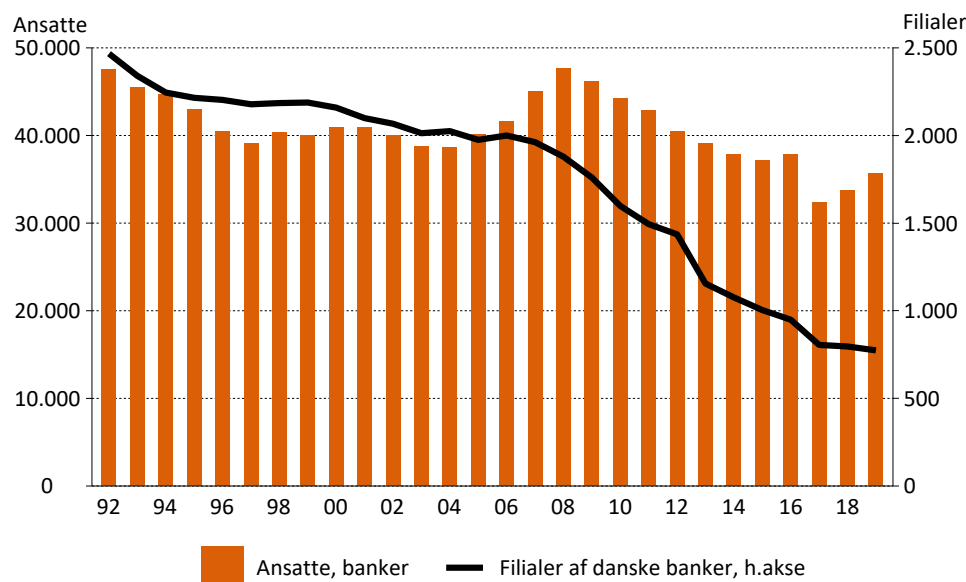
Ovennævnte resultater indikerer, at variation i banksektorens beskaffenhed på tværs af kommuner kan være en af årsagerne til de forskelle i den økonomiske aktivitet, vi ser på tværs af kommuner i Danmark. Desuden indikerer de ovennævnte resultater, at en udbredelse af samme høje niveau af kreditgivning i samtlige kommuner vil øge den samlede vækst i SMV'er i Danmark. Det kan potentielt påvirke den samfundsøkonomiske vækst i Danmark, da SMV'erne udgør størstedelen af højvækstvirksomhederne i Danmark.⁴²

3.2 Udviklingen i den finansielle sektor i Danmark

Konsolidering i banksektoren efter 2008

Overordnet set har antallet af banker og bankfilialer været faldende de seneste 30 år. Ifølge Finans Danmark var der 222 banker i 1992 i Danmark (heraf 210 danske), mens der i 2019 var 95 banker (heraf 63 danske). Antallet af filialer af danske banker har ligeledes været faldende fra 1992 og frem til 2019. Faldet i antallet af banker og filialer accelererede efter finanskrisen i 2008, jf. Figur 3.1. Antallet af danske banker er således mere end halveret siden 2008. Antallet af fuldtidsbeskæftigede i danske banker toppede op til finanskrisen i 2008 og har siden været faldende. I 2019 var der knap 36.000 fuldtidsbeskæftigede i danske banker mod knap 48.000 ved toppen i 2008, jf. Figur 3.1.

Figur 3.1 Antal filialer og fuldtidsbeskæftigede i danske banker, 1992-2019

Anm.: De kraftige dyk mellem 2016 og 2017 skyldes, at Nordeas danske bankforretning blev en filial af svenske Nordea pr. 1. januar 2017 og derfor ikke indgår i 2017-tallene. Fuldtidsbeskæftigede er ansatte omregnet til fuldtidsbeskæftigede.
Kilde: Finans Danmark.

⁴⁰ Dette er påvist i fx Hakenes m.fl. (2015).

⁴¹ Jf. <https://www.dst.dk/Site/Dst/Udgivelser/nyt/GetPdf.aspx?cid=33340>

⁴² Se denne analyse udarbejdet af Dansk Industri: https://www.danskindustri.dk/arkiv/analyser/2019/1/hojvækstvirksomheder-sikker-fremgang-i-okonomien/_Højvækstvirksomheder klassificeres som virksomheder, der præsterer en gennemsnitlig årlig vækst i værditilvæksten på 10 pct. eller mere.

**Konsolideringen
kan dække over
effektiviseringer**

Et relevant spørgsmål er, om faldet i antal banker og i antallet af ansatte siden 2008 har påvirket kvaliteten af de ydelser, som banksektoren tilbyder. Udviklingen dækker fx over effektivitetsforbedringer i sektoren. Forbedringerne er bl.a. sket i de ydelser, der bruges dagligt af kunderne. Særligt har betalingsservice og netbank afløst mange kassefunktioner i bankerne, og antallet af homebanking-aftaler er knap fordoblet fra 2009 og frem til i dag.⁴³

**Stadig efterspørgsel
efter finansiel
rådgivning**

Den teknologiske udvikling kan ses i sammensætningen af medarbejdere i bankerne. I 2010 var der ca. 2.600 fuldtidsbeskæftigede kasse- og kundemedarbejdere i bankerne, hvilket svarede til 6 pct. af de fuldtidsbeskæftigede i bankerne. I 2018 var antallet faldet til ca. 1.300, hvilket svarer til 3 pct. af de fuldtidsbeskæftigede. Omvendt har andelen af ansatte i bankerne, som arbejder med kunderådgivning udgjort en konstant andel på ca. 50 pct. siden 2008. Det vidner om, at bankernes kunder stadig efterspørger personlig finansiel rådgivning, og at denne type ydelse er sværere at automatisere med ny teknologi.

*Banksektorens udvikling på kommunalt niveau***Store kommunale
forskelle i bank-
sektorens udvikling**

Banksektoren i Danmark er ikke jævnt fordelt ud i alle kommuner. I Figur 3.2.a ses det, at antallet af fuldtidsbeskæftigede i bankerne i 2018 generelt var størst i de kommuner, hvor de største byer er placeret. Desuden har de kommuner, som huser et hovedsæde for en af de større banker, fx Sydbank i Aabenraa kommune, generelt flere fuldtidsbeskæftigede bankansatte.

**Færre fuldtids-
beskæftigede
i bankerne**

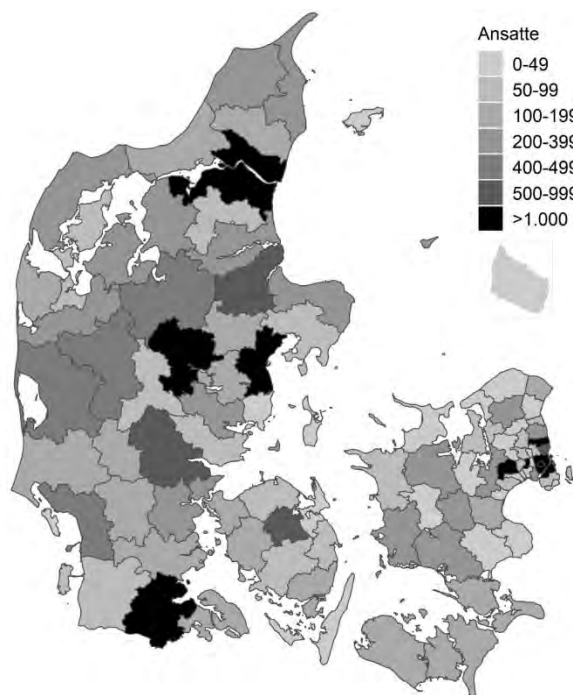
I perioden efter finanskrisen har de fleste kommuner oplevet et relativ stor fald i antallet af fuldtidsbeskæftigede i bankerne, jf. Figur 3.2.b. Der er dog store forskelle i disse fald på tværs af kommunerne. Denne tendens gør sig også gældende inden for de enkelte regioner i Danmark. De kommunale forskelle i faldet i antal bankansatte skyldes derfor ikke kun en relativ forflytning af bankansatte fra nogle regioner til andre, men også en større koncentration af ansatte i enkelte kommuner blandt kommunerne i samme region.

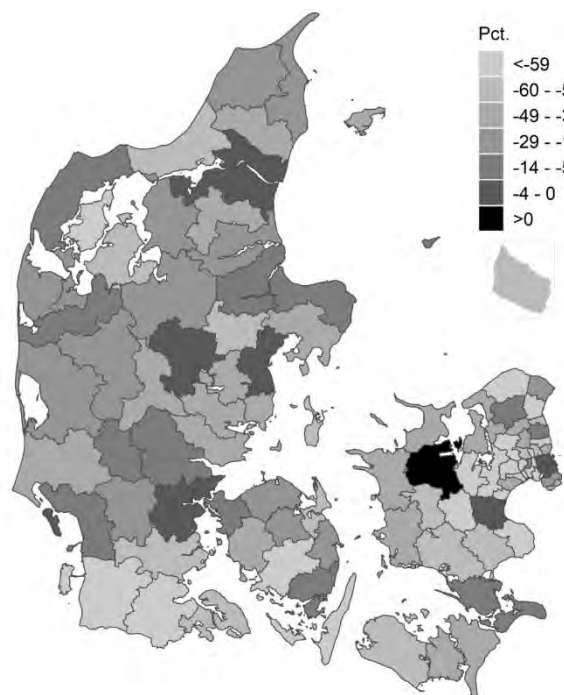
⁴³ Ifølge Finans Danmark er homebanking-aftaler gået fra et niveau på 3,5 mio. i januar 2009 til 6,5 mio. i januar 2019.

Figur 3.2 Fuldtidsbeskæftigede i banker på tværs af kommuner

Figur 3.2.a Fuldtidsbeskæftigede, 2018

Figur 3.2.b Udviklingen i fuldtidsbeskæftigede, 2008-2018

Anm.: Figur 3.2.a: Antal fuldtidsbeskæftigede i bankbranchen, som arbejder i den givne kommune i 2018. Fuldtidsbeskæftigede er regnet ud fra antal løntimer. Branchen for banker omfatter banker, sparekasser og andelskasser. Figuren angiver fuldtidsbeskæftigede i absolutte tal og er derfor påvirket af kommunens størrelse. Figur 3.2.b viser de procentvise ændringer i antallet af fuldtidsbeskæftigede i bankerne mellem 2008 og 2018.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

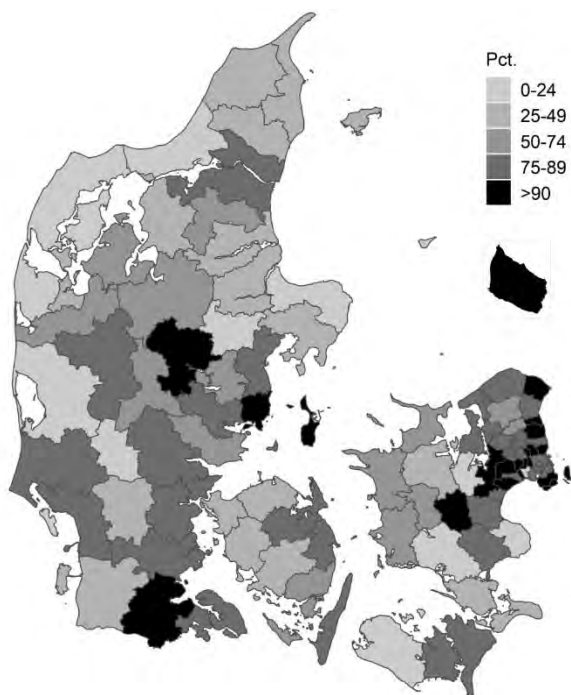
De store banker fylder mere i ca. halvdelen af kommunerne

Figur 3.3 viser markedsandelen for banker med mere end 500 fuldtidsbeskæftigede i 2008 og 2018. På trods af at denne periode har været præget af en konsolidering af hele sektoren, er det ikke entydigt, at de større banker fylder mere i alle kommuner. For 50 af de 98 kommuner fylder større banker mere i 2018, end de gjorde i 2008, mens de fylder mindre i 44 af de 98 kommuner målt på antal fuldtidsbeskæftigede. Figur 3.3 viser også, at de store banker særligt har øget deres markedsandel i de sjællandske kommuner. Dette kan bl.a. hænge sammen med, at flere banker eksponeret mod Sjælland gik konkurs eller fusionerede under finanskrisen, herunder Roskilde Bank, Bank Trelleborg og Max Bank.

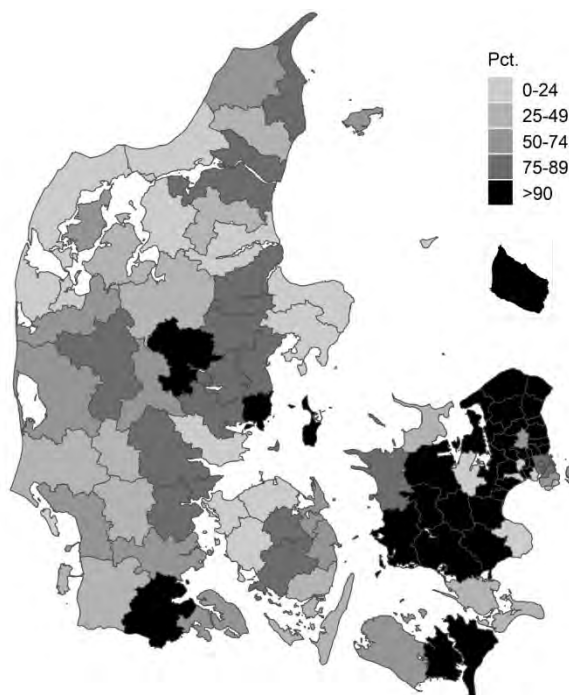

Figur 3.3 Store bankers markedsandel målt på ansatte, 2008 og 2018

Figur 3.3.a Store bankers markedsandel, 2008

Figur 3.3.b Store bankers markedsandel, 2018

Anm.: Fuldtidsbeskæftigede i banker med mere end 500 fuldtidsbeskæftigede som andel af det samlede antal fuldtidsbeskæftigede i bankerne. Beregnet for hver kommune i hhv. 2008 og 2018. Fuldtidsbeskæftigede er regnet ud fra antal løntimer. Branchen for banker omfatter banker, sparekasser og andelskasser.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

3.3 Finansiell udvikling og økonomisk aktivitet i danske kommuner

Har banksektorens udvikling haft effekt på dansk økonomi?

Der er i dag markant færre banker og bankfilialer i Danmark end før finanskrisen. Denne proces blev fremskyndet i de første år efter finanskrisen. De banker, der klarede sig bedst gennem krisen, overtog markedsandele fra de dårligst drevne banker, som nu ikke eksisterer mere. Et centralt spørgsmål er derfor, om denne forandring af banksektoren efter finanskrisen har gjort den danske banksektor bedre til at fremme den økonomiske vækst i Danmark?

Effekt af bankers udvikling på kommunalt niveau

I dette afsnit analyserer vi, hvordan forandringer i banksektoren efter finanskrisen har påvirket den økonomiske aktivitet i de danske kommuner. En sammenhæng mellem en ændring i bankernes markedsandele og den økonomiske aktivitet kan skyldes to underliggende faktorer. Enten kan en forbedring af vækstforholdene for virksomheder i kommunen tiltrække nye og bedre drevne banker, der kan overtage markedsandele fra eksisterende banker i kommunen. Alternativt kan en forbedring i kreditgivningen i en kommune øge den økonomiske vækst, som følge af at de bedste drevne banker vinder markedsandele i kommunen. Dermed afgør ændringer på efterspørgsels- og udbudssiden på én gang både omfanget af økonomisk aktivitet og kvalitet i kreditgivningen i en kommune. I analysen, forsøger vi at identificere effekten af ændringer på udbudssiden på den økonomiske aktivitet.

Positive vækst-effekter af bank-sektorens udvikling

Vores resultater indikerer, at forandringen af banksektoren har haft positive effekter på den økonomiske aktivitet. Vores analyse viser, at de kommuner, der har oplevet de største forandringer i banksektoren i perioden 2008-2010, har oplevet den største vækst i beskæftigelsen i SMV'er fra 2008 til 2018. Vores resultater er konsistente med forskningslitteraturen, der viser, at en forbedret kvalitet i kreditgivningen i et lokalområde øger den økonomiske aktivitet i området som følge af mere vækst i SMV'er.

Vi benytter en anerkendt metode

Vi tager udgangspunkt i finanskrisens betydning for antallet af ansatte i banksektoren, og vi adskiller ændringen i den enkelte banks antal ansatte fra 2008 til 2010 i hhv. en efterspørgsels- og udbudseffekt. Her benytter vi metoden udviklet af Greenstone m.fl. (2020).

Antal afskedigelser forårsaget af banken selv bruges som kvalitetsmål

Efterspørgselseffekten på antallet af ansatte er den del, der kan forklares af lokale økonomiske forhold i de kommuner, hvor bankens filialer er lokaliseret. Udbudseffekten på antallet af ansatte er den del, der kan forklares af faktorer, der er bestemt af interne forhold i banken. Vi betegner i det følgende udbudseffekterne i en kommune som summen af bank-specifikke faktorer i de banker, der er lokaliseret i kommunen. De banker med størst fald i antallet af ansatte i perioden 2008-2010, som kan forklares af bank-specifikke faktorer, tolker vi som de banker, der i gennemsnit var dårligst drevet op til krisen og havde den dårligste kvalitet i kreditgivningen.⁴⁴

Konstante forskelle i antal bankansatte mellem kommuner

Vi finder ingen sammenhæng mellem tilstedeværelsen af banker med store bank-specifikke fald i antallet af ansatte i en kommune og den totale ændring i bankansatte i kommunen i perioden 2008-2010.⁴⁵ Dette resultat viser, at finanskrisen ikke umiddelbart påvirkede kommunale forskelle i tilgængeligheden af kredit, når der måles ved antal bankansatte i kommunen. Heraf følger det, at der skete større skift i bankernes markedsandele i de kommuner, hvor bankerne oplevede de største bank-specifikke fald i antal ansatte.

Positive effekter af ændringer i banksektoren efter 2008

Analysens vigtigste resultat er illustreret i Figur 3.4 og viser effekten af et højt bank-specifikt fald i antallet af bankansatte på beskæftigelsen i SMV'er.⁴⁶ Figurens orange linje viser for hvert år den estimerede effekt af en forøgelse af det bank-specifikke fald i bankansatte i kommunen fra 2008 til 2010 på en enhed. Effekten er målt som den procentvise ændring i beskæftigelsen i SMV'er i en kommune ift. beskæftigelsesniveauet i 2008. Resultaterne betyder således, at de kommuner, hvor bankerne afskedigede flere medarbejdere umiddelbart efter finanskrisen grundet bankspecifikke faktorer, har oplevet en større beskæftigelsesvækst i SMV'er efter 2008. Effekten øges generelt over tid efter 2008, hvilket indikerer, at skift i bankernes markedsandele fra 2008 til 2010 såede frøene til en forandring i vækstmuligheder, der viser sig et helt årti senere.

Analysen indikerer forbedret kvalitet i kreditgivningen

Vi finder kun en effekt på beskæftigelsen i SMV'er og ikke i store virksomheder, hvilket er konsistent med øvrig forskningslitteratur.⁴⁷ Dette understøtter vores tolkning af den estimerede effekt. Konkret er vores tolkning, at effekten opstår, fordi bankerne, der har størst kvalitet i kreditgivningen, oplever en stigning i markedsandele over tid. Stigningen i de bedst drevne banker skal således være sket på bekostning af et fald i de dårligst drevne banker, som er lukket i årene efter finanskrisen. At stigningen i kvaliteten i kreditgivningen kun påvirker væksten i SMV'er kan forklares med, at SMV'er er mere afhængige af kreditgivning fra en bank i lokalområdet end for større virksomheder, jf. litteraturgennemgangen ovenfor.

⁴⁴ Se Boks 3.1 for yderligere forklaring af den anvendte metode.

⁴⁵ Ikke-rapporterede beregninger. Resultaterne kan fås efter henvendelse.

⁴⁶ Dette er grunden til, at grafen har en værdi i 2008 på 0.

⁴⁷ Ikke-rapporterede beregninger. Resultaterne kan fås efter henvendelse.

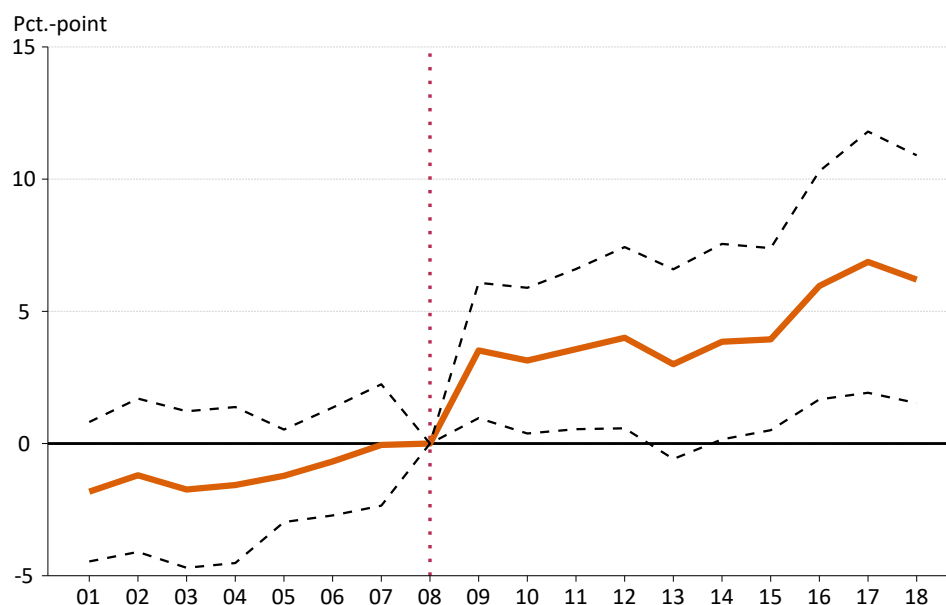
Robusthedstjek styrker tolkning af resultaterne

Da det anvendte data ikke indeholder en objektiv indikator for kvaliteten i kreditgivning, har vi ikke kunnet udføre direkte statistiske test af den førnævnte tolkning af den estimerede effekt. Tolkningen er dog understøttet af flere observationer. Som nævnt er der ingen sammenhæng mellem de bankspecifikke fald i antal bankansatte og den totale ændring i bankansatte på tværs af kommuner. Dette indikerer, at det ikke er adgangen til kredit, målt ved antal bankansatte i kommunen, som vi opfanger effekten af, men snarere kvaliteten i kreditgivningen.

Positiv effekt opstår, fordi en større andel af SMV'er får succes

På baggrund af yderligere analyser har vi konstateret, at størrelsen af de bank-specifikke fald i bankansatte i en kommune mellem 2008 og 2010 ikke har påvirket, hvor mange SMV'er, der etableres i kommunen i hele perioden efter 2008.⁴⁸ Det betyder, at den positive effekt vi ser i Figur 3.4 er forårsaget af, at der nu er en større andel af de SMV'er, der opnår kredit, som efterfølgende bliver succesfulde og således ansætter flere medarbejdere. Dette peger på en forbedring i kvaliteten af kreditgivningen.

Figur 3.4 Effekten af forandringer i banksektoren efter 2008 på beskæftigelsen i SMV'er i danske kommuner

Anm.: Den orange linje angiver punkttestimatet på vækstraten i antal ansatte i SMV'er mellem 2008 og et givent år som følge af en stigning på 1 i kommunens Z-værdi. De stiplede linjer angiver 90 pct.-konfidensintervallet omkring punkttestimatet af effekten. Z er det vægtede procentvise fald i bankansatte, der skyldes bank-specifikke faktorer i de banker, der har ansatte i kommunen. Vægten er bankens markedsandel i 2008. Markedsandelen er approksimeret som bankens andel af bankansatte i kommunen. I estimationen kontrolleres der for uobserverbare effekter i hver kommune, der er konstante over tid, og for uobserverbare effekter hvert år, der påvirker alle kommuner ens samt konvergensdynamik mellem kommuner. Se Boks 3.1 for en forklaring af estimationsmetoden.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Effekter skyldes ikke tilfældig lokalisering af banker

Det kan indvendes, at banker med et stort bank-specifikt fald i beskæftigelsen tilfældigvis kan have været lokaliseret i kommuner, der har haft de bedste forudsætninger for vækst efter finanskrisen. For at udelukke denne forklaring har vi set på sammenhængen mellem de to variable, som vi har opdelt ændringen i antal bankansatte i: Den del af ændringen, der er forklaret af bank-specifikke faktorer og den del, der er forklaret af kommunale faktorer. De kommunale faktorer fanger den generelle udvikling i den økonomiske vækst i hver enkelt kommune. De kan derfor bruges som en indikator for, hvor gode vækstforholdene var i en kommune efter finanskrisen. Vi finder ikke, at der er en statistisk signifikant sammenhæng mellem disse to variable, hvilket underbygger vores tolkning af de estimerede effekter.

⁴⁸ Her og næste afsnit: Ikke-rapporterede beregninger. Resultaterne kan fås efter henvendelse.

Betydningsfulde effekter af forandringerne

Figur 3.5 viser den estimerede effekt af bank-specifikke ændringer i antal bankansatte på væksten i beskæftigelsen i SMV'er mellem 2008 og 2018. Især kommuner på Nord- og Vestsjælland har oplevet en relativ høj vækst som følge af, at dominerende banker i disse områder havde store bank-specifikke fald i antal ansatte efter finanskrisen. Samme tendens har man set i kommunerne Bornholm, Odense, Skive og til dels i det sønderjyske område. Den gruppe af kommuner, der har oplevet den mest gunstige udvikling, har i gennemsnit opnået en stigning på ca. 4 pct. i antal ansatte i SMV'er i perioden 2008-2018 ift. referencekommunerne. Reference-kommunerne er de kommuner, der var domineret af banker med mindst bank-specifikke fald i ansatte i perioden 2008-2010.

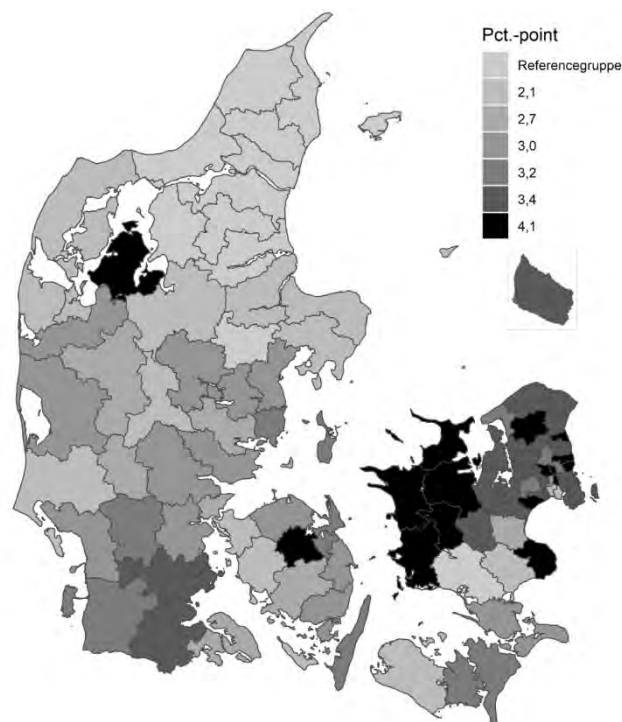
Forskel på Nordjylland og Sjælland

I Nordjylland er en stor del af reference-kommunerne placeret. Her havde bankerne generelt relativt begrænsede fald i antal ansatte, som skyldtes bank-specifikke faktorer. Vores hypotese er, at der ikke er sket samme store skift i bankernes markedsandele i de Nordjyske kommuner, og derfor er der ikke sket samme ændring i kvaliteten af kreditgivning, som i mange sjællandske kommuner.

Analysen viser kun ændring i forskelle mellem kommuner

Det er vigtigt at bemærke, at analysen ikke siger noget om niveauet af kvaliteten i kreditgivning og beskæftigelse i SMV'er i kommunerne. Derimod viser analysen, hvordan forskellen i SMV-ansatte på tværs af kommuner har udviklet sig over tid ift. forskellen i 2008. Analysen kan derfor ikke bruges til at afgøre, hvorvidt den øgede beskæftigelse i SMV'er i nogle kommuner er sket på bekostning af mindre beskæftigelse i SMV'er i andre kommuner, eller om der er skabt helt nye jobs i SMV'er i hele Danmark som følge af udviklingen i banksektoren efter finanskrisen.

Figur 3.5 Effekten på vækstraten i antal beskæftigede i SMV'er som følge af udviklingen i banksektoren efter finanskrisen

Anm.: Figuren angiver den højere relative vækst i beskæftigelsen i SMV'er mellem 2008 og 2018 grundet bankspecifikke omstændigheder i kommuner ift. referencegruppen. Referencegruppen består af de kommuner, som har oplevet mindst fald i bankansatte som følge af bankspecifikke omstændigheder.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Boks 3.1 Metodebeskrivelse

Kvaliteten i kreditgivningen i en kommune er bestemt af både udbudssiden (bankerne) og efterspørgselssiden (virksomheder, der efterspørger lån til at finansiere investeringsprojekter). Vi er interesseret i at identificere, hvordan en ændring i udbudssiden påvirker den lokale økonomiske aktivitet. Til at gøre dette benytter vi metoden anvendt i Greenstone m.fl. (2020). Der er tre overordnede trin i de beregninger, der ligger bag tallene i Figur 3.4.

Trin 1: Beregning af udbudsrelaterede ændringer i kreditrådgivere for hver bank

For hver bank opdeler vi ændringen mellem 2008 og 2010 i antallet af bankansatte i to dele. En del, der kan forklares af udviklingen i økonomien i de kommuner, som banken har medarbejdere der er bosat i, og en del, som kan forklares af bankens interne forhold, det vi kalder bank-specifikke effekter. De negative bank-specifikke effekter kan fx opstå som følge af tab på bankens aktiviteter, som leder til afskedigelser af ansatte.

Trin 2: Beregning af udbudsrelaterede ændringer i kreditrådgivere for hver kommune

Fra beregningen i trin 1 fremkommer et estimat for ændringer i antal ansatte for hvert bank i Danmark, som skyldes bank-specifikke faktorer. Vi beregner derefter, hvor intenst disse ændringer påvirker hver enkelt kommune i Danmark i perioden 2008-2010. Dette gøres ved at beregne et vægtet gennemsnit af de bank-specifikke effekter for de banker, der har ansatte i kommunen. Vægten for hver bank er bestemt af bankens markedsandel i 2008. Bankens markedsandel er approksimeret ved at beregne, hvor stor en andel bankens ansatte udgør af det samlede antal bankansatte der er bosatte i kommunen.

Denne måde at beregne intensiteten på lokalt niveau, som følge af en forandring på nationalt niveau, minder meget om det såkaldte Bartik-instrument, som har været bredt anvendt i forskningslitteraturen. Hvis Bartik-instrumentet var blevet benyttet i denne analyse, ville de bank-specifikke effekter være estimeret ved bankens nationale vækstrater i antal ansatte. Anvendelsen af Bartik-instrumentet ville kræve, at der ikke er en systematisk sammenhæng mellem bankernes samlede ændring i ansatte i perioden 2008-2010 og væksten i økonomisk aktivitet i de kommuner, hvor bankernes filialer er lokaliseret i løbet af samme periode. For banker, der er lokaliseret i få kommuner, er det tvivlsomt, at denne antagelse er plausibel. Metoden foreslået af Greenstone m.fl. (2020) kræver kun en antagelse om, at i de kommuner, hvor banker, med høje markedsandele, havde bank-specifikke fald i antal ansatte over middel, ikke må have en værdi over middel i det uobserverbare vækstpotentiale i perioden efter 2008. Denne metode indebærer, at banker, der kun er lokaliseret i en enkelt kommune, falder ud af analysen, da man for disse banker ikke kan skelne efterspørgselseffekter i kommunen fra bank-specifikke effekter.

Trin 3: Estimering af effekten af kreditrådgivere på lokal økonomisk aktivitet

Efter at have beregnet størrelsen af forandringerne i banksektoren i kommunen, målt ved de bank-specifikke fald i antal bankansatte i kommunen, estimerer vi, hvordan denne variabel påvirker beskæftigelsen i SMV'er. Når disse estimater beregnes, tages der højde for andre faktorer, der kan påvirke beskæftigelsen i SMV'er. Vi kontrollerer for kommune-effekter. Det betyder, at vi kontrollerer for alle de uobserverbare faktorer, der er i en kommune, som har en konstant effekt på beskæftigelsen i SMV'er i kommunen over tid. Ligeledes kontrollerer vi for års-effekter. Det betyder, at vi i hvert år kontrollerer for uobserverbare faktorer, der påvirker beskæftigelsen i SMV'er ens i alle kommuner. Ligeledes kontrollerer vi for effekten over tid af kommunens initiale størrelse (målt ved indbyggertal og totalt beskæftigelse i 2001) samt det initiale indkomstniveau (målt ved medianindkomsten i 2001). Disse initiale forhold i kommunen kan påvirke den efterfølgende vækstproces. Fx vil den initiale størrelse af kommunen opfange tendensen til, at den økonomiske aktivitet flytter fra lavbefolkede kommuner og over til kommuner med de større byer. Ligeledes er det dokumenteret i forskningslitteraturen, at det initiale indkomstniveau betyder noget for den efterfølgende vækst i indkomsten både på tværs af lande og på regionalt niveau. Derfor kontrollerer vi i hvert år for effekten af kommunens initiale indkomstniveau på beskæftigelsen i SMV'er.

Data

Ansatte er defineret ud fra personers hovedbeskæftigelse og arbejdsstedskommune. SMV'er er defineret ud fra CVR-nummer, hvortil der er tilknyttet maks. 50 ansatte. For at udelukke ikke-aktive virksomheder fra analysen indgår der kun virksomheder, hvor der til CVR-nummeret er tilknyttet mindst en hovedbeskæftiget eller mindst to ansatte.

Analyse for Danske Bank

4. Status for den finansielle sektor efter finanskrisen

Før finanskrisen eksisterede der ikke et kriseberedskab

Forløbet under finanskrisen viste, at både danske og internationale banker ikke havde tilstrækkelig evne til at modstå uventede tab. Før finanskrisen eksisterede der ikke et formelt kriseberedskab, der kunne forhindre, at problemer hos nogle nødlidende banker kunne smitte af på andre banker. Under krisen måtte det danske folketing således gennemføre flere store bankpakker for at forhindre en nedadgående spiral. Uden disse bankpakker havde vi stået over for en meget dybere krise, og det havde samtidig resulteret i store tab for både ejere og kreditorer, herunder almindelige danskere med indskud i bankerne. Der blev i denne periode givet store statsgarantier og kapitalindskud til bankerne, som sidenhen er afviklet eller indfriet.⁴⁹

En række banker er for vigtige til at gå ned

Finanskrisen bekræftede også, at en række institutter i den finansielle sektor er så samfundsøkonomisk vigtige, at omkostningerne ved at lade dem gå konkurs er uoverkommelige. De er "too big to fail". Forventningen om, at staten træder til i en krise, skaber dog en uheldig dynamik: Giver en bank risikable udlån, der går godt, tilfalder gevinsten ejerne. Omvendt er staten reelt tvunget til at hjælpe institutterne med at overleve, hvis det går dårligt.

Med ny regulering er bankerne mere robuste mod kriser

Efter krisen er Basel III-reguleringen blevet implementeret i Danmark og resten af EU. Formålet var at oprette et formelt kriseberedskab og forbedre bankernes modstandsdygtighed over for nye kriser. Herudover har vi i Danmark også implementeret en række anbefalinger fra Rangvid-ekspertudvalget og Krakas finanskrisekommission, som undersøgte årsagerne til Finanskrisen i Danmark.⁵⁰

Vi redegør for den nye regulering og dens betydning

Der er nu gået 12 år siden finanskrisen. I dette kapitel giver vi et overblik over, hvordan reguleringen er blevet strammet siden finanskrisen og forklarer, hvordan reguleringen virker. Desuden redegør vi for, hvorfor den strammere regulering har haft den tilsigtede betydning for bankernes robusthed, så indskydere og skatteydere nu er bedre beskyttet, hvis der opstår en ny krise. Den strammere regulering betyder, at den finansielle sektor i en ny krise næppe vil komme til at spille samme rolle, som vi så under finanskrisen.

Bankerne har klaret sig godt under coronakrisen

I kapitlet viser vi også, at bankerne har klaret sig godt under coronakrisen. Der har ikke været tegn på tilfrosne kapitalmarkeder på samme måde som under finanskrisen. Tværtimod har bankerne givet store lånetilsagn til borgere og erhvervsliv, som har været presset af lockdowns og vigende efterspørgsel, og bankerne har på den måde været med til at holde hånden under erhvervslivet under krisen.

Kapitlets indhold

I Afsnit 4.1 giver vi et overblik over det ændrede regulatoriske landskab for bankerne. Vi redegør for udviklingen i bankernes kapital- og likviditetsforhold i Afsnit 4.2. Endeligt redegør vi i Afsnit 4.3 for, hvordan bankerne har klaret sig under coronakrisen, og hvilken rolle de har spillet i at understøtte erhvervslivet.

⁴⁹ Erhvervsministeriet (2018).

⁵⁰ Ekspertudvalg om Finanskrisens årsager (2013) og Kraka (2014).

4.1 Strammere regulering siden finanskrisen

Tre væsentlige spor i Basel III

Basel III-reguleringen har forbedret de finansielle institutters modstandsdygtighed over for nye kriser ad tre væsentlige spor:

- Strengere krav til størrelsen af institutternes kapital. Dvs. institutterne skal have bedre polstring, så sandsynligheden for, at de kommer i alvorlige problemer, formindskes.
- Nye krav til nedskrivningsegne passiver, såkaldte NEP-krav. Dette gør det muligt at konvertere en del af et nødlidende instituts gæld til egenkapital, så det kan restruktureres hurtigt uden langvarig konkursbehandling. Samtidig er indskydere og skatteydere bedre beskyttet.
- Nye likviditetskrav, der mindsker sårbarheden over for perioder med uro på markedet for kortfristede lån.

Fire nye kapitalbuffere giver bremselængde

Det første spor i Basel III er større krav til størrelsen af institutternes kapital, som er udmøntet ved hjælp af fire nye kapitalbuffere. Disse kapitalbuffere har til formål at polstre institutterne yderligere mod tab. Det giver en øget bremselængde, så der er mere tid til at rette op på et institut, der er i vanskeligheder, inden restrukturering eller afvikling bliver nødvendig. De nye kapitalbuffere skal dækkes med egentlig kernekapital og kapitalbufferne supplerer de minimumskapitalkrav, der allerede eksisterede før finanskrisen. Kapitalbegreberne forklares i Boks 4.1. De tre nye kapitalbuffere, der er relevante for danske institutter, omfatter kapitalbevaringsbufferen, den kontracykliske kapitalbuffer og SIFI-bufferen. Endelig findes også en G-SIFI-buffer, som omfatter institutter, der er så store, at de er kritiske for stabiliteten på de internationale finansielle markeder. Ingen danske institutter er dog omfattet af G-SIFI-bufferen.

Boks 4.1 Begrebsforklaring: Systemisk vigtige finansielle institutter (SIFler), institutternes kernekapital og risikovægtede aktiver

Systemisk vigtige finansielle institutter i Danmark (SIFler)

Et SIFI er et institut, som er af så stor betydning, at det kan have alvorlige konsekvenser for dansk økonomi, hvis det kommer i vanskeligheder. Derfor er der en række større krav til SIFlerne end for resten af de finansielle institutter. I Danmark er der syv SIFler: Danske Bank, Nykredit Realkredit, Jyske Bank, Nordea Kredit, Sydbank, Spar Nord Bank og DLR Kredit, jf. Finanstilsynet (2019). I Danmark udpeges SIFler af Finanstilsynet ud fra en række objektive kriterier.

Egentlig kernekapital, hybrid kernekapital og supplerende kapital

Oplever et institut tab på sine aktiver, kan det absorberes, så længe instituttet har tilstrækkelig kapital. Egentlig kernekapital er den del af instituttets samlede kapital, som er opstået ved udstedelse af aktier og overskud fra tidligere år, der ikke er blevet udbetalt som udbytte til aktionærerne. Egentlig kernekapital har laveste prioritet og er den første kapitaltype til at absorbere tab. Hybrid kernekapital er obligationslån, som indgår i instituttets kapitalgrundlag. Hybrid kernekapital ligger prioritetsmæssigt over egentlig kernekapital, men under andre lån. Hybrid kernekapital kan i lighed med egentlig egenkapital absorbere tab også for en bank, der stadig er i live. Desuden kan renter på hybrid kernekapital bortfalde i situationer, hvor instituttet har lidt store tab. Hybrid kernekapital kan benyttes til at opfylde kapitalkrav samt til at opfylde krav om nedskrivningsegne passiver. Supplerende kapital er ligesom hybrid kernekapital, men er tidsbegrænset, dvs. obligationslånet har en udløbsdato.

Risikovægtede aktiver

Bankers udlån varierer i risiko alt efter, hvor solid låntageren er og hvor meget sikkerhed, der stilles for lånet. De sikreste udlån er investeringer i statsobligationer, mens usikrede lån til private er væsentligt mere risikable. Reguleringen tager højde for forskellen på risiko i de forskellige typer af udlån ved at fastsætte kapitalkrav i forhold til såkaldt risikovægtede aktiver. Aktiver med høj risiko bidrager meget til de risikovægtede aktiver og tæller derfor højt i kapitalkravet, mens de allersikreste aktiver (fx danske statsobligationer) har en risikovægt på nul, hvorved de ikke påvirker kapitalkravet.

Bufferne stiller væsentligt større kapitalkrav end før

Kapitalbevaringsbufferen giver en permanent forøgelse af kravene til den egentlige kernekapital og gælder for alle institutter. Den kontracykliske kapitalbuffer kan derimod variere over konjunkturcyklen og skal sørge for, at institutterne opbygger kapital i gode tider, for at kunne modstå dårlige tider. Den kontracykliske kapitalbuffer kan frigives i en krisesituation, hvilket kan modvirke, at bankerne holder igen med udlån under en krise. Coronakrisen førte fx til, at den kontracykliske kapitalbuffer blev frigjort. Endelig gælder SIFI-bufferen kun for de såkaldte systemisk vigtige finansielle institutter (SIFler). SIFI-bufferen har til formål at sikre de systemisk vigtige banker yderligere, da vurderingen er, at det vil have alvorlige konsekvenser for dansk økonomi, hvis en af disse vigtige finansielle institutter skulle komme i vanskeligheder. Samlet har disse nye kapitalbuffer øget kapitalkravene til institutterne væsentligt, jf. Boks 4.2. Hvis et institut ikke kan dække kapitalbufferne, bliver instituttet pålagt en række sanktioner. Instituttet kan dog stadig fortsætte driften. Det kan instituttet til gengæld ikke, hvis det overskrider de hårde minimumskapitalkrav, som instituttet også er pålagt. En sanktion ved overskridelse af kapitalbufferne er fx, at instituttet bliver begrænset i sin mulighed for at udbetale udbytte til sine aktionærer.

Gearingskrav er værn mod, at risici undervurderes

Kapitalkravene opgøres i forhold til instituttets aktiver, der vægtes i forhold til aktivernes risiko. På denne måde er kapitalkravene afhængige af, hvor meget risiko et institut påtager sig. Den risikobaserede tilgang har dog også ulemper: Enten kan institutterne benytte en standardiseret metode, som giver meget grove skøn for de faktiske risici. Denne metode benyttes af de mindre institutter. Alternativt kan risici for de større institutter beregnes ud fra egne interne modeller. Disse er behæftet med betydelig usikkerhed, da risici er vanskeligt at estimere. Der kan derfor opstå situationer, hvor modellerne underestimerer de faktiske risici. Der er derfor også indført et gearingskrav, som udgør et parallelt krav til de risikobaserede kapitalkrav. Gearingskravet betyder, at et instituts kernekapital skal udgøre mindst 3 pct. i forhold til de ikke-risikovægtede eksponeringer. Gearingskravet udgør således et værn mod, at institutterne undervurderer risici. Ligesom minimumskapitalkravene er gearingskravet et hårdt krav, hvor et institut må lukke og dermed ophøre med at yde kredit, hvis det ikke opfylder kravet.

Banker kan reddes uden statslig udgift pga. NEP-krav

Det andet spor i Basel III stiller krav, som gør det muligt at nedskrive eller konvertere en del af et nødlidende instituts passiver til egenkapital, så det kan restruktureres hurtigt uden langvarig konkursbehandling. Dette er det såkaldte NEP-krav, som betyder, at institutterne skal holde en stor mængde nedskrivningsegnende passiver (NEP). Dermed kan et institut, der er i vanskeligheder, restruktureres for NEP-kreditorernes penge, uden at staten skal garantere eller skyde penge ind, som vi så med bankpakkerne under finanskrisen. I en sådan situation vil de hidtidige ejere typisk miste deres ejerandele. Samtidig vil kreditorer med nedskrivningsegnede passiver ikke få udbetalt deres krav, men kan til gengæld få tildelt ejerandele eller anden ansvarlig kapital, muligvis med tab. Med denne manøvre kan instituttet atter opfylde kapitalkravene. Mekanismen beskytter også simple kreditorer, som fx småsparere og mindre virksomheder, mod at tabe deres indskud. For SIFlerne består NEP-kravet af to gange det samlede kapitalkrav inklusive kapitalbevaringsbufferen og SIFI-bufferen. Der stilles dermed krav til en betydelig del af SIFernes passiver.

LCR-krav sikrer, at banker kan klare kortsigtede krav

Det tredje spor i den ændrede regulering er nye likviditetskrav til institutterne, herunder kravet til den såkaldte "liquidity coverage ratio" (LCR). Under finanskrisen frøs pengemarkederne til, da der opstod usikkerhed om mange institutters overlevelsessevne som følge af mange dårlige udlån. Dermed blev det for mange institutter dyrere og sværere at dække deres helt kortsigtede likviditetsbehov, hvilket yderligere destabiliserede situationen. LCR-kravet betyder, at kreditinstitutterne skal holde en vis mængde tilstrækkeligt likvide aktiver til at kunne modstå 30 dages intensiv likviditetsstress, hvor de finansielle markeder er under pres.

Boks 4.2 De fire nye kapitalbuffer i Basel III

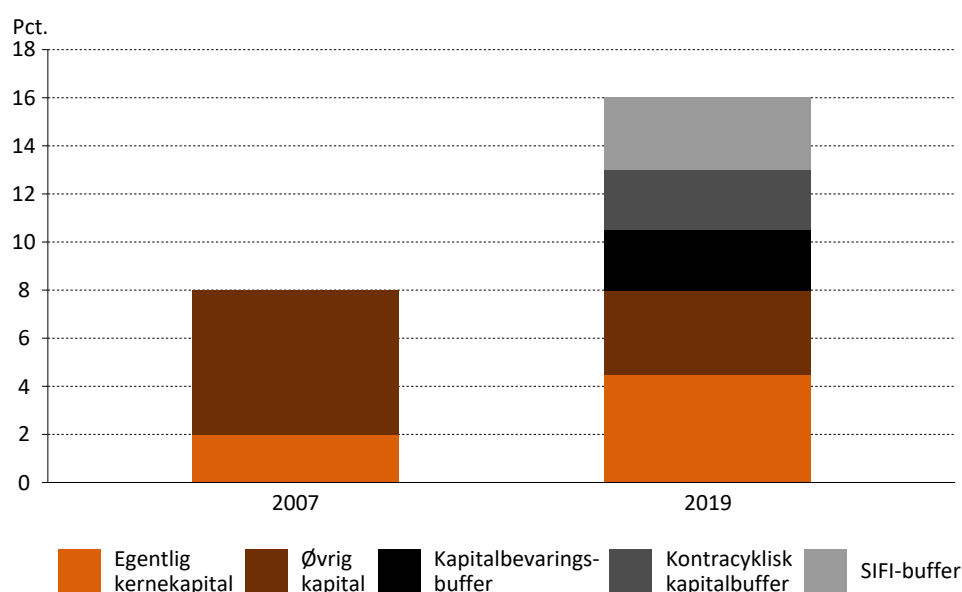
Før Basel III var minimumskravet til, hvor meget kapital et institut skal have, på 8 pct. af de risikovægtede aktiver. 2 pct. af de risikovægtede aktiver skulle dækkes af egentlig kernekapital, jf. Figur 4.1. Dette er kravet, man siden Basel II har benævnt søjle I-kravet. Hertil kommer institutternes individuelle søjle II-krav. Søjle I- og II-krav er hårde kapitalkrav, dvs. et institut kommer til restrukturering hos Finansiell Stabilitet, hvis ikke kravene overholdes.

Basel III øger søjle I-kravet til den egentlige kernekapital fra 2 pct. til 4,5 pct. af de risikovægtede aktiver. Dertil kommer kapitalbevaringsbufferne, som også skal dækkes med egentlig kernekapital. Opfylder et institut ikke kapitalbufferne, kan det stadig fortsætte, men bliver pålagt en række sanktioner indtil bufferne er genoprettet.

Kapitalbevaringsbufferen øger kravet til bankernes egentlige kernekapital med 2,5 pct. af de risikovægtede aktiver. Den kontracykliske kapitalbuffer kan udgøre op til 2,5 pct. af de risikovægtede aktiver, og det tilsigtes, at den gradvis opbygges i normale tider. Regeringen sætter satsen for den kontracykliske kapitalbuffer efter henstilling fra Det Systemiske Risikoråd, som løbende overvåger institutterne og den økonomiske situation. Den kontracykliske kapitalbuffer blev frigivet under coronakrisen, men var indtil da fastsat til 1,0 pct. af de risikovægtede aktiver, med yderligere stigninger varslet. SIFI-bufferkravet gælder kun for de systemisk vigtige finansielle institutter (SIFler). Bufferens størrelse afhænger af det enkelte instituts systemiskhed og udgør mellem 1 pct. og 3 pct. af de risikovægtede eksponeringer. G-SIFI-bufferen gælder for globale systemiske institutter, som dog ikke omfatter nogen danske banker.

De nye kapitalbuffer betyder tilsammen, at kravene til den egentlige kernekapital er steget fra et krav på 2 pct. før finanskrisen til et krav på mindst 7 pct. i dag, jf. Figur 4.1. Tælles øvrig kapital med, så er kapitalkravene steget fra mindst 8 pct. til 10,5 pct. En SIFI-institution af den højeste systemiskhed kan opnå et krav på 10 pct. til den egentlige kernekapital i nuværende situation, hvor den kontracykliske kapitalbuffer er sat til 0 pct. Tælles øvrig kapital med, kan kapitalkravene nå 13,5 pct. Hertil kommer de individuelle søjle II-krav. Fx viser Danske Banks seneste årsrapport for 2020, at banken har et krav til den egentlige kernekapital på 13,2 pct., mens kravet til den samlede kapital er 18,2 pct. Det viser, at Danske bank også har et betydeligt søjle II-krav.

Figur 4.1 Institutternes kapitalkrav i pct. af risikovægtede aktiver, ekskl. individuelle søjle II-krav

Anm.: De tre kapitalbuffer skal opfyldes med egentlig kernekapital.
 Kilde: Finans Danmark (2018).

**Øget overvågning
giver mulighed for
at reagere i tide**

Der er desuden indført en række øvrige reguleringer af den finansielle sektor. Det gælder øget overvågning, hvor Det Systemiske Risikoråd løbende overvåger det finansielle system og henstiller om tiltag, der kan reducere systemiske finansielle risici. Ligeledes overvåges institutternes situation af Finanstilsynet og ved Nationalbankens stresstest. Dertil er der indført nye regnskabsregler, der medfører tidligere nedskrivninger og genopretningsplaner, ligesom reglerne for ledelse er strammet. Alle disse tiltag bidrager til, at både myndighederne og institutterne selv i større grad har mulighed for at reagere på en dårlig udvikling.

**Manglende samspil
sætter krav ud af
kraft**

Reguleringen er stadig under udvikling og er bl.a. i 2019 blevet opdateret med en revision af kapitalkravsforordningen, kaldet CRR2. Med CRR2 blev gearingskravet til institutterne indført i tillæg til de allerede indførte kapitalbuffer og NEP-krav. Bankerne er således underlagt en række nye krav, som alle skal opfyldes på samme tid. Det giver mulighed for at afbøde flere forskellige typer risici. I nogle situationer kan der dog også opstå samspilsproblemer, hvor nogle krav sætter andre krav ud af kraft.

**Bløde bufferkrav
mister sit tiltænkte
formål som bremse**

Gearingskravet er baseret på et mål for institutternes kapitalisering, som ikke er risikobaseret. Har et institut relativt mange aktiver med lav risikovægt, så kan der opstå situationer, hvor det hårde gearingskrav vil være det bindende krav og dermed sætte de blødere risikobaserede kapitalbuffer ud af kraft.⁵¹ Kapitalbufferne vil således ikke udgøre den tiltænkte bremselængde, som skulle give et institut tid til og mulighed for at rette op på problemerne. Flere danske realkreditinstitutter er i denne situation, da risikovægte på realkrediteksponeringer er lave. Sådanne samspilsproblemer gælder også i forbindelse med NEP-kravet. NEP-kravet kan udover at blive opfyldt gennem nedskrivningsegne passiver også opfyldes med kapital. De danske institutter anvender en betydelig del egentlig kernekapital til at opfylde kravet. Det betyder, at det hårde NEP-krav vil være mere bindende end de risikobaserede kapitalbuffer.⁵²

**Manglende samspil
kan forbedres**

Der er også en række ændringer på vej, som til dels vil afhjælpe samspilsproblemerne. Fx er der planlagt ændringer til NEP-kravene, som vil betyde, at kapitalbufferne i højere grad vil kunne agere som reelle buffere. Der er et minimumskrav på vej til risikovægtene, som i nogen grad vil forøge størrelsen af institutternes risikovægtede eksponeringer, og dermed gøre kapitalbufferne mere bindende ift. gearingskravet. Disse ændringer løser dog ikke problemet helt. Nationalbanken foreslår derfor bl.a., at gearingskravet kan omdannes helt eller delvist til en buffer.

4.2 Udviklingen i bankernes kapital- og likviditetsforhold

**Bankerne er bedre
polstret i dag end
før finanskrisen ...**

I dette afsnit redegør vi for udviklingen i bankernes kapital- og likviditetsforhold siden 2007. Sammenlignet med tiden før finanskrisen, klarer bankerne sig langt bedre målt på alle de parametre, som er påvirket af den strammere regulering. Herunder parametre som kapitalprocent, gearing, likviditetsoverdækning og indlånsoverskud.

**... og indskydere og
skatteydere er langt
bedre beskyttet**

Udviklingen viser, at bankerne har en langt større evne til at modstå uventede tab, end de havde før finanskrisen. De markant forbedrede kapital- og likviditetsforhold betyder, at indskydere og skatteydere er langt bedre beskyttet i dag, hvis der skulle opstå en ny krise.

⁵¹ Hvis et instituts risikovægtede kapital er lille pga. lav risikovægt, så kan egentlig egenkapital, der lige netop overholder gearingskravet, langt overstige krav til kapitalbufferne. Ved tab vil gearingskravet derfor være bindende før kapitalbufferne.

⁵² Danmarks Nationalbank (2020b).

Bankernes kapitalforhold

Kapitalforholdene er forbedret ...

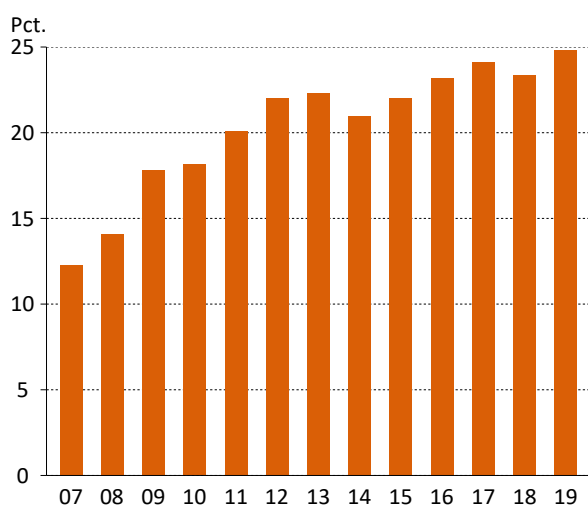
Stramningerne af reguleringen, beskrevet i Afsnit 4.1, har ført til en væsentlig forbedring af bankernes kapitalgrundlag. Kapitalgrundlaget i bankerne udgjorde i 2019 ca. 25 pct. af de risikovægtede aktiver og er fordoblet i forhold til i 2007, jf. Figur 4.2.a. Bankernes kapitalgrundlag består af egentlig kernekapital, hybrid kernekapital og supplerende kapital.

... det gælder også den egentlige kernekapital

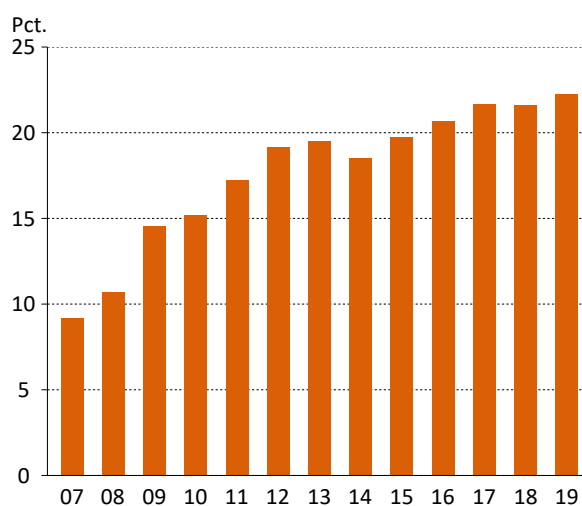
Bankernes egentlige kernekapital er ligeledes steget markant siden finanskrisen, jf. Figur 4.2.b. Den egentlige kernekapitalprocent udgjorde i 2019 ca. 20 pct. mod ca. 8 pct. i 2007. Egentlig kernekapital er kapitaltypen af den højeste kvalitet, da denne kapital anses for at være den mest tabsabsorberende. Egentlig kernekapital udgøres fx af aktiekapital og overført overskud, jf. Boks 4.1.

Figur 4.2 Bankernes kapitalgrundlag, 2007-2019

Figur 4.2.a Kapitalprocent

Figur 4.2.b Egentlig kernekapitalprocent

Anm.: Figur 4.2.a: Bankernes kapitalgrundlag i forhold til de risikovægtede eksponeringer. Figur 4.2.b: Bankernes egentlige kernekapital i forhold til de risikovægtede eksponeringer.

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

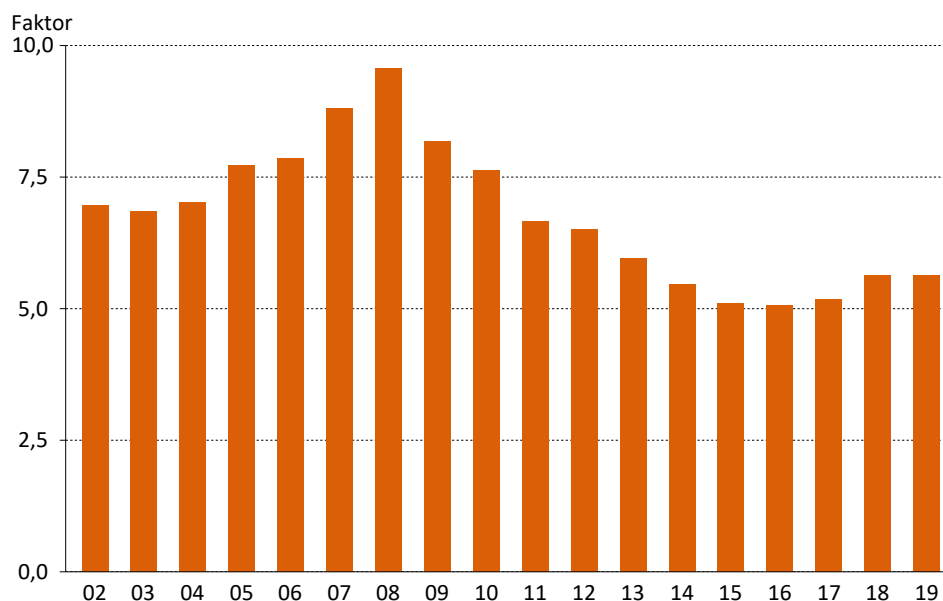
Risikobaserede mål suppleret af gearingskrav

Kapitalprocenten og den egentlige kernekapitalprocent er risikobaserede mål, dvs. de beregnes ved institutternes kapital opgjort i forhold til de risikovægtede eksponeringer. Som beskrevet i Afsnit 4.1, er der også opstillet krav til institutternes gearingsgrad. Gearingskravet er et mål for institutternes kapital i forhold til de ikke-risikovægtede eksponeringer.

Bankernes gearing er faldet væsentligt siden finanskrisen

Bankernes gearing var på sit højeste under finanskrisen, men er frem mod 2015 faldet betydeligt, jf. Figur 4.3. I de seneste år er gearingen dog igen steget en smule. Finanstilsynet opgør i deres seneste nøgletal gearingen som bankernes udlån målt i forhold til egenkapitalen og er derfor ikke direkte sammenligneligt med gearingskravet.

Figur 4.3 Bankernes gearing, 2002-2019

Anm.: Gearingen er opgjort som bankernes udlån ift. deres egenkapital.
Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

Bankernes likviditetsforhold

Bankernes likviditet er højere end i starten af 00'erne

Den strammere regulering beskrevet i Afsnit 4.1 har også medført en væsentlig forbedring af bankernes likviditet. Under finanskrisen var bankerne under et betydeligt pres, da pengemarkederne frøs til. Der var stor usikkerhed om, hvorvidt nogle banker ville gå under som følge af dårlige lån. Derfor blev det svært for bankerne at hente likviditet på de finansielle markeder. Dette ses ved, at likviditetsoverdækningen var på sit laveste niveau i 2008, jf. Figur 4.4.a. I dag er likviditetsoverdækningen højere end i starten af 00'erne. Da LCR-kravene blev indført i 2015, opfyldte de danske banker det allerede.⁵³

Udlån oversteg indlån under finanskrisen

Bankernes indlånsoverskud er ligeledes væsentligt forbedret siden finanskrisen, jf. Figur 4.4.b. Indlånsoverskuddet viser bankernes indlån i forhold til udlån plus nedskrivninger. Et indlånsoverskud over 100 pct. betyder, at banken kan finansiere sine udlån udelukkende ved hjælp af tilsvarende indlån. Indlånsoverskuddet var under finanskrisen på sit laveste niveau med ca. 73 pct. Det vil sige, at bankerne til dels skulle finansiere deres udlån på de finansielle markeder, hvilket gjorde dem sårbare.

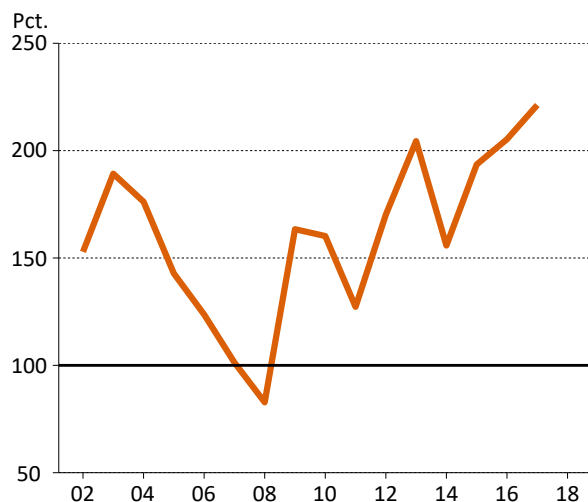
Indlånsoverskuddet er vokset siden 2014

I 2014 var bankernes indlånsoverskud vokset til over 100 pct., og det er vokset yderligere siden. Det skyldes både, at indlånene har været stigende, og at udlånene har været faldende. Da indlånsoverskuddet var på sit laveste i 2008, manglede bankerne ca. 400 mia. kr. for at kunne dække deres udlån udelukkende ved indlån. I 2020 var indlånsoverskuddet vokset til omkring 500 mia. kr. Det er især de mindre banker, som har forbedret deres indlånsoverskud.

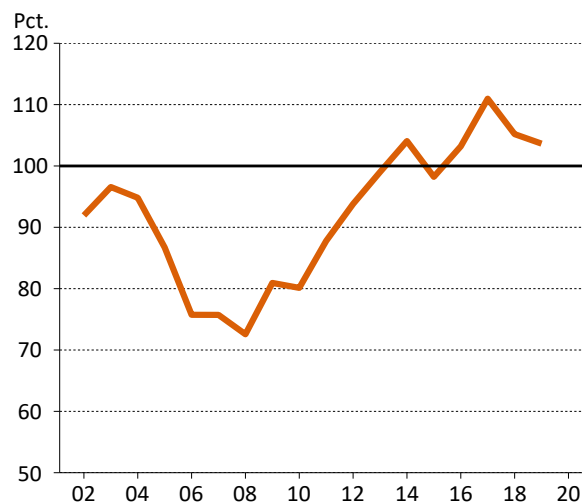
⁵³ Finans Danmark (2018).

Figur 4.4 Bankernes likviditetsforhold, 2002-2019

Figur 4.4.a Likviditetsoverdækning

Figur 4.4.b Indlånsoverskuddet

Anm.: Figur 4.4.a: Likviditetsoverdækningen, som er et mål for overskydende likviditet efter opfyldelse af lovens minimumskrav (10 pct. -kravet i lov om finansiel virksomhed § 152), i procent af lovens minimumskrav, 2002-2017.

Figur 4.4.b: Indlånsoverskuddet, dvs. indlån i procent af udlån plus nedskrivninger, 2002-2019.

Kilde: Finanstilsynet og egne beregninger.

4.3 Bankerne under coronakrisen

Bankerne var godt rustet til coronakrisen

Det forrige afsnit viste, at bankerne var godt rustet til at modstå coronakrisen, da den indtraf i starten af 2020. Det skyldtes en betydelig forøgelse af kapital og likviditet siden finans-krisen. Bankerne var derfor fortsat klar til at give lån til både husholdninger og virksomheder til trods for, at corona-nedlukningen havde ført til en kraftig vækst i nedskrivninger på lån. Dertil havde dansk økonomi været i en balanceret højkonjunktur indtil coronakrisen, hvor store statslige overskud betød, at staten var klar til at sætte ind med hjælpepakker til danske virksomheder og husholdninger.

Under krisen har bankerne givet store lånetilsagn

Fem af landets største banker har i begyndelsen af coronakrisen tilsammen bevilget lån eller givet lånetilsagn for 105 mia. kroner. Det omfatter 7.200 virksomheder og 22.000 privatkunder. Det viser tal fra de første seks måneder efter nedlukningen, der er indsamlet af Finans Danmark. Over 90 pct. af de virksomheder og privatkunder, som har søgt lån i forbindelse med coronakrisen, har fået hjælp.⁵⁴

Hjælpepakkerne har understøttet den private sektor

Her skal det dog understreges, at det især er de store hjælpepakker, som Folketinget har vedtaget, der har understøttet de danske virksomheder og husholdninger. Regeringens seneste Konvergensprogram viser, at hjælpepakkerne har holdt hånden under ca. 90-100.000 beskæftigede i 2020.⁵⁵ Derudover har regeringen givet små og mellemstore virksomheder mulighed for at udskyde momsbetalinger og tage moms lån.

⁵⁴ Finans Danmark (2020).

⁵⁵ Finansministeriet (2020).

Indlånsoverskuddet er steget under krisen

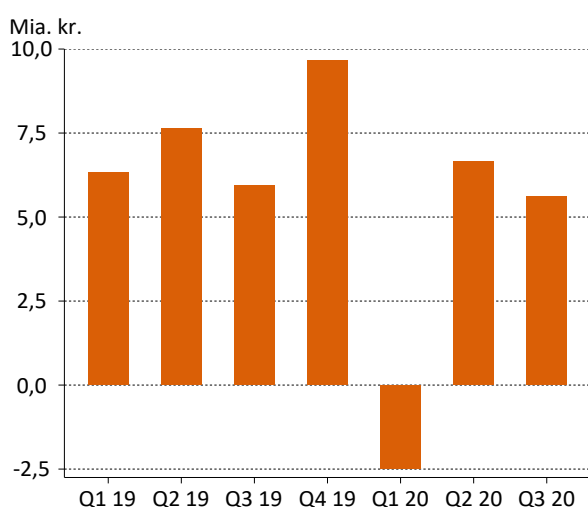
Hjælpepakkerne har sammen med et faldende privatforbrug medført, at bankernes indlånsoverskud er steget med 61 pct. i løbet af første halvår 2020.⁵⁶ Dermed står bankernes lånetilsagn også for det meste ubenyttet hen. Dette kan til dels skyldes en mindre forskydning mod realkreditlån, hvor de danske husholdningers realkreditlån i 2020 steg med 4,5 pct.

Krisen har ikke påvirket SIFterne meget

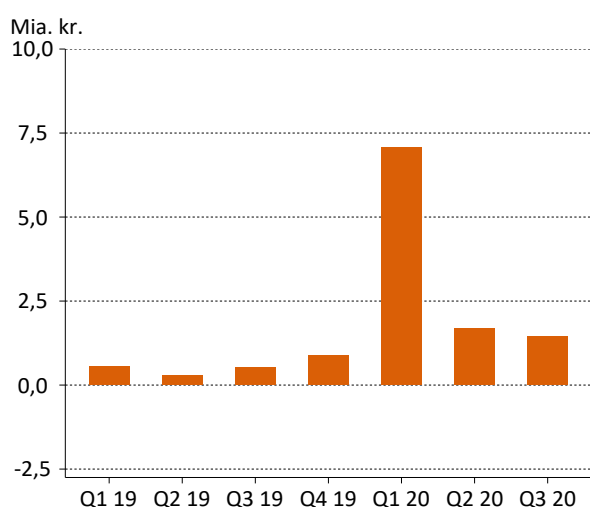
Hjælpepakkerne har også medført, at SIFternes regnskaber kun har været påvirket af coronakrisen i begrænset omfang, jf. Figur 4.5. Nedlukningen i 1. kvartal 2020 førte til, at bankerne valgte at nedskrive en række udlån, hvilket medførte underskud på 2,5 mia. kr. I kvartalerne efter viste SIFternes regnskaber overskud igen og er på ca. samme niveau som før coronakrisen.

Figur 4.5 Bankernes resultat efter skat og nedskrivninger på udlån

Figur 4.5.a Resultat efter skat

Figur 4.5.b Nedskrivninger på udlån

Kilde: SIFI-koncernernes regnskaber og egne beregninger.

Nye udfordringer når hjælpepakker ophører

I næste fase af coronakrisen, hvor hjælpepakkerne ophører, er det muligt, at der kommer en ny bølge af konkurser og stigende arbejdsløshed, og at nedskrivningerne igen vil stige. Det er derfor for tidligt at konkludere, at bankerne vil komme igennem coronakrisen uden problemer. Men da bankerne kun har oplevet meget begrænsede tab, er den tabsabsorberende kapital stadigvæk intakt. Bankernes kapitalprocent er endda steget i løbet af 2020, og derfor er de stadig godt rustet, hvis der skulle opstå nye problemer i kølvandet af coronakrisen. Det skyldes også, at mange banker under coronakrisen har holdt tilbage med at udbetale udbytter bl.a. grundet pres fra Finanstilsynet.⁵⁷

De fleste banker er rustet til mere stress

Den høje kapitalisering af bankerne er afspejlet i Nationalbankens seneste stresstestanalyse, der viser, at de fleste banker er godt rustet til et scenarie, hvor dansk økonomi oplever en større nedgang i aktiviteten i 2021. I det hårdeste stressscenarie er der dog enkelte SIFler, som bryder kravene til kapitalbufferne. Nationalbankens forventning er, at der vil ske en genopretning af dansk økonomi fra 2. halvdel af 2021, hvormed BNP for hele året vil stige med 1,4 pct.⁵⁸

⁵⁶ Finanstilsynet (2020).

⁵⁷ Danmarks Nationalbank (2020c).

⁵⁸ Danmarks Nationalbank (2021).

Analyse for Danske Bank

5. Medarbejdere og lønninger i den finansielle sektor

Sektoren har en betydningsfuld størrelse

Over 50.000 lønmodtagere arbejder i den finansielle sektor, hvilket svarer til knap 3 pct. af samtlige fuldtidsbeskæftigede i Danmark og er omtrent på samme niveau som antallet af folkeskolelærere. Sektoren har derfor ikke kun en stor betydning pga. de vigtige funktioner, som sektoren udfører, men den har også en stor direkte betydning ved at beskæftige mange mennesker.

Høje lønninger, primært pga. højt kvalificeret arbejdskraft

Den finansielle sektor er samtidig en branche, der har høje gennemsnitslønninger. Det er til gavn for de ansatte og for de omkring 1.700 nyuddannede, der hvert år bliver ansat i sektoren. Men lønniveauet har høj offentlig bevågenhed, og det er derfor interessant at afdække, i hvilken grad lønniveauet blot afspejler, at sektoren beskæftiger højtuddannet og højt specialiseret arbejdskraft. Resultaterne fra vores analyse viser, at medarbejderne også ville have omtrent samme lønniveau, hvis de var beskæftiget i andre brancher. Vi vurderer, at den såkaldte lønpræmie er i størrelsesordenen 3-9 pct. Således er lønpræmien for den finansielle sektor i Danmark langt under det europæiske gennemsnit.⁵⁹

Kapitlets indhold

I Afsnit 5.1 beskriver vi de beskæftigede i sektoren, herunder deres uddannelsesniveau og kønsfordeling mv. I Afsnit 5.2 præsenterer vi resultaterne af en helt ny analyse af lønningerne i den finansielle sektor og sammenholder sektoren med andre højt lønsbrancher.

5.1 Medarbejderne i den finansielle sektor

En beskrivelse af medarbejderne i sektoren

Hvad karakteriserer medarbejderne i den finansielle sektor, og hvordan udmærker de sig i forhold til andre højt lønsbrancher? Hvordan står det til med rekrutteringen af kvinder, fx til ledelsesstillinger? Hvilke uddannelser er de mest almindelige, og har det øgede fokus på IT-systemer og compliance medført øget rekruttering af medarbejdere med STEM- og IT-færdigheder?⁶⁰ Det er de spørgsmål, som vi vil besvare i dette afsnit.

Bankerne er størst, målt på antal medarbejdere

Langt størstedelen af de beskæftigede i den finansielle sektor er beskæftiget i banker, jf. Figur 5.1.⁶¹ Herefter kommer kreditforeninger, finansiell service og endelig pension, som udgør den mindste underbranche.⁶² Fordelingen hænger sammen med, at bankerne har samlet og udvidet omfanget af forretningsområder, der traditionelt har ligget i andre dele af sektoren, fx realkreditlån.

En sektor med højt uddannelsesniveau ift. andre sektorer

Medarbejderne i den finansielle sektor er kendetegnet ved at have et væsentligt højere uddannelsesniveau sammenlignet med resten af det private arbejdsmarked, jf. Figur 5.2. Det skyldes primært, at det er en branche med relativt få ufaglærte. Branchen er dog ikke domineret af personer med lang videregående uddannelse, dvs. personer med kandidatgrad eller ph.d. Denne gruppe udgør 25 pct. af de ansatte, mens det er mest almindeligt at have en erhvervsuddannelse i sektoren.

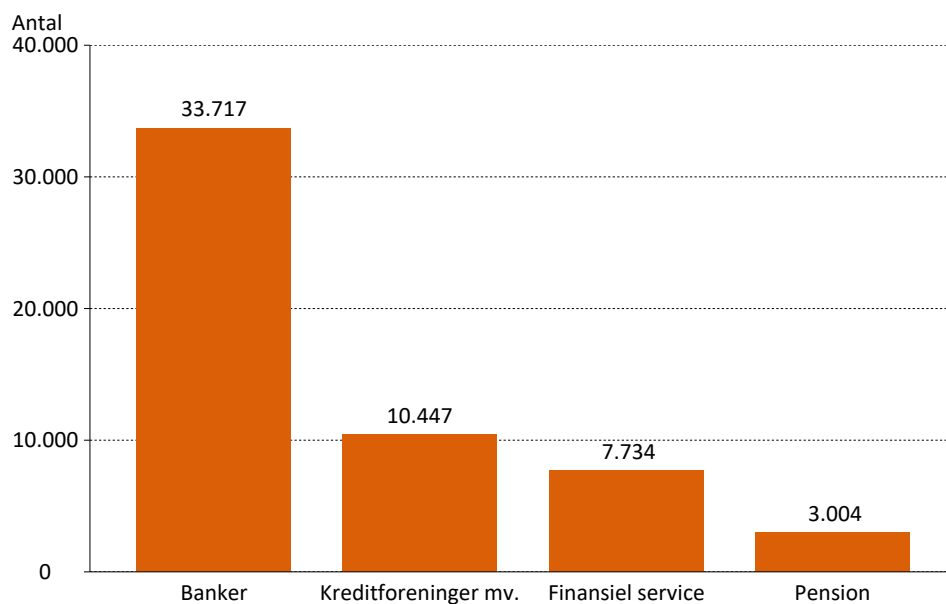
⁵⁹ Den europæiske lønpræmie i den finansielle sektor er på 28 pct. (ekskl. Danmark), dog med stor variation på tværs af lande jf. OECD (2015).

⁶⁰ STEM står for "Science, Technology, Engineering and Mathematics", dvs. naturvidenskabelige og tekniske uddannelser.

⁶¹ Banker betegner her virksomheder i branchen *Pengeinstitutter* i Danmarks Statistiks definition. Dvs. at banker omfatter centralbank, banker, sparekasser og andelskasser.

⁶² Forsikringsbranchen er udeladt fra den finansielle sektor i dette kapitel.

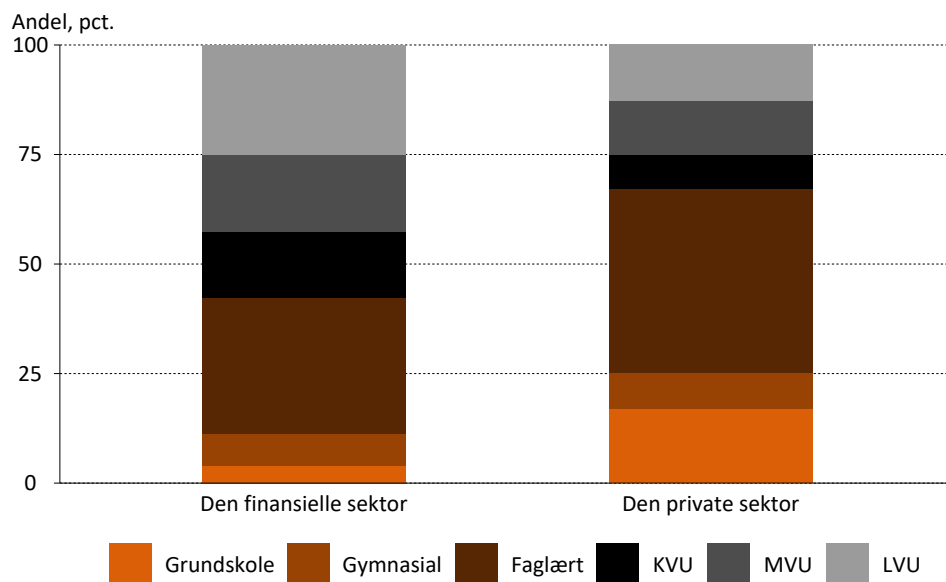
Figur 5.1 Fuldtidsbeskæftigede opdelt på de finansielle underbrancher, 2018

Anm.: Den finansielle sektor udgør 54.900 personer i 2018. Forsikring er udeladt fra den finansielle sektor i dette kapitel. Banker betegner her virksomheder i branchen *Pengeinstitutter* i Danmarks Statistiks definition. Dvs. banker omfatter centralbank, banker, sparekasser og andelskasser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Figur 5.2 Uddannelsesniveau for fuldtidsbeskæftigede, 2018

Anm.: Faglært betegner erhvervsfaglige uddannelser. KVV, MVU og LVU betegner hhv. korte, mellemlange og lange videregående uddannelser.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Flest er faglærte i sektoren

Listen over de ti mest almindelige uddannelser i den finansielle sektor viser også, at sektoren i høj grad er præget af erhvervsuddannelser og korte videregående uddannelser, der direkte er målrettet sektoren, jf. Figur 5.3. Fx er der langt flest medarbejdere med en "Finansuddannelse" i sektoren. Finansuddannelsen inkluderer den tidligere bankuddannelse, og ses hos omkring 10.000 medarbejdere, hvilket svarer til knap 20 pct. af sektorens samlede beskæftigelse. Også almindelige kontoruddannelser og den korte videregående uddannelse "Finansøkonom" fylder meget i sektoren.

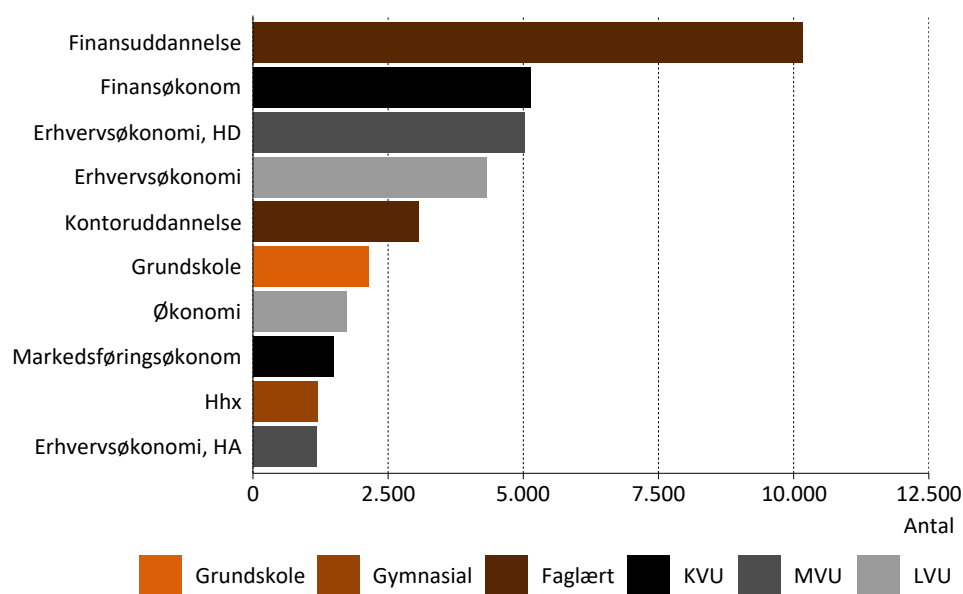
De unge i sektoren er højere uddannet ...

Dette billede er dog ved at ændre sig. Den yngre generation af medarbejdere i den finansielle sektor er væsentligt højere uddannet, og i aldersgruppen 25-35 år har ca. 40 pct. af medarbejderne en lang videregående uddannelse og 46 pct. enten en kort eller mellemlang videregående uddannelse.

... og flest unge er finansøkonomer

Blandt de 25-35 årige i sektoren består halvdelen af de ti mest almindelige uddannelser af lange videregående uddannelser. Der er dog flest ansatte med den korte videregående uddannelse til finansøkonom, mens erhvervsfaglige uddannelser fylder mindre hos de unge.

Figur 5.3 Mest almindelige uddannelser i den finansielle sektor opdelt efter niveau, 2018

Anm.: Figuren viser de ti mest almindelige uddannelser i den finansielle sektor. Faglært betegner erhvervsfaglige uddannelser. KVVU, MVU og LVU betegner hhv. korte, mellemlange og lange videregående uddannelser.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Flere kvinder end gennemsnitligt i den private sektor

Den finansielle sektor har en næsten lige kønsfordeling. I sektoren er knap 45 pct. af de ansatte kvinder, hvilket er væsentligt over gennemsnittet for den private sektor, jf. Figur 5.4.a. Sammenligner man med andre højt lønsbrancher, er det kun medicinalindustrien, der har en større andel af kvindelige ansatte, mens privat forskning og udvikling, rådgivning og særligt IT-branchen har en væsentligt lavere andel.

Sammenlignes med potentiel rekruttering

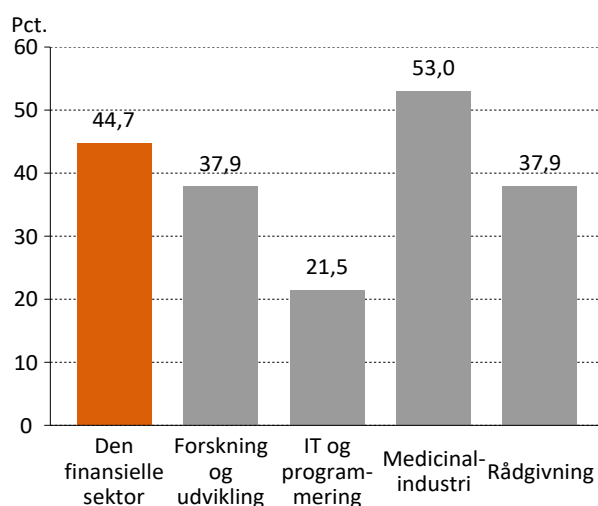
For at belyse om den lidt skæve kønsfordeling skyldes, at branchen efterspørger folk med uddannelser, hvor kønsfordelingen i sig selv er skæv, kan man beregne et mål for såkaldt potentiel rekruttering. Potentiel rekruttering angiver, hvordan sammensætningen af arbejdskraften ville være, hvis virksomhederne rekrutterer efter sammensætningen i de uddannelser, som de rekrutterer fra.⁶³

Sektoren underrekrutterer kvinder en smule

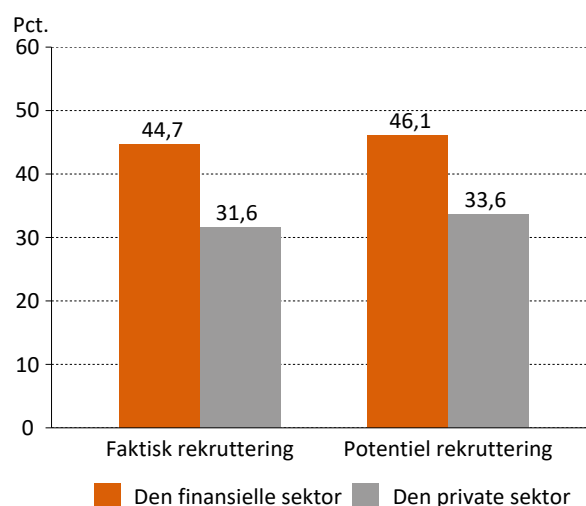
Figur 5.4.b. illustrerer forskellen på faktisk og potentiel rekruttering for den finansielle sektor og for det private arbejdsmarked samlet set. Figuren viser, at den finansielle sektor underrekrutterer kvinder med omkring 1,4 pct.-point, hvilket er mindre end underrekrutteringen for det private arbejdsmarked samlet set. Sektoren har dermed en balanceret kønsfordeling set i lyset af kønsfordelingen i de uddannelser, der rekrutteres fra - dog uden at være frontløber på området.

Figur 5.4 Andel af kvinder i beskæftigelsen fordelt på udvalgte brancher, 2018

Figur 5.4.a Den finansielle sektor og udvalgte brancher, 2018

Figur 5.4.b Faktisk og potentiel rekruttering, 2018

Anm.: Den finansielle sektor udgør 54.900 beskæftigede, Forskning og udvikling udgør 9.500, IT og programmering udgør 42.400, Medicinalindustri udgør 22.600 og Rådgivning udgør 76.800.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Årsag skal findes i uddannelse – ikke i alder

Underrekrutteringen af kvinder er primært drevet af en underrekruttering af kvinder med kandidatgrad i erhvervsøkonomi (cand.merc.). For denne uddannelse er forskellen mellem andelen af kvinder, der bliver rekrutteret og andelen af kvinder, der potentielt kunne rekrutteres 0,7 pct.-point. Dette forklarer ca. halvdelen af differencen imellem faktisk og potentiel rekruttering i Figur 5.4.b ovenfor.⁶⁴ Underrekrutteringen af kvinder skyldes derimod ikke alderssammensætningen i branchen: Billedet er nemlig det samme, når man ser på underrekrutteringen af kvinder i aldersgruppen 25-35-årige.

⁶³ For hver uddannelse beregnes, hvor stor en andel kvinder, der potentielt kunne rekrutteres til sektoren. Dette udregnes ved at gange uddannelsens andel i sektorens arbejdskraft med andelen af kvinder med den pågældende uddannelse blandt alle beskæftigede.

⁶⁴ Noget af dette kan skyldes databegrænsninger. Trods meget detaljerede uddannelsesoplysninger i registrene fra Danmarks Statistik, kan der ikke skelnes mellem specialisering inden for uddannelser med samme uddannelseskode. Der kan skelnes mellem fx almindelig cand.merc og cand.merc.fir, men der kan ikke skelnes mellem en almindelig cand.merc, som har målrettet sine fag mod den finansielle sektor ift. en cand.merc, der har en anden specialisering. Hvis der er kønsbalance i denne specialisering inden for uddannelseskoder, kan det påvirke beregningen af potentiel rekruttering.

Andelen af kvinder i øverste ledelse er stigende

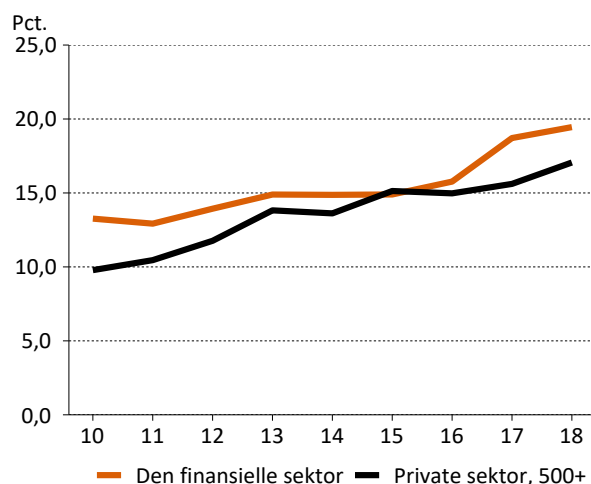
Mens kønsbalancen i den finansielle sektor samlet set er forholdsvis lige, er ledelserne fortsat domineret af mænd, jf. Figur 5.5.a. Andelen af kvinder i øverste ledelse i den finansielle sektor er godt 19 pct., hvilket er lidt højere end de 17 pct., som er gennemsnittet i de store private virksomheder. Samtidig er andelen af kvinder i den finansielle sektors øverste ledelse vokset markant siden 2010. Særligt er andelen vokset fra 2016 og frem, hvilket ikke er en udvikling, der i lige så høj grad genfindes i de store private virksomheder.

Andel kvinder i ledelse som i andre højt lønsbrancher

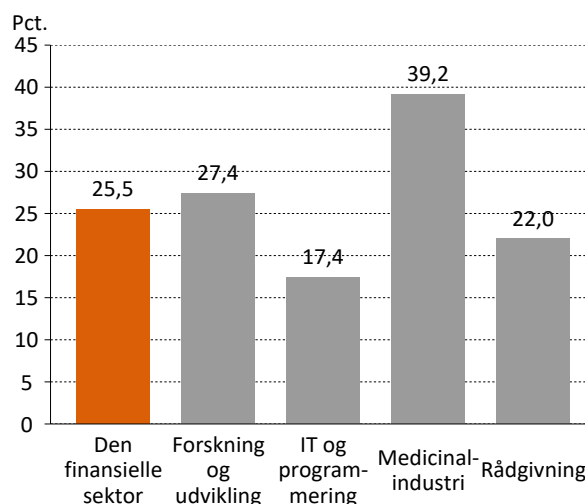
Andelen af kvindelige medarbejdere med ledelsesfunktioner i den finansielle sektor er lige over 25 pct., jf. Figur 5.5.b. Til sammenligning ligger medicinalindustrien markant over dette med en andel af kvindelige ledere på ca. 39 pct. Privat forskning og udvikling samt rådgivningsbranchen ligger på omtrent samme niveau som den finansielle sektor, mens it-branchen ligger noget lavere med en andel på lige over 17 pct.

Figur 5.5 Kvinder i ledelse, andele

Figur 5.5.a Kvinder i øverste ledelse, 2010-2018

Figur 5.5.b Kvinder med ledelsesfunktion, 2018

Anm.: Figur 5.5.a: Andel af den øverste ledelse, der er kvinder i hhv. den finansielle sektor og virksomheder i den private sektor med 500 ansatte eller flere. Øverste ledelse angiver den øverste administrerende virksomhedsledelse samt virksomhedsledelse med tværgående funktion. Figur 5.5.b: Andel af ledelsen, der er kvinder i 2018.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Flere ansatte med STEM og tekniske kompetencer

Siden finanskrisen har to store bevægelser påvirket den finansielle sektor: For det første har der været en øget regulering af sektoren, og deraf større fokus på compliance. For det andet har den kraftige konsolidering af sektoren medført færre pengeinstitutter, jf. Kapitel 2 og 3. Compliancearbejdet medfører øget efterspørgsel efter tekniske kompetencer, og sektoren har, som resultat heraf, fordoblet andelen af medarbejderne, som har en uddannelse inden for STEM eller teknologi siden 2000, jf. Figur 5.6.a. I 2018 var det således 10 pct. af medarbejderne i sektoren, der havde denne uddannelsesbaggrund. Stigningen skyldes ikke en ændret uddannelsessammensætning på det danske arbejdsmarked generelt, idet andelen med disse uddannelser på det private arbejdsmarked samlet set kun er steget knap 2 pct.-point i samme periode.

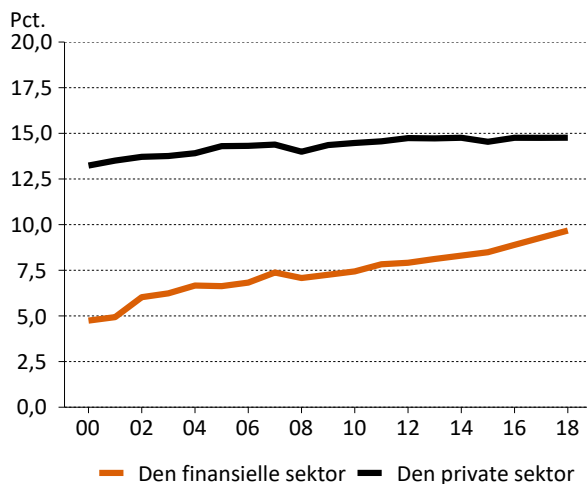

Færre med ledelsesfunktion – lidt flere udlændinge

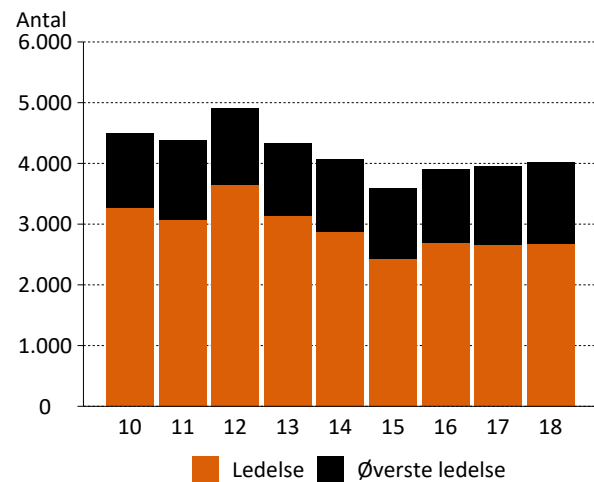
Antallet af beskæftigede, der har ledelsesfunktion, er faldet en smule i perioden siden 2010, jf. Figur 5.6.b., men ikke så kraftigt som antallet af pengeinstitutter, jf. Figur 3.1 i Kapitel 3. Derimod er andelen af ledere, som er udlændinge steget.⁶⁵ I dag er der ca. 4 pct. udlændinge i ledelserne, fordelt på 3 pct. fra vestlige lande og 1 pct. fra ikke-vestlige lande. Dette er en stigning fra 2010, hvor udlændinge udgjorde lidt over 1 pct. af lederne og næsten udelukkende var fra vestlige lande.

Figur 5.6 STEM-uddannelser og ledelse i den finansielle sektor, andele

Figur 5.6.a Arbejdskraft med uddannelse indenfor STEM, fuldtidsbeskæftigede 2000-2018

Figur 5.6.b Beskæftigede med ledelsesfunktion i den finansielle sektor, 2010-2018

Anm.: Figur 5.6.a: Andel med uddannelsesbaggrund indenfor STEM af alle beskæftigede i sektoren. STEM-færdigheder betegner færdigheder inden for "Science, Technology, Engineering, Mathematics". Følgende fagområder er inkluderet: Naturvidenskab, informations- og kommunikationsteknologi, samt uddannelser inden for teknik, teknologi og industriel produktion.

Figur 5.6.b: Antal beskæftigede med ledelsesfunktion i den finansielle sektor opdelt i øverste ledelse, og resterende ledelse. Øverste ledelse angiver den øverste administrerende virksomhedsledelse samt virksomhedsledelse med tværgående funktion.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

5.2 Lønninger i den finansielle sektor

Fortællingen om høj løn i den finansielle sektor

Lønniveauet i den finansielle sektor har stor offentlig bevågenhed. De gennemsnitlige lønninger i den finansielle sektor er da også højere end store dele af det øvrige arbejdsmarked.^{66,67} Men samtidig er den finansielle sektor en branche med højtuddannede og højt specialiserede medarbejdere. Spørgsmålet er altså, om medarbejderne i sektoren ville få en tilsvarende løn, hvis de var beskæftiget i andre brancher. Vores analyse viser, at størstedelen af lønniveauet netop skyldes medarbejdersammensætningen. Vi vurderer, at den såkaldte lønpræmie er i niveauet 3-9 pct., hvor de 9 pct. formentlig er et overkantsskøn.

Lønpræmier – hvad er det?

En lønpræmie er et udtryk for, hvor meget mere en person, der er ansat i en given branche, tjener sammenlignet med en person med samme karakteristika, der er ansat i en anden branche. Tidligere resultater peger på, at der er moderate lønpræmier i den finansielle sektor.⁶⁸

⁶⁵ Udlændinge betegner personer, som er registreret som indvandrere hos Danmarks Statistik. Dvs. personer, der er født i udlandet, og hvis forældre ikke er danske statsborgere.

⁶⁶ Se fx Danmarks Nationalbank (2013), Philippon og Reshef (2012), Goldin og Katz (2008).

⁶⁷ Gennemsnitslønnen for ansatte i sektoren rangerer som en af de højeste og ligger niveaumæssigt 43 pct. højere end gennemsnitslønnen for resten af det private arbejdsmarked jf. Figur 5.7.

⁶⁸ Se bl.a. De Økonomiske Råd (2005), Danmarks Nationalbank (2013), Forsikring og Pension (2008).

**Effektivitetsløn –
fordelagtigt for
arbejdsgiver**

Der er flere årsager til, at der kan være branchespecifikke lønforskelle uden, at det skyldes manglende konkurrence. En højere løn kan øge produktiviteten blandt medarbejderne gennem flere kanaler.⁶⁹ Arbejdsgivere kan betale en høj løn for at tiltrække de dygtigste og mest produktive medarbejdere. Produktiviteten kan bl.a. fremkomme ved, at medarbejderne arbejder mere effektivt, eller at den højere løn ift. alternative job forebygger jobskift, der er dyre for virksomheden. Dette er særligt vigtigt for specialiserede medarbejdere, hvor omkostningerne ved at rekruttere og oplære nye medarbejdere er høje. Man bør derfor være varsom med at tage moderate lønpræmier som udtryk for konkurrenceproblemer i sektoren.

**To forskellige
analytiske tilgange...**

Der er forskellige måder at beregne lønpræmier på. Tidligere analyser på dansk data har primært brugt to overordnede tilgange. Den ene tilgang sammenligner lønninger på tværs af forskellige personer, hvor man bedst muligt forsøger at tage højde for personernes karakteristika, fx uddannelse, alder, erhvervs erfaring, arbejdsløshedshistorik mv.⁷⁰ Man sammenligner dermed lønninger på tværs af individer, der ser ens ud i data, men som arbejder i forskellige brancher. Modsat udnytter den anden tilgang job- og brancheskift for det enkelte individ, som sammenlignes med sig selv på forskellige tidspunkter.⁷¹ Dvs. lønpræmien beregnes alene på baggrund af individer, der skifter ind i eller væk fra den finansielle sektor.

**... med hver deres
fordele og ulemper**

Der er fordele og ulemper ved begge metoder. Sammenlignes personer, der ser ens ud i data, risikerer man, at de alligevel ikke er helt ens. Problemet opstår fx ved, at to personer med samme karakteristika i data alligevel kan være forskellige ift., hvor hårdtarbejdende eller fagligt dygtige de er. Dette vil ofte føre til, at lønpræmien overvurderes i højt lønede erhverv, fordi den højere løn reelt afspejler mere produktive medarbejdere. Dette problem undgås i den anden tilgang, hvor der tages højde for individers karakteristika, som ikke varierer over tid som fx evner. Med denne metode vil lønpræmierne blive beregnet på baggrund af dem, der faktisk skifter ind i eller væk fra den finansielle sektor i den analyserede periode. Men denne gruppe er ikke nødvendigvis repræsentativ for branchen som helhed. Samtidig er tidspunktet for brancheskift for den enkelte heller ikke nødvendigvis tilfældig.⁷²

**Vi kan ikke måle alt,
der påvirker løn**

Der er mange faktorer, som påvirker lønningerne, herunder fx medarbejderes uddannelsesniveau og alder. Disse faktorer er målbare. Der kan dog også være faktorer, der påvirker lønningerne, men som ikke er observerbare, eller hvor opgørelsen blot er usystematisk. Eksempler på sådanne faktorer er medarbejderes evner og hvor effektivt de arbejder. Samtidig kan der også være specialiseringer inden for uddannelserne, som gør medarbejderne særligt kompetente inden for et felt, hvilket påvirker lønningerne. Sådanne specialiseringer har vi ikke mål for. Endelig er der i den finansielle sektor tradition for efteruddannelse af medarbejdere på private uddannelser, som heller ikke indgår i datagrundlaget for analysen.⁷³

**Tidligere studier
finder lønpræmier**

Tidligere analyser på dansk data har vist, at ansatte i den finansielle sektor har højere lønninger end andre brancher – også når der tages højde for personspecifikke karakteristika.⁷⁴ Dog viser resultaterne samtidig, at personspecifikke karakteristika forklarer størstedelen af lønforskellen mellem den finansielle sektor og det resterende arbejdsmarked.⁷⁵

⁶⁹ En god lærebogsintroduktion til emnet findes fx i Cahuc, Carcillo og Zylberberg (2014), Kapitel 6.

⁷⁰ Fx De Økonomiske Råd (2005), Danmarks Nationalbank (2013), Forsikring og Pension (2008), Finansrådet (2008).

⁷¹ Fx Danmarks Nationalbank (2013), Forsikring og Pension (2008), Finansrådet (2008), FIDA (2021).

⁷² Dette kan trække vurderingen af lønpræmierne i begge retninger: Det er ikke muligt at afgøre om et jobskift er frivilligt eller sker på baggrund af en opsigelse. En opsagt medarbejder vil typisk acceptere en lavere løn end et jobskifte, der sker frivilligt. Samtidig kan individer, der aktivt forsøger at skifte job have være underbetalt ift. kvalifikationer i tidligere job, og når de så skifter får de en løn, som i højere grad afspejler deres reelle produktivitet.

⁷³ FA (2017): De finansielle uddannelser. <https://www.fanet.dk/uddannelse/de-finansielle-uddannelser>

⁷⁴ Se bl.a. De Økonomiske Råd (2005), Danmarks Nationalbank (2013), Forsikring og Pension (2008).

⁷⁵ Danmarks Nationalbank (2013) finder, at den rå lønforskel mellem den finansielle sektors underbrancher og øvrige brancher er gennemsnitligt 20-50 pct. Denne lønpræmie for de finansielle underbrancher er dog blot 16-26 pct., når der i analysen kontrolleres for personspecifikke karakteristika.

Nuancer i fortællingen om lønnen i sektoren

Denne analyse bidrager med viden om lønpræmier i den finansielle sektor ved bl.a. at beregne lønpræmierne efter finanskrisens ophør. Desuden undersøger vi lønpræmierne ved brug af en anden metode end benyttet i tidligere analyser.⁷⁶ Endelig sammenligner vi lønpræmierne i den finansielle sektor med lønpræmier i brancher, der også har høje lønninger. Er lønpræmierne særligt høje i den finansielle sektor, når der sammenlignes med andre højt lønsbrancher som fx medicinalindustrien og rådgivningsbranchen?

Lønpræmien i den finansielle sektor i 2018

Hvad har betydning for lønnen?

En medarbejders løn afhænger af en hel række faktorer. Enkelte af disse er observerbare og kan måles, fx alder og uddannelse. Andre karakteristika kan være sværere at måle, fx motivation, produktivitet og arbejdstid. Når medarbejderes løn sammenlignes på tværs af brancher, er det derfor vigtigt at tage højde for flest mulige karakteristika, der kan have indflydelse på lønniveauet og kan variere mellem brancher.

Vi sammenligner personer, der ligner hinanden

I denne analyse sammenligner vi lønninger i den finansielle sektor med andre brancher ved at benytte en statistisk metode, hvor personer "matches" på baggrund af observerbare karakteristika. Lønnen for personer i den finansielle sektor sammenlignes herfra med personer, der ligner dem, men arbejder i den øvrige private sektor.

Fra rå lønforskel til lønpræmie

Figur 5.7 viser resultaterne af en sådan analyse. Figuren viser lønpræmierne i takt med, at personer sammenlignes på baggrund af flere og flere observerbare karakteristika. Den venstre søjle viser den rå lønforskel for ansatte i den finansielle sektor sammenlignet med ansatte i øvrige brancher. I denne beregning er der altså ikke taget højde for uddannelsesniveau, alder, køn mv., som kan variere mellem den finansielle sektor og de øvrige brancher. I anden søjle er der i beregningen taget højde for forskelle i personlige karakteristika, herunder alder og køn. Herefter tages der løbende højde for flere karakteristika. Søjlen længst mod højre viser den estimerede lønpræmie for medarbejdere i den finansielle sektor sammenlignet med det øvrige private arbejdsmarked, hvor der er taget højde for alle analysens observerbare karakteristika.

Høje lønninger – moderate lønpræmier

Lønningerne for ansatte i den finansielle sektor er 43 pct. højere end lønningerne i den resterende private sektor, når der ikke tages højde for nogen karakteristika jf. Figur 5.7. Derimod er lønpræmien på omkring 9 pct., når der tages højde for alle tilgængelige observerbare karakteristika. Ca. 80 pct. af den rå lønforskel mellem den finansielle sektor og den resterende private sektor kan derfor forklares af forskelle i karakteristika som køn, uddannelse og jobfunktion. Til sammenligning er det europæiske gennemsnit (ekskl. Danmark) i 2010 på 28 pct., når der kontrolleres for observerbare karakteristika, jf. OECD (2015). Lønpræmien for den finansielle sektor i Danmark, fundet i denne analyse, ligger altså væsentligt under det europæiske gennemsnit.

Uddannelse og jobfunktion betyder mest for lønpræmie

De ansattes uddannelsesniveau, fagområde og jobfunktion har væsentlig betydning for estimatet af lønpræmien. Når vi sammenligner personer på baggrund af deres uddannelsesniveau, og hvorvidt de har en uddannelse inden for erhvervsøkonomi eller naturvidenskab mv., er lønpræmien ca. 10 pct.-point lavere, jf. forskellen mellem tredje og fjerde søjle i Figur 5.7. Samtidig er det også af betydning, om en medarbejder er leder eller har en jobfunktion, der kræver viden på højt eller mellemhøjt niveau. Når vi tager højde for jobfunktion, er lønpræmien ca. 8 pct.-point lavere.

⁷⁶ Vores analyse er gennemført med matching efter CEM-metoden, jf. Andersen m.fl. (2021).

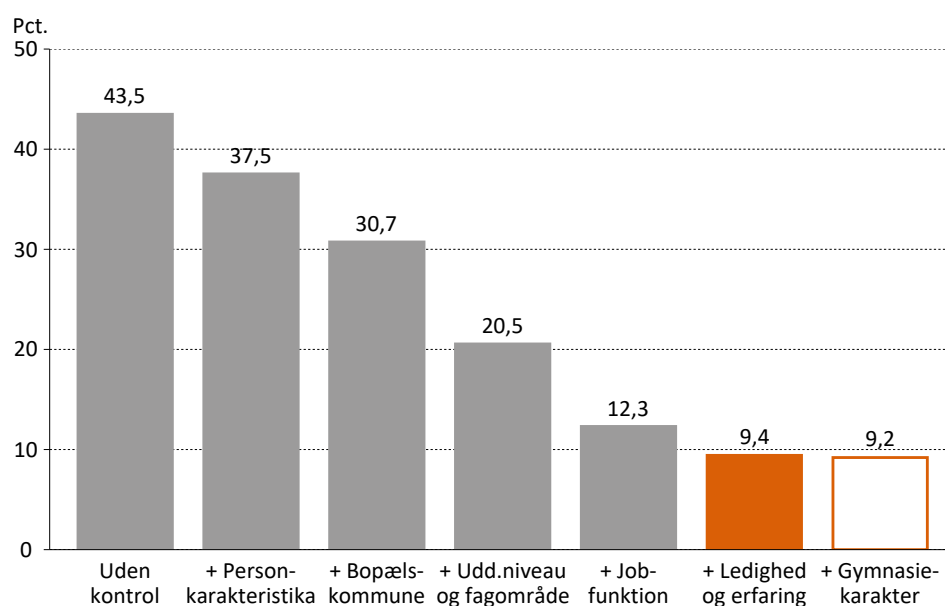
Karakterer har betydning for løn

En anden faktor, der kan have betydning for lønniveauet, er medarbejdernes kompetencer. Der findes ikke præcise mål for medarbejdernes kompetencer, men et mål for kompetencer kan tilnærmes ved fx at benytte karakterer fra grundskole og ungdomsuddannelser. For en stor del af de beskæftigede er der ikke data for karakterer, fordi registrene ikke går så mange år tilbage.⁷⁷ Men vi kan undersøge betydningen for beskæftigede, hvor der er data for deres gymnasie-kvotient. For denne gruppe falder lønpræmien med ca. 0,2 pct. point, hvis vi i beregningen tager højde for forskelle i karakterer fra gymnasiet.

Lønpræmie mellem 3 og 9 pct.

Lønpræmien fundet i denne analyse skal sammenlignes med resultater fra analyser, der har benyttet en anden metode til beregningen, jf. diskussion ovenfor. Danmarks Nationalbank (2013) og FIDA (2021) beregner begge lønpræmier i den finansielle sektor ved job- og brancheskift.⁷⁸ Nationalbanken finder en lønpræmie på 5-10 pct. på tværs af finansielle underbrancher for perioden 2000-2010. Tilsvarende estimerer FIDA lønpræmien i banksektoren for perioden 2009-2018 til 3-5 pct. På den baggrund er det vores vurdering, at lønpræmien i den finansielle sektor de seneste år ligger på 3-9 pct., hvor 9 pct. formentligt er et overkantsskøn.

Figur 5.7 Lønpræmie i den finansielle sektor korrigeret for forskellige karakteristika, 2018

Anm.: Lønpræmierne er estimeret ved at matche individer på baggrundskarakteristika. Fra venstre mod højre tilføjes en gruppe karakteristika ad gangen som personer bliver matchet på. Den sidste søjle viser et estimat for lønpræmien, hvor individer er matchet på det fulde sæt af baggrundskarakteristika (se Boks 5.1). I beregningen, der inkluderer gymnasiekarakterer, er lønpræmien beregnet for den population, som har gymnasiekarakterer. Lønpræmien er beregnet med og uden karakterer for denne population, og forskellen mellem disse beregninger er 0,2 pct. point. Vi antager, at karaktererne har samme betydning for resten af populationen, og derved kommer vi frem til 9,2 pct. i sidste søjle.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

⁷⁷ Det er kun muligt at koble karakterer for personer der har afsluttet en gymnasial uddannelse i de år, hvor registret eksisterer (1978-2020). Dermed er der ikke karaktergennemsnit for personer, der afsluttede deres gymnasiale uddannelse fx i 1975.

⁷⁸ Begge analyser benytter en såkaldt "fixed-effects" model. Ved at kigge på individuelle brancheskift kontrollerer de for individers uobserverbare karakteristika, der ikke ændrer sig over tid.

Sammenligning med andre højt lønsbrancher

Vi sammenligner lønpræmien i den finansielle sektor med lønpræmier i andre brancher, hvor gennemsnitslønningerne også er relativt høje i forhold til resten af det private arbejdsmarked. Disse højt lønsbrancher er medicinalindustrien og rådgivningsbranchen.

Medicinalindustriens lønpræmie er på samme niveau ...

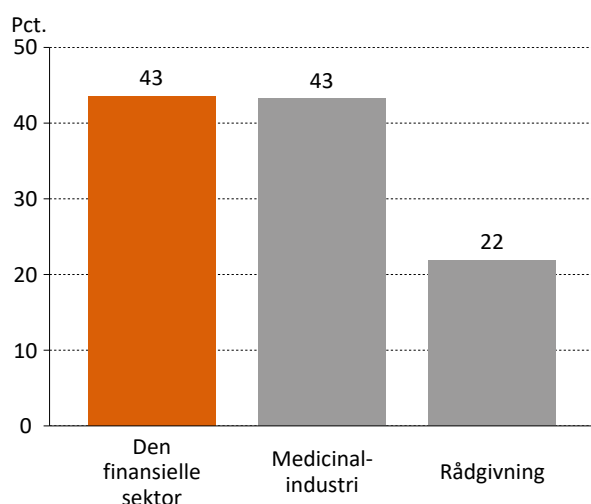
Den rå lønforskel i den finansielle sektor er høj, men på niveau med medicinalindustrien, hvor ansatte i gennemsnit også tjener 43 pct. mere end personer, der er ansat i det øvrige private arbejdsmarked, jf. Figur 5.8. Derimod er den rå lønforskel halv så stor for personer, der arbejder i rådgivningsbranchen.

... også når individer matches

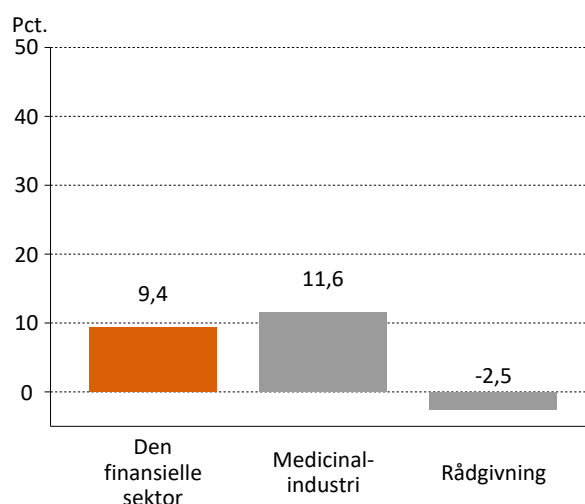
Samme kvalitative billede tegner sig, når individer i hver branche matches på observerbare karakteristika: Medicinalindustrien har den højeste lønpræmie, mens den finansielle sektor ligger 2,2 pct.-point lavere. Sidst har rådgivningsbranchen den laveste lønpræmie af disse tre brancher. Ansatte i rådgivningsbranchen tjener desuden lidt mindre end personer med samme karakteristika, der arbejder i andre dele af den private sektor.

Figur 5.8 Lønforskelle i den finansielle sektor og udvalgte højt lønsbrancher, 2018

Figur 5.8.a Rå lønforskelle i den private sektor

Figur 5.8.b Lønforskelle, matching (CEM)

Anm.: Figur 5.8.a: Den gennemsnitlige lønforskel mellem en medarbejder i pågældende sektor og en medarbejder i en af den øvrige private sektor.

Figur 5.8.b: Den beregnede lønpræmie, når individer er matchet på det fulde sæt af baggrundskarakteristika (uden karakterer, se Boks 5.1).

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Udviklingen i lønpræmier, 2000-2018

Hvordan har lønpræmierne udviklet sig siden krisen?

I dette afsnit undersøger vi, hvordan lønpræmierne har udviklet sig over tid i den finansielle sektor og i de sammenlignelige brancher. Vi ser på lønpræmierne efter finanskrisen, som havde konsekvenser specifikt for den finansielle sektor og desuden medførte generel lavkonjunktur, der også påvirkede de øvrige sektorer. Den finansielle sektor har siden 2010 været gennem en konsolidering jf. Kapitel 2 og 3. En bekymring kan være, at denne konsolidering har medført mindre konkurrence i sektoren. Derfor undersøger vi, om en evt. lavere konkurrence slår igennem som højere lønpræmier.

Databrud i 2008

Det bør indledningsvis bemærkes, at der forekommer databrud i 2008, og derfor kan lønpræmien i perioden før og efter 2008 ikke direkte sammenlignes. Databruddet betyder blandt andet, at vi benytter forskellige lønvariable i hhv. 2000-2007 og 2008-2018. Derudover er kvaliteten af indberetningen af jobfunktioner lav før 2008, hvorfor vi ikke tager højde for jobfunktioner i vores beregning i årene 2000-2007.

Indeks for at se udvikling

Vi indekserer derfor lønpræmierne for de enkelte sektorer ift. den finansielle sektors lønpræmie i hhv. 2000 og 2008 for de to perioder. Figur 5.9 viser derfor ikke de enkelte branchers faktiske niveau, men om udviklingen i lønpræmien over tid relativt til den finansielle sektors udgangspunkt i 2000 og 2008.

Stabil lønpræmie i 2002-2006

Figur 5.9 viser estimatet for lønpræmier fra 2008 og frem, hvor der tages højde for alle oplysninger, mens der før 2008 ikke er taget højde for jobfunktion. Lønpræmien i den finansielle sektor ligger stabilt i perioden. I den samme periode er medicinalindustriens lønpræmie mere varierende. Rådgivningsbranchen har en lønpræmie, der er stabil i hele perioden før finanskrisen.

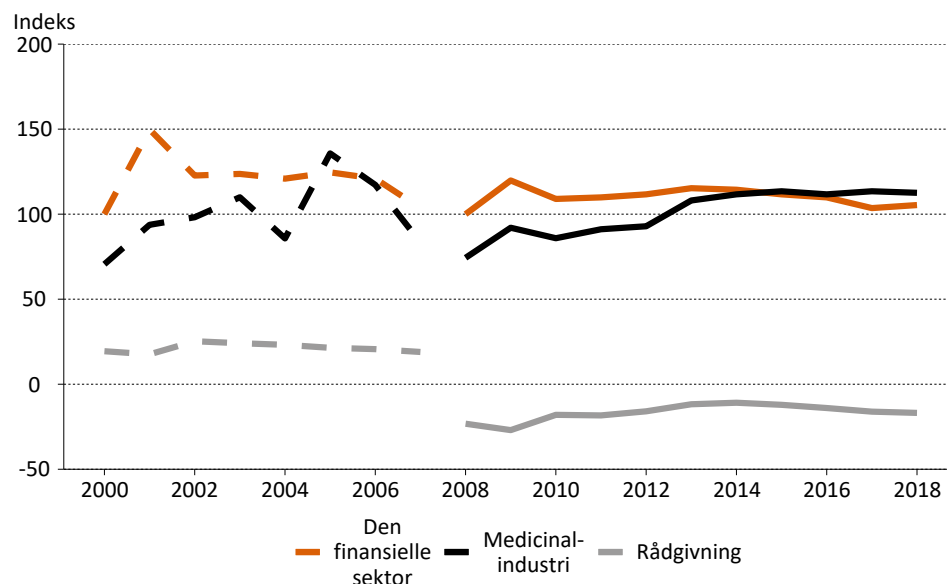
Finanskrisen

Databruddet er sammenfaldende med finanskrisen, og det er derfor uklart, præcist hvordan finanskrisen påvirker lønpræmierne. Lønpræmien er i 2008 på sit laveste niveau i perioden 2008-2018.

Stabil lønpræmie siden 2010

Den finansielle sektor har fra 2010 til 2018 haft en stabil lønpræmie, jf. Figur 5.9. Der ses altså ikke en stigning i lønpræmien på trods af den konsolidering af sektoren, der er sket siden 2010. Dermed kan vi ikke ud fra vores resultater se tegn på, at konsolideringen skulle have betydet en lavere konkurrence i sektoren i perioden.

Figur 5.9 Lønpræmier i den finansielle sektor og udvalgte brancher, 2000-2018

Anm.: Der er databrud i mellem 2007 og 2008. I 2000 til 2007 er lønpræmier estimeret uden jobfunktion. Derudover er lønpræmierne estimeret med to forskellige lønvariable i hhv. perioden 2000-2007 og 2008-2018. Se Boks 5.1. Indeksering: Branchers indeks er beregnet for finansielle sektor i 2000 som indeks 100 i tidsserien 2000-2007, og finansielle sektor i 2008 som indeks 100 i tidsserien 2008-2018.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Medicinalindustrien på niveau siden 2013

I begyndelsen af finanskrisen var lønpræmien i medicinalindustrien under den finansielle sektor. Siden er lønpræmien steget lidt, og fra 2013 har medicinalindustriens lønpræmie været på niveau med den finansielle sektors, og er i 2018 lige over.

Rådgivning og IT har lavere lønpræmie i 2008-2018

Ansatte i rådgivningsbranchen har siden 2008 haft en lavere løn end ansatte med samme observerbare karakteristika, der arbejder i andre brancher. Fra 2008 til 2018 har lønpræmien for ansatte i rådgivningsbrancher været stabil, og ansatte i denne branche har dermed i hele perioden haft en negativ lønpræmie.

Boks 5.1 Data og metode

Analysen er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik. Populationen består af den primære beskæftigelse for fuldtidsansatte lønmodtagere i ultimo november perioden 2000-2018. Der indgår kun personer, som arbejder i den private sektor. Vi har estimeret lønpræmier ved brug af estimationsmetode coarsened exact matching (CEM) for hvert år. Se King og Nielsen (2019) samt Blackwell mfl. (2020) for detaljer vedrørende CEM.

Der er flere databrud mellem 2007 og 2008, herunder i lønvariabel og jobfunktion. Derfor er lønpræmier estimeret uden jobfunktion i 2000-2007, men er inkluderet i beregninger i 2008-2018. Derudover benyttes to forskellige lønvariable i hhv. 2000-2007 og 2008-2018.

Vi anvender forskellige mål for de ansattes månedsløn i de to forskellige perioder. I 2000-2007 benyttes lønbeløbet i ansættelsen uden atp. I 2008-2018 benyttes et bredt lønbegreb, som inkluderer atp, ferie, sygdom, pensionsbidrag samt frynsegoder og fratrukket refusion for barsel og sygedagpenge. Vi konstruerer månedslønnen ved at dividere lønbeløbet optjent i pågældende stilling i året med antal dage ansat i stillingen ganget med 30. For at minimere betydningen af outliers i lønninger korrigeres de ved såkaldt "winsorizing" på 1 pct. niveau.

I analysen benyttes en række observerbare karakteristika, herunder personspecifikke oplysninger som køn, alder, oprindelse og civilstand. Derudover benyttes personers bopælskommune, uddannelsesniveau og -fagområde, jobfunktion, branche-specifik erfaring samt arbejdsløsheds-historik.

Detaljer kan læses i Kraka Advisory-notatet Andersen mfl. (2021).

Analyse for Danske Bank

6. Danskernes holdninger til den finansielle sektor

Ny undersøgelse afdækker nuancer i tilliden til sektoren

Tidligere undersøgelser om danskernes tillid til den finansielle sektor har gang på gang vist, at tilliden er lav, særligt til bankerne.⁷⁹ Det kan bl.a. forklares af de dårlige sager, som i de seneste år har plaget sektoren. I dette kapitel præsenterer vi resultaterne af en ny spørgeskemaundersøgelse om danskernes holdninger og tillid til den finansielle sektor.⁸⁰ Undersøgelsen viser et mere nuanceret billede af danskernes holdning til sektoren end det billede, der er blevet tegnet pba. tidligere undersøgelser.

Vi sammenligner den finansielle sektor med lignende samfundsgrupper

Vores undersøgelse viser ligesom tidligere undersøgelser, at den finansielle sektor har et tillidsproblem. Men billedet er mere nuanceret end som så. Fx er der stor forskel på danskernes holdning til sektoren generelt, og på de dele af sektoren danskerne selv har kontakt med i dagligdagen. Samtidig er det værd at sammenholde tillidsniveauet til sektoren med tilsvarende grupper i samfundet. Vi finder, at danskerne generelt udviser en større skepsis over for samfundsgrupper, som har relativt meget magt, men som samtidig kan virke fjerne. Da den finansielle sektor falder ind under denne kategori, kan det ifølge vores undersøgelse være en af årsagerne til danskernes lave tillid til sektoren. Tilliden til den finansielle sektor afviger fx ikke markant fra tilliden til folketingspolitikere og embedsmænd.

Rådgivning og produkter er vigtigst for valg af bank

Vi har også undersøgt hvilke faktorer, der får danskerne til at skifte bank. For det første ser vi, at det kun er få danskere, der vælger at skifte bank. I de seneste 15 år har kun en tredjedel af danskerne været kunde i en anden bank end i deres nuværende. Når danskerne faktisk vælger at skifte, er det bankernes rådgivning og produkter, der er den vigtigste årsag. Bankernes dårlige sager har ikke afgørende betydning for danskernes beslutning om at skifte bank. Dog giver mange danskere udtryk for, at de i fremtiden overvejer at skifte på grund af bankernes dårlige sager.

Danskernes finansielle forståelse er høj

Danskernes finansielle forståelse er en anden væsentlig faktor, som undersøgelsen giver ny viden om. Finansiell forståelse dækker her over evnen til at forstå fundamentale finansielle begreber. Der tegner sig et billede af, at danskernes finansielle forståelse er høj og har været stigende i forhold til foregående år. Det bør samtidig bemærkes, at danskerne på dette område også ligger i toppen i en international sammenligning.

Kritiske holdninger til bankernes pengeskabelse?

Afslutningsvis har vi spurgt danskerne om deres holdning til, hvordan det finansielle system er indrettet. En række kontroversielle holdninger om bankernes rolle i pengeskabelsen har efter finanskrisen fået nogen genklang i den offentlige debat. Vores undersøgelse viser, at der også er et mindretal af danskerne, som deler nogle af de kritiske holdninger til pengeskabelsen. Overordnet set er der dog ikke noget bredt ønske om at ændre måden, pengeskabelsen fungerer på.

Kapitlets indhold

I Afsnit 6.1 gør vi status over danskernes tillid til den finansielle sektor. I Afsnit 6.2 undersøger vi hvilke årsager, der har størst betydning, når danskerne overvejer eller vælger at skifte bank. I Afsnit 6.3 ser vi på danskernes finansielle forståelse, mens Afsnit 6.4 redegør for danskernes holdninger til, hvordan penge skabes i vores samfund.

⁷⁹ PWC (2019), Danske Revisorer (2019) og Voxmeter (2020).

⁸⁰ Undersøgelsen er udført af Epinion i december 2020 for Kraka Advisory.

6.1 Tilliden til den finansielle sektor

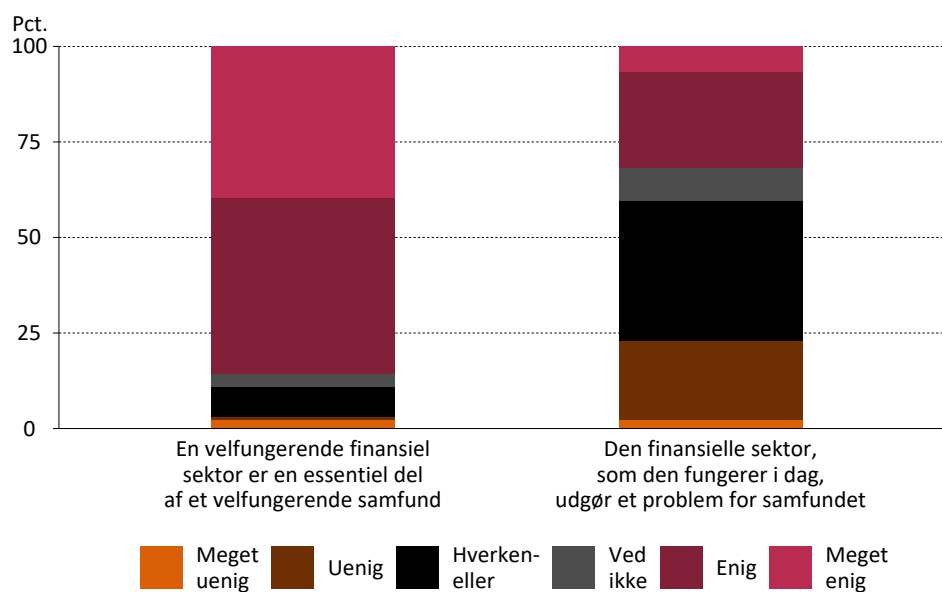
Danskerne mener, at den finansielle sektor er vigtig

Vores undersøgelse viser, at der blandt danskerne er stor enighed om, at den finansielle sektor er vigtig for samfundet. Vores undersøgelse viser, at 86 pct. er enige eller meget enige i, at den finansielle sektor udgør en vigtig del af et velfungerende samfund, jf. Figur 6.1. Et mindretal på kun 3 pct. er direkte uenige i dette.

Væsentligt mindretal mener, sektoren udgør et problem

Danskerne har meget fragmenterede holdninger til, om den finansielle sektor, som den fungerer i dag, udgør et problem for samfundet. Der er et væsentligt mindretal på 32 pct., der mener, at sektoren udgør et problem, mens ca. 23 pct er uenige i dette. Det betyder, at der er en stor mellemgruppe på ca. 45 pct., som enten ikke ved, hvad de skal svare, eller som hverken synes, at sektoren er problematisk eller ej. Selvom undersøgelsen ikke viser en ekstrem utilfredshed, er det bemærkelsesværdigt, at ca. en tredjedel af danskerne synes, at sektoren udgør et problem for det danske samfund. Det er en stærk indikation på, at den finansielle sektor overordnet set har et tillidsproblem blandt danskerne, som vi her undersøger nærmere.

Figur 6.1 Danskernes holdning til om den finansielle sektor er essentiel, og om den udgør et problem for samfundet

Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter. Respondenterne er blevet spurgt om, hvor enige eller uenige de er i spørgsmålene vist under søjlerne.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory og egne beregninger.

Sektoren bør sammenlignes med lignende grupper

Flere tidligere undersøgelser har vist, at danskerne er skeptiske over for den finansielle sektor. Men de undersøgelser mangler imidlertid et retvisende sammenligningsgrundlag af lignende grupper i samfundet, som er nødvendigt for at kunne vurdere om tillidsniveauet er højt eller lavt.

Holdninger til lovlighed og egeninteresse

For at skabe et godt sammenligningsgrundlag har vi undersøgt danskernes tillid til den finansielle sektor, deres tillid til en række tilsvarende betydningsfulde samfundsgrupper samt tilliden til de samfundsgrupper, der tilhører deres lokalsamfund, som fx egen bankrådgiver og lokale erhverv. Vi har målt tilliden til disse grupper i to dimensioner: Vi har 1) spurgt danskerne, i hvilken grad de har tillid til, at disse samfundsgrupper overholder gældende love og regler, og 2) om danskerne mener, at disse samfundsgrupper tænker for meget på egne interesser.

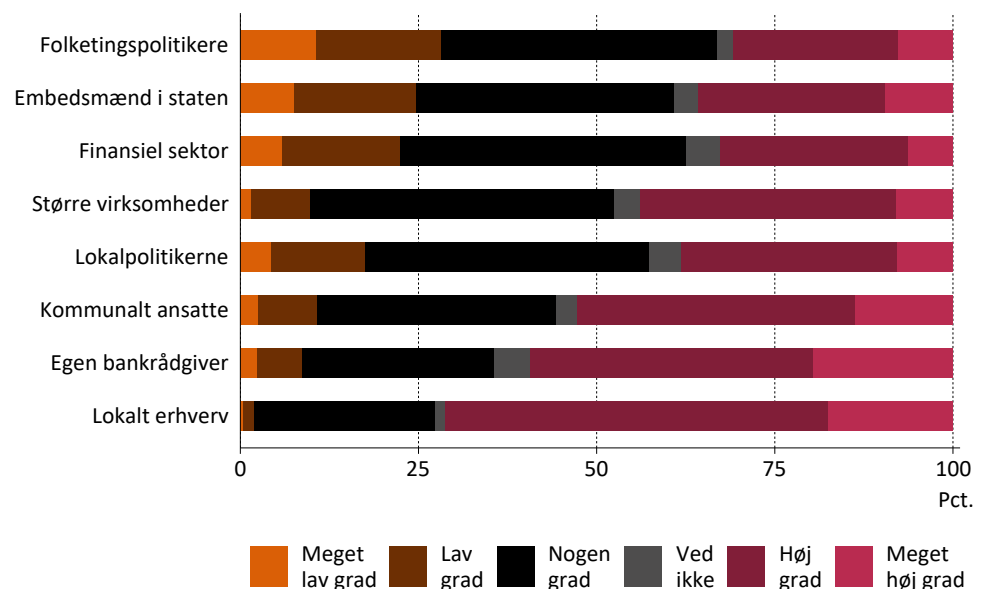
Tillid til sektoren som til politikere og embedsmænd

Danskernes tillid til, at den finansielle sektor overholder love og regler, er ca. på samme niveau som tilliden til folketingspolitikere og embedsmænd i staten, jf. Figur 6.2. Ca. 33 pct. af danskerne har enten høj eller meget høj tillid til disse tre samfundsgrupper, og ca. 25 pct. har lav eller meget lav tillid.

Danskerne har høj tillid til egen bankrådgiver

Svarene ser meget anderledes ud, når vi spørger til danskernes tillid til deres egen bankrådgiver, som er den del af den finansielle sektor, der tilhører lokalsamfundet. Figur 6.2 viser, at 59 pct. af danskerne har høj eller meget høj tillid til, at deres egen bankrådgiver overholder love og regler. Bankrådgiverne klarer sig dermed næsten lige så godt som resten af det lokale erhverv, der er den gruppe, danskerne har mest tillid til.

Figur 6.2 Danskernes vurdering af i hvilken grad udvalgte grupper overholder love og regler

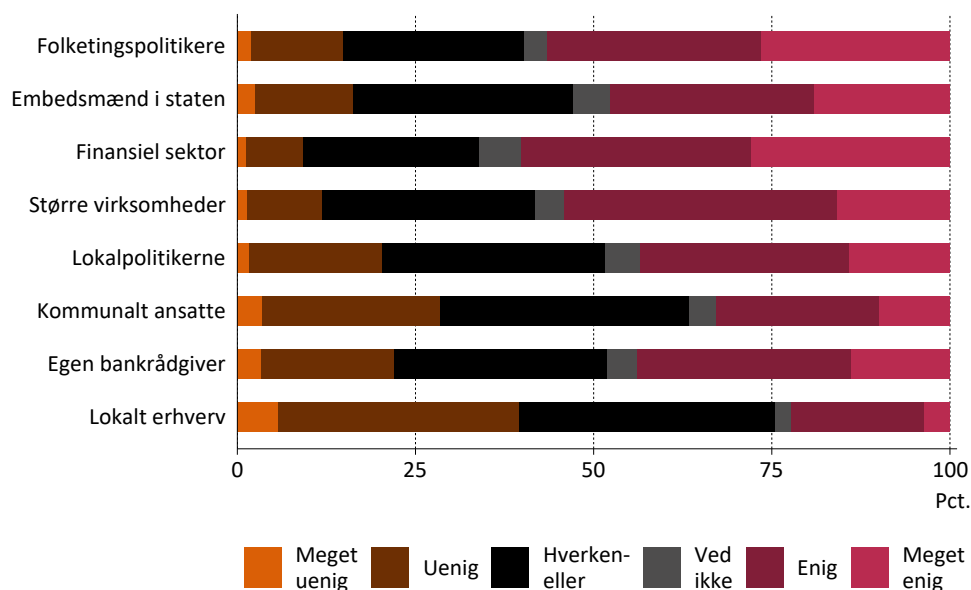
Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter. Respondenterne har vurderet, hvilken grad af tillid de har til, at hver af de ovenstående grupper overholder love og regler.
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory samt og beregninger.

Kritisk holdning til sektorens afvejning af egeninteresser ift. kunderne

Danskerne mener i overvejende grad, at den finansielle sektor tænker for meget på sine egne interesser, jf. Figur 6.3. Igen er danskernes holdning til den finansielle sektor ikke markant værre end for andre større danske virksomheder, folketingspolitikere og embedsmænd. Tæt på halvdelen af danskerne mener, at stort set alle de undersøgte samfundsgrupper tænker for meget på deres egne interesser. Danskernes egne bankrådgivere udmærker sig igen ved at blive bedømt væsentligt bedre end resten af den finansielle sektor.

Figur 6.3 Danskernes vurdering af om udvalgte grupper tænker for meget på egne interesser

Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter. Respondenterne har for hver gruppe vurderet, hvor enige eller uenige de er i udsagnet: "De tænker for meget på, hvad der er bedst for dem selv, og for lidt på hvad der er bedst for borgeren/kunden".
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory samt og beregninger.

Sektoren har et tillidsproblem, men der er nuancer

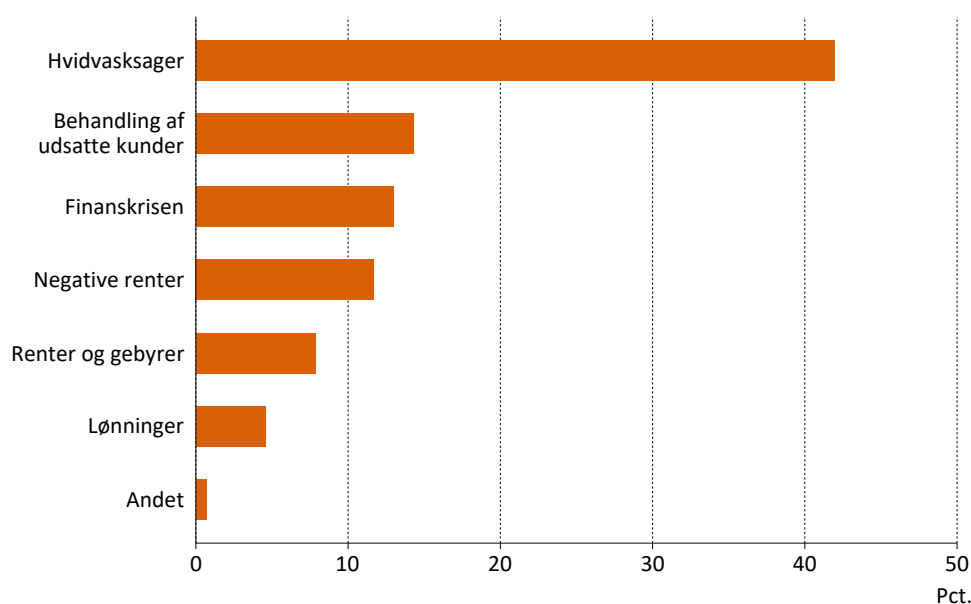
Overordnet viser vores undersøgelse, at den finansielle sektor, herunder de store koncerner, som helhed har et tillidsproblem. Tillidsproblemet er dog ikke værre end for andre grupper med centrale roller i samfundet, og faktisk er tilliden til egen bankrådgiver høj.

Sager om hvidvask betyder mest for danskernes holdning

Blandt de emner, der har haft størst indflydelse på danskernes tillid til den finansielle sektor, ligger hvidvasksager klart nummer et og ligger langt over alle andre emner, jf. Figur 6.4. Lidt over 40 pct. af danskerne har svaret, at netop hvidvasksager har påvirket deres tillid til den finansielle sektor mest. Dernæst kommer dårlig behandling af udsatte kunder, som har påvirket 14 pct. af danskernes tillid mest. Det viser, at danskerne har fulgt med i sektorens dårlige sager den seneste tid, og at disse sager har dannet bagtæppe for deres svar i vores undersøgelse.

Negative renter har også fået opmærksomhed

Negative nominelle renter er også et emne, der har fået en del opmærksomhed i medierne og er noget, som påvirker danskernes adfærd. Fx har Nationalbanken vist, at negative renter får virksomheder til at nedbringe gæld og øge investeringerne, jf. Danmarks Nationalbank (2020d). Negative renter betyder dog stadig ikke nær så meget for danskernes tillid til sektoren, som hvidvasksager gør.

Figur 6.4 Det vigtigste emne for danskernes tillid til den finansielle sektor

Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter. Respondenterne har udvalgt det emne, som har haft størst negativ indflydelse på deres tillid til den finansielle sektor. Andelen, der har svaret "Ved ikke/ønsker ikke at svare", er 5.9 pct.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory og egne beregninger.

6.2 Hvorfor skifter danskerne bank?

Vi har undersøgt, hvordan danskerne vælger bank

Den mest direkte måde, hvorpå danskerne kan omsætte deres holdninger til handlinger, er gennem deres valg af bank. Vi undersøger de mest afgørende årsager til, at danskerne enten overvejer eller vælger at skifte bank. På den måde kan vi finde eventuelle sammenhænge mellem danskerens holdning til den finansielle sektor og de faktiske valg, de enten overvejer at træffe eller har truffet, når de er i kontakt med sektoren.

Kun en tredjedel har skiftet bank

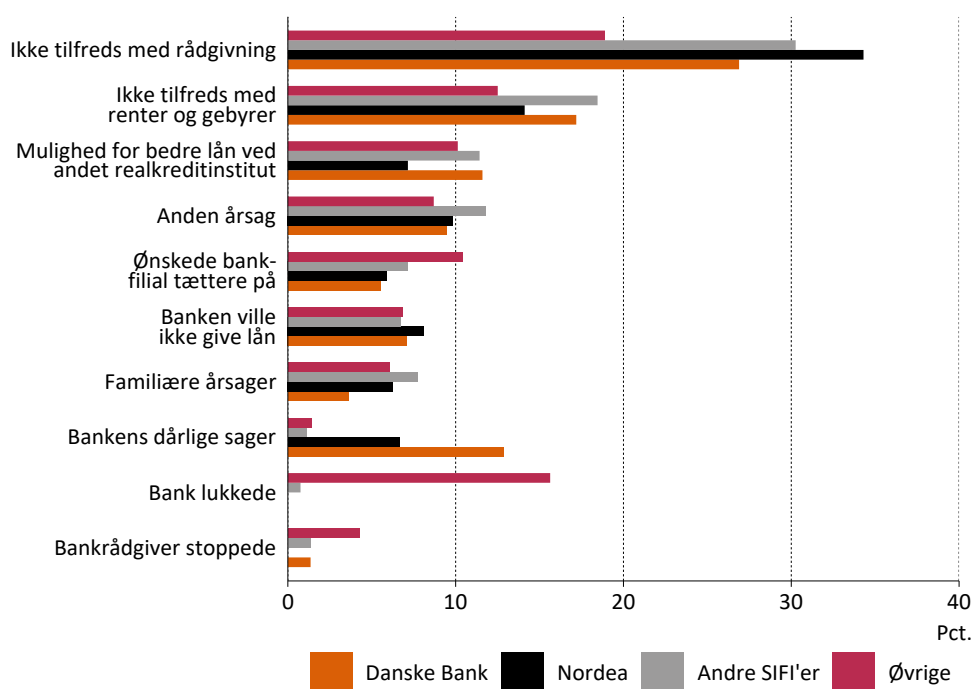
Svarene i vores undersøgelse peger på, at der er en lav kundemobilitet i sektoren. Over de seneste 15 år er det således kun en tredjedel, der har skiftet bank. Det tyder på, at der skal meget til, før at en gennemsnitlig kunde vælger at skifte bank. Den lave andel, der skifter bank, er dog ikke overraskende: Samme tendens ses for andre tillidsbaserede erhverv, som fx tandlæger og autoværksteder.⁸¹

Dårlige sager uden stor betydning for tidligere bankvalg

Vores undersøgelse belyser, hvor meget banksektorens dårlige sager betyder for beslutningen om at skifte bank i forhold til det faktiske produkt, som bankerne leverer. Svarene viser, at bankernes dårlige sager ikke rangerer specielt højt på listen over årsager til danskernes bankskift, jf. Figur 6.5. De langt vigtigste grunde til, at danskerne har skiftet bank, er utilfredshed med rådgivningen, renter og lån. Det gælder også for Danske Bank, som er en af de banker, der har været hårdest plaget af dårlige sager.

⁸¹ Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2015).

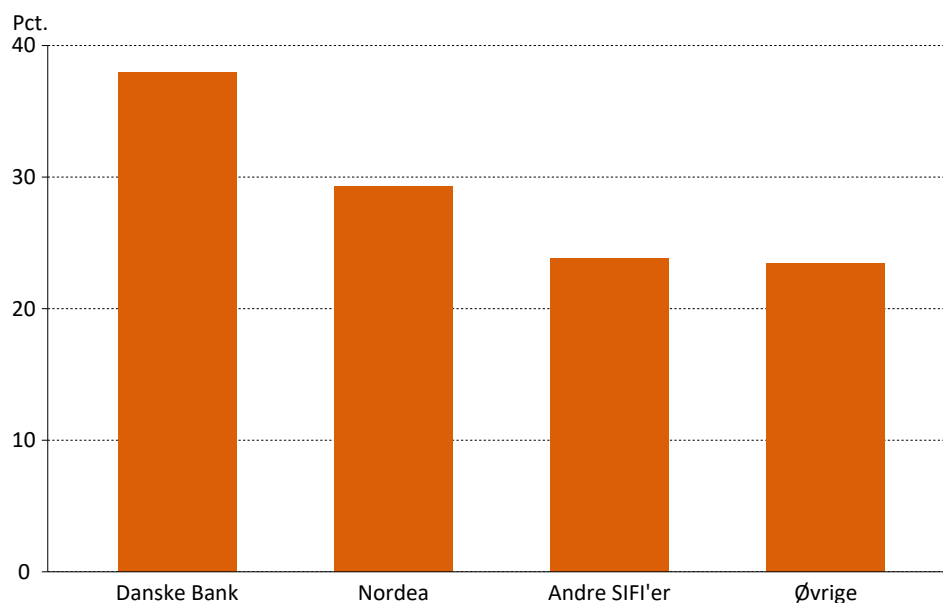
Figur 6.5 Danskernes primære årsag til seneste bankskifte, fordelt på forrige bank

Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter. Figuren viser den primære årsag til bankskift for dem, der i løbet af de sidste 15 år har skiftet bank. Denne andel udgør ca. 34 pct. af danskerne. Andelen af respondenter, der har svaret "Ved ikke/ønsker ikke at svare", er 4,4 pct., 7,7 pct., 3,3 pct., og 5,2 pct. for hhv. Danske Bank, Nordea, andre SIF'er og øvrige.
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory og egne beregninger.

Mange af Danske Banks kunder overvejer at skifte

Der er ikke nogen banker, der skiller sig markant ud med entydige forklaringer på, hvorfor tidligere kunder har skiftet bank. Andelen af danskere, der overvejer at skifte bank, er dog størst for kunder i Danske Bank, jf. Figur 6.6. I alt har 38 pct. af Danske Banks kunder svaret, at de overvejer at skifte bank. Nordea ligger ligeledes over gennemsnittet for de resterende banker.

Figur 6.6 Andel af danskere der overvejer at skifte bank, fordelt på nuværende bank

Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter. Figuren viser for hver bank andelen af nuværende kunder, som overvejer at skifte bank. Andelen af danskere, der overvejer at skifte bank, er ca. 28 pct. Andelen, der har svaret "Ved ikke/ønsker ikke at svare", er 3,1 pct. blandt kunder i Danske bank, 3,84 pct. blandt kunder i Nordea, 3,1 pct. blandt kunder i andre SIFI-banker og 2,4 pct. blandt kunder i øvrige banker.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory og egne beregninger.

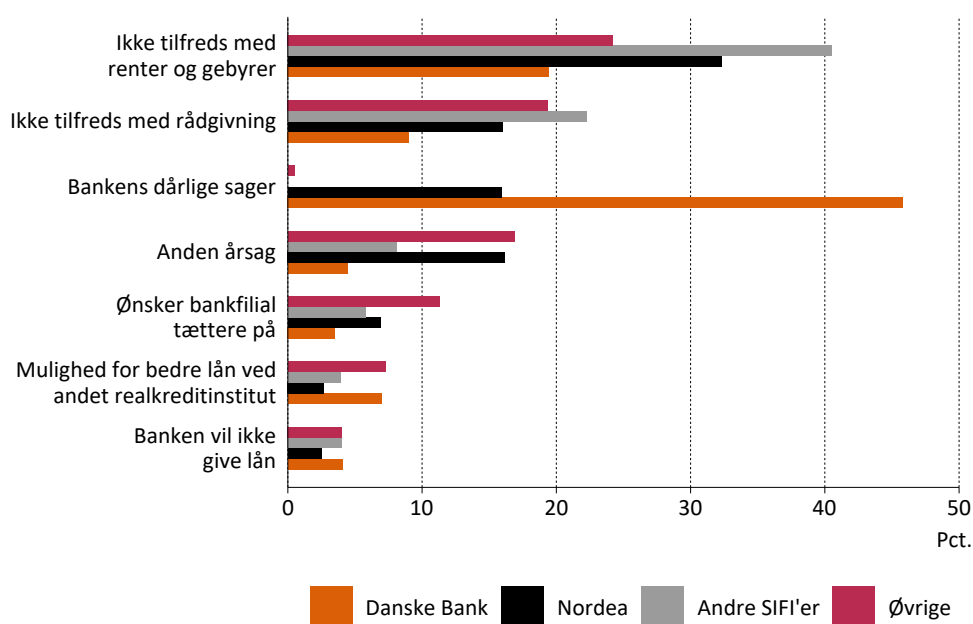
Dårlige sager ligger højt for overvejelser om at skifte bank

At en stor andel af kunderne overvejer at skifte bank skyldes primært bankernes dårlige sager, jf. Figur 6.7. Fx angiver 46 pct. af de kunder, som overvejer at skifte væk fra Danske Bank, at bankens dårlige sager er hovedårsagen til denne overvejelse. Det er selvfølgelig et øjebliksbillede af danskernes holdning, der er tegnet relativt kort tid efter en stor mediemæssig dækning af de disse sager, og derfor fylder det, ikke overraskende, meget i danskeres bevidsthed i slutningen af 2020.

Kun et mindretal er sikre på, at de vil skifte bank

Et nærliggende spørgsmål er, hvor mange der gør alvor af deres overvejelse om at skifte bank. Vores undersøgelse viser, at det kun er ca. en tredjedel af dem, som overvejer at skifte bank, der samtidig angiver, at det er meget sandsynligt, at de rent faktisk vil skifte. Vi kan dog ikke udelukke, at nogle respondenter svarer, at de overvejer at skifte bank, blot som en måde at markere deres utilfredshed med de dårlige sager. Dette stemmer overens med, at de, der faktisk har skiftet bank, primært angiver utilfredshed med bankens rådgivning og produkter som årsagerne til skiftet.

Figur 6.7 Danskernes primære årsag til at overveje at skifte bank, fordelt på nuværende bank

Anm.: Beregnet på baggrund af de ca. 838 respondenter, som har svaret, at de overvejer at skifte bank. Andelen af danskere, der overvejer at skifte bank, er ca. 27,8 pct. Andelen af respondenter, der har svaret "Ved ikke/ønsker ikke at svare", er 6,7 pct., 7,5 pct., 15,4 pct. og 16,5 pct. for hhv. Danske Bank, Nordea, andre SIF'er og øvrige.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory og egne beregninger.

6.3 Danskernes finansielle forståelse

Vi måler finansiell forståelse

Vi har med undersøgelsen også målt danskernes finansielle forståelse. Begrebet finansiell forståelse dækker over i hvilken grad, en person forstår fundamentale koncepter, fx inflation, forrentning og risiko, som vedrører finansielle beslutninger. Vores fremgangsmåde følger Klapper, Leora og Oudheusden (2015), som er en større international undersøgelse, der sammenligner finansiell forståelse på tværs af lande. Denne undersøgelse viste, at danskerne ligger i toppen, når det gælder finansiell forståelse, sammenlignet med resten af verden.

Finansiell forståelse er vigtig for alle danskere

Finansiell forståelse er vigtig af flere årsager. For det første forebygger det dårlige økonomiske beslutninger som fx at tegne kortsigtede lån uden at forstå omkostningerne. For det andet fører finansiell forståelse til en mere ansvarlig opsparingsadfærd, hvor færre er i risiko for at ende i finansielle vanskeligheder, fx ved tab af arbejdsevne eller pension.

Den finansielle forståelse er høj i Danmark

Den finansielle forståelse blandt danskerne er generelt høj: En langt overvejende del af respondenterne i vores undersøgelse har svaret korrekt på de fleste af spørgsmålene, som tester forståelsen af renter, priser, investering mm., jf. Figur 6.8. Lidt over 80 pct. af respondenterne har en god finansiell forståelse, hvilket er defineret som at svare korrekt på mindst tre ud af de fem spørgsmål, vi har stillet om finansiell forståelse.

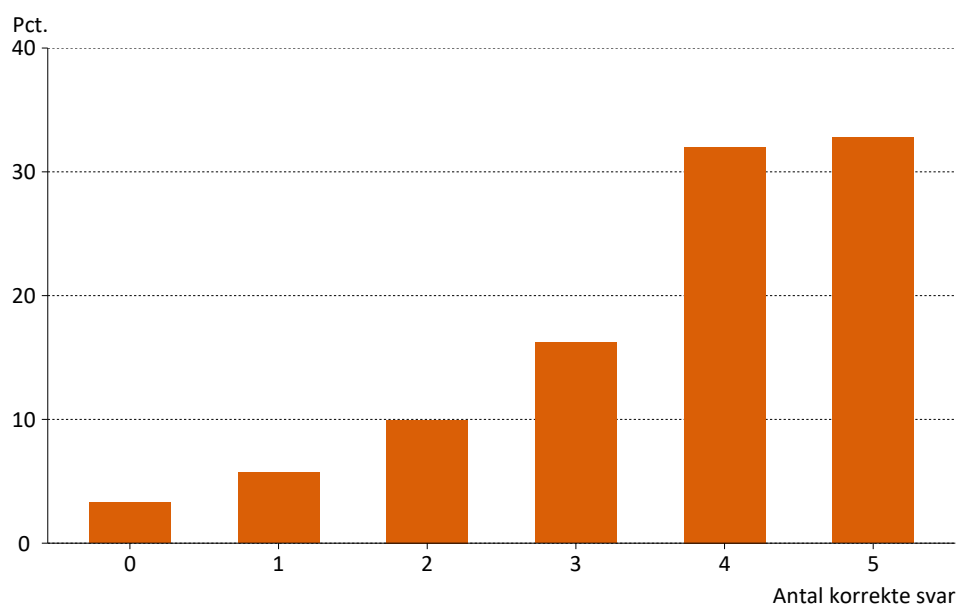
Bedre finansiel forståelse siden sidste undersøgelse

Vores undersøgelse viser tegn på, at danskernes finansielle forståelse i de senere år har været stigende. Den omtalte internationale undersøgelse fra 2015 viste, at 71 pct. af danskerne havde god finansiel forståelse, mens vores undersøgelse viser, at det er tilfældet for 81 pct. af danskerne. Dette er en positiv udvikling, da det mindsker sandsynligheden for, at familier kommer i økonomiske vanskeligheder pga. dårlige finansielle beslutninger, fx ved optagelse af gæld via såkaldte kviklån.

Lav sammenhæng ml. forståelse og holdning til sektoren

Der er kun en lille sammenhæng mellem danskernes finansielle forståelse og de spørgsmål, der vedrører tilliden til den finansielle sektor. Dog er der relativt flere med lav finansiel forståelse, som har svaret "ved ikke" til disse spørgsmål.

Figur 6.8 Danskernes finansielle forståelse

Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter. Respondenterne har svaret på fem spørgsmål, der tester deres finansielle forståelse.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory og egne beregninger.

6.4 Holdninger til skabelsen af penge

Kontrovers om skabelsen af penge i den offentlige debat

En række kontroversielle holdninger til bankernes rolle i pengeskabelsen virker efterhånden til at have fået nogen genklang i den offentlige debat. Der er således jævnligt artikler og debatindlæg i større aviser om, at der skulle være strukturelle problemer i indretningen af det finansielle system, og at systemet gennemgribende bør reformeres. Denne kritik har været stigende i kølvandet på finanskrisen og opnår ofte fornyet energi, når en dårlig sag rammer den finansielle sektor.⁸²

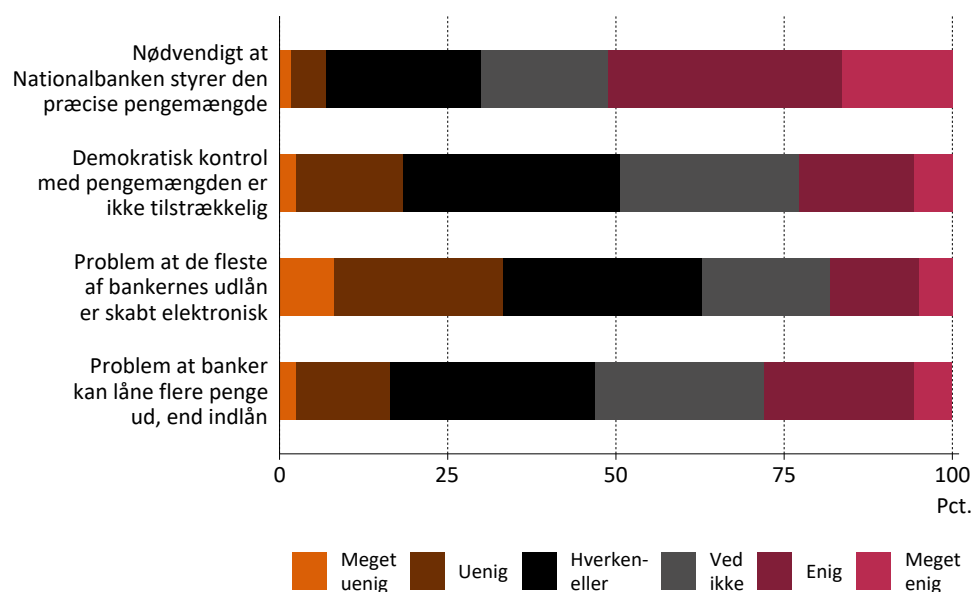
Et stort mindretal udtrykker skepsis

Vi har stillet danskerne fire spørgsmål for at undersøge, i hvor høj grad de deler de kritiske synspunkter omkring indretningen af det finansielle system, og hvordan penge skabes i vores samfund. Generelt finder vi, at det er et mindretal af danskerne, som deler de kritiske holdninger til pengeskabelsen, jf. Figur 6.9. Der er dog et flertal af danskerne, som mener, at Nationalbanken bør styre den præcise pengemængde. Overordnet set kan man ikke konkludere, at der er et bredt ønske om at ændre på, hvordan pengeskabelsen fungerer.

Kompliceret emne giver mange svar som "ved ikke"

Det viser sig også, at emnet er meget kompliceret at sætte sig ind i. Ca. halvdelen af danskerne svarer på tværs af de fire spørgsmål "hverken-eller" og "ved ikke". Desuden ser vi ingen betydningsfuld sammenhæng mellem finansiell forståelse og holdningerne til skabelsen af penge. Dog svarer relativt flere med lav finansiell forståelse "ved ikke" på tværs af de fire spørgsmål om pengeskabelsen.

Figur 6.9 Danskernes holdninger til pengeskabelsen

Anm.: Beregnet på baggrund af 3.020 respondenter.

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse udført af Epinion på vegne af Kraka Advisory og egne beregninger.

⁸² Se fx Hansen, N. L. og Hougaard Jensen, S. E. Marts 2019. *Den store illusion: Nej, der findes faktisk ikke nogen dårlige penge.* Kronik i Politiken.

Analyse for Danske Bank

7. Litteraturliste

Acemoglu, D. og Zilibotti, F. (1997). Was Prometheus unbound by chance? Risk, diversification, and growth. *Journal of political economy* 105(4). s. 709-751.

Andersen, M.B., Andersen, S.R. og Tokkesdal, A. (2021). *Analyse af lønpræmien i den finansielle sektor*. Analysenotat. Kraka Advisory.

Arcand, J. L., Berkes, E. og Panizza, U. (2015). Too much finance? *Journal of Economic Growth* 20(2). s. 105-148.

Arcuri, G. og Levratto, N. (2020). Early stage SME bankruptcy: does the local banking market matter? *Small Business Economics* 54(2). s. 421-436.

Beck, T., Demirgüç-Kunt, A. S. L. I. og Maksimovic, V. (2005). Financial and legal constraints to growth: Does firm size matter? *The journal of finance* 60(1). s. 137-177.

Bencivenga, V. R. og Smith, B. D. (1993). Some consequences of credit rationing in an endogenous growth model. *Journal of economic Dynamics and Control* 17(1-2). s. 97-122.

Berger, A. N., Demirgüç-Kunt, A., Levine, R. og Haubrich, J. G. (2004). Bank concentration and competition: An evolution in the making. *Journal of Money, Credit and Banking*. 36(3) s. 433-451.

Blackwell, M., Iacus, S., King, G. og Porro, G. (2020). *Cem: Coarsened Exact Matching in Stata*.

Boyd, J. H. og Prescott, E. C. (1986). Financial intermediary-coalitions. *Journal of Economic theory* 38(2). s. 211-232.

Cahuc, P., Carcillo, S. og Zylberberg A. (2014). *Labour Economics*. Second edition. MIT press.

Claessens, S. (2009). Competition in the financial sector: Overview of competition policies. *The World Bank Research Observer* 24(1). s. 83-118.

Danmarks Nationalbank (2013): *Kvartalsoversigt, 4. kvartal 2013 - del 2: Produktivitet og omkostningseffektivitet i den finansielle sektor i Danmark*. <https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Sider/2013/12/Kvartalsoversigt-2013,-4--kvartal,-Del-2.aspx>

Danmarks Nationalbank (2020a). *Overvågning af den finansielle infrastruktur*. https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Sider/2020/05/Overvaagning-af-den-finansielle-infrastruktur_2019.aspx

Danmarks Nationalbank (2020b). *Kan kapitalbufferne reelt hjælpe banker i krisetider?* <https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Sider/2020/11/Kan-kapitalbufferne-reelt-hjaelpe-banker-i-krisetider.aspx>

Danmarks Nationalbank (2020c). *Stresstest – 2. halvår 2020*. https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2020/12/ANALYSE_NR.%2027_Enkelte%20banker%20overskrider%20kapitalkrav%20i%20stresstest.pdf

Danmarks Nationalbank (2020d). *Firmaer med negativ rente på bankindsbud nedbringer gæld og investerer*. <https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Sider/2020/11/Firmaer-med-negativ-rente-paa-bankindsbud-nedbringer-gaeld-og-investerer.aspx>

Danmarks Nationalbank (2021). *Udsigter for dansk økonomi – mulighed for hurtig genopretning, når restriktioner lempes*. https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2021/03/ANALYSE_Nr.%207_Udsigter%20for%20dansk%20%C3%B8konomi%20-%20marts%202021.pdf

Danske revisorer (2019). *Danskernes tillid til bankerne styrtdykker*. <https://www.fsr.dk/danskernes-tillid-til-bankerne-styrtdykker>

De la Fuente, A. og Marin, J. (1996). Innovation, bank monitoring, and endogenous financial development. *Journal of Monetary Economics* 38(2). s. 269-301.

De Økonomiske Råd (2005). *Dansk Økonomi, efterår 2005. Kapitel II: Konkurrencepolitik og konkurrenceproblemer*. <https://dors.dk/vismandsrapporter/dansk-okonomi-efterar-2005>

Ekspertudvalg om finanskrisens årsager (2013). *Den finansielle krise i Danmark - årsager, konsekvenser og læring*.

Erhvervsministeriet (2018). *Endelig opgørelse af overskud af bankpakkerne*. <https://em.dk/nyhedsarkiv/2018/december/endelig-opgoerelse-af-overskud-af-bankpakkerne/>

Fisman, R. og Love, I. (2007). Financial dependence and growth revisited. *Journal of the European Economic Association* 5(2-3). s. 470-479.

Finans Danmark (2018). *Den finansielle sektor – i dag og før finanskrisen*.

Finans Danmark (2020). *Bankerne har givet coronalån for 105 mia. kroner det seneste halve år*. <https://finansdanmark.dk/nyheder/2020/bankerne-har-givet-coronalaan-for-105-mia-kroner-det-seneste-halve-aar/>

Finans Danmark. (2021). *Lønningerne i den danske banksektor på niveau med det øvrige erhvervsliv*

Finansministeriet (2020). *Danmarks Konvergensprogram 2020*. <https://fm.dk/udgivelser/2020/maj/danmarks-konvergensprogram-2020/>

Finansrådet. (2008). *Lønninger i banksektoren – en analyse af lønpræmier*.

Finanssektorens Arbejdsgiverforening. (2017). *De finansielle uddannelser*. <https://www.fanet.dk/uddannelse/de-finansielle-uddannelser>

Finanstilsynet (2019). *Årlig udpegning af SIFI-institutter*.

Finanstilsynet (2020). *Markedsudviklingen i første halvår 2020 for pengeinstitutter*. https://www.finanstilsynet.dk/Tal-og-Fakta/Markedsudvikling/Markedsudvikling/MU_penge_20_halvaar

Forsikring og Pension. (2008). *Analyserapport 2008:3. Lønforskelle på tværs af brancher. Uobserverbar heterogenitet eller mangelfuld konkurrence?*

Goldin, C., og Katz., L. F. (2008). Transitions: Career and family life cycles in the educational elite. *American Economic Review: Papers & Proceedings* 98(2). s. 363-69.

Goldin, C. D. og Katz, L. F. (2009). *The race between education and technology*. Harvard University Press.

Greenstone, M., Mas, A. og Nguyen, H. L. (2020). Do credit market shocks affect the real economy? Quasi-experimental evidence from the great recession and "normal" economic times. *American Economic Journal: Economic Policy* 12(1). s. 200-225.

Greenwood, J. og Jovanovic, B. (1990). Financial development, growth, and the distribution of income. *Journal of political Economy* 98(5, Part 1). s. 1076-1107.

Guiso, L., Sapienza, P. og Zingales, L. (2004). Does local financial development matter? *The Quarterly Journal of Economics* 119(3). s. 929-969.

Hakenes, H., Hasan, I., Molyneux, P. og Xie, R. (2015). Small banks and local economic development. *Review of Finance* 19(2). s. 653-683.

Hansen, N. L. og Hougaard Jensen, S. E. (2019). *Den store illusion: Nej, der findes faktisk ikke nogen dårlige penge*. Kronik i Politiken. <https://politiken.dk/debat/kroniken/art7072342/Nej-der- findes-faktisk-ikke-nogen-d%C3%A5rlige-penge>

Kaarsen, N. (2014): *Konkurrencen på det danske bankmarked*. Analysenotat. Kraka.

King, R. G. og Levine, R. (1993a). Finance and growth: Schumpeter might be right. *The quarterly journal of economics* 108(3). s. 717-737.

King, R. G. og Levine, R. (1993b). Finance, entrepreneurship and growth. *Journal of Monetary economics* 32(3). s. 513-542.

King, G. og Nielsen, R. (2019). Why Propensity Scores Should Not Be Used for Matching. *Political Analysis* 27, 4.

Klapper, L., Lusardi, A. og Van Oudheusden, P. (2015). *Financial literacy around the world. Insights from Standard & Poor's Ratings Services Global Financial Literacy Survey*. Washington: Standard & Poor's.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2015). *Forbrugeradfærd på 13 markeder*. <https://www.kfst.dk/analyser/kfst/publikationer/dansk/2015/20150704-det-kan-betale-sig-men-vi-skifter-sjaeldent-leverandoer/>

Kraka (2014). *Den danske finanskriser - kan det ske igen?*

Laeven, L., Levine, R. og Michalopoulos, S. (2015). Financial innovation and endogenous growth. *Journal of Financial Intermediation* 24(1). s. 1-24.

La Porta, R., Lopez-de-Silanes og F., Shleifer, A. (2002). Government ownership of commercial banks. *Journal of Finance* 57. s. 265–301.

Levine, R. og Zervos, S. (1998). Stock markets, banks, and economic growth. *American economic review*. 88(3) s. 537-558.

- OECD (2015). *Financial sector pay and labour income inequality. Evidence from Europe*. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/financial-sector-pay-and-labour-income-inequality_5js04v5wjw9p-en
- Petersen, M. A. og Rajan, R. G. (2002). Does distance still matter? The information revolution in small business lending. *The Journal of Finance* 57(6). s. 2533-2570.
- Philippon, T. og Reshef, A. (2012). Wages and human capital in the U.S. Finance industry: 1909-2006. *Quarterly Journal of Economics* 127(4). s. 1551-609.
- Philippon, T. og Reshef, A. (2013). An international look at the growth of modern finance. *Journal of Economic Perspectives* 27(2). s. 73-96.
- PWC (2019) *Bankrådgiverne kan genvinde danskernes tillid til bankerne*. <https://www.pwc.dk/da/presse/meddelelser/2019/bankradgiverne-kan-genvinde-danskernes-tillid-til-bankerne.html>
- Rajan, R. og Zingales, L. (1998). Financial development and growth. *American Economic Review* 88(3). s. 559-586.
- Ranciére, R., Tornell, A. og Westermann, F. (2008). Systemic crises and growth. *The Quarterly Journal of Economics* 123(1). s. 359-406.
- Schaeck, K. og Cihák, M. (2014). Competition, efficiency, and stability in banking. *Financial management* 43(1). s. 215-241.
- Schularick, M. og Taylor, A. M. (2012). Credit booms gone bust: Monetary policy, leverage cycles, and financial crises, 1870-2008. *American Economic Review* 102(2). s. 1029-1061.
- Voxmeter (2020). *Kan man stole på bankerne?* <https://voxbmeter.dk/vi-forvalter-din-oekonomi-stol-trygt-paa-os>